

Tartu Ülikool
Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond
Kultuuriteaduste instituut
Kirjanduse ja teatriteaduse osakond

Karol Säär
INSPIRATSIOONI STIIMULID ISIKLIKUS LUULEALBUMIS
Magistriprojekt

Juhendaja Arne Merilai
Kaasjuhendaja Mart Velsker

Tartu 2020

Olen magistriprojekti kirjutanud iseseisvalt. Kõigile töös kasutatud teiste autorite töödele, põhimõttelistele seisukohtadele ning muudest allikatest pärinevatele andmetele on viidatud.

Autor: Karol Säär .....

(allkiri)

.....

(kuupäev)

Luban töö kaitsmisele.

Juhendaja: Arne Merilai .....

(allkiri)

.....

(kuupäev)

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Luulealbum „50/50“ ja inspiratsioonipäevik	6
1.1 Luulealbum „50/50“ ja selle idee	6
1.2 Inspiratsioonipäevik.....	7
1.3 „Saamislood“	8
2. Teoreetilis-metodoloogiline taust	9
2.1 Alustades algusest.....	9
2.2 Teaduslikud lähenemised inspiratsioonile, erinevad mudelid alates 20. sajandist.....	9
2.3 Inspiratsiooni tekke kogemine.....	11
2.4 Inspiratsiooni allikad	13
2.5 Luuletamine: inspiratsioon ja (või) töö	15
2.6 Metodoloogia.....	17
3. Albumitekstid.....	19
3.1 Luuletekstid	19
3.2 Kommentaarid, „objektiivne“ kriitik.....	20
4. „Saamislood“	21
5. Inspiratsioonipäeviku statistiline lühianalüüs	41
5.1 Inspiratsioonipäevik tekstide-kommentaari lõikes	41
5.2 Inspiratsioonipäevik stiimulite lõikes	43
Kokkuvõte	46
Kirjandus	48
Lisad	51
Lisa 1. Luulealbum	51
Lisa 2. Inspiratsioonipäevik.....	71
Lisa 3. Tabel: inspiratsioonipäevik tekstide-kommentaari lõikes.....	78
Lisa 4. Tabel: inspiratsioonipäevik stiimulite lõikes	80
Lisa 5. Tahvel luuletekstidega	83
Lisa 6. Reklaam	84
Lisa 7. Päevikusissekannete sageduse diagramm	84
Stimuli for inspiration in a personal poetry album.....	85

Sissejuhatus

Magistriprojekti eesmärk on uurida inspiratsiooni algeid ja luuletaja loomepsühholoogiat isiklikust autorifenomenoloogilisest vaatepunktist lähtuvalt.

Alguses olevat olnud Sõna. Alguses algas algus, nagu ka siinses tekstis, algas see sõnaga. Välja on antud mitmeid kogumikke, milles professionaalsed luuletajad avavad oma loomingu tagamaid. Igor Kotjuh on kogunud erinevate luuletajate mõtted loomingu sünnist kogumikke „Kius olla julge“ ja „Kius olla julge II“, Endel Priidelilt ilmus juba 1976. aastal kogumik „Teose sünd“, mis koondab kirjanik-luuletajate mõtteid teoste koostamisest. Enamjaolt kirjeldavad autorid aga teose, mitte idee alge sündi. Samas, „Teose sünni“ sissejuhatuses toob Priidel välja Tuglase mõtted loominguliste ajendite jäädvustamise kohta: me „ei kuule peaaegu midagi esimesist mõtte välgatusist ja loomispalaviku algstuksatusist, mis algavad ammu enne teadlikke vormi otsinguid“ (Priidel 1976: 5) ning nendib, et loominguloole pole erilist tähelepanu pööranud. Vahepeal on aeg edasi läinud ning lähemalt on uuritud ka loomepsühholoogiat. Inspiratsiooni uurivad teadusartiklid annavad mõista, et inspiratsioon on loomingust lahutamatu osa, kuid kirjandusteoorias käsitletakse seda siiski harva.

Käesoleva projekti autor ei ole professionaalne luuletaja ega kavatses selleks ka tulevikus hakata, seetõttu pole tal motivatsiooni tekstide tagamaid avades „udujuttu ajada“ (Sauter 2015: 149). Projekti käigus peetud inspiratsioonipäeviku sissekanded on tehtud paralleelselt albumi koostamisega ning eesmärgiga jäädvustada võimalikult tõetruult inspiratsiooni esile kutsuvad stiimulid, jälgides, kuidas assotsiatsioonid tekivad ning milline idee tundub olevat piisavalt viljakas sellest teksti loomiseks. Seetõttu on magistriprojekti lähenemisnurk väga subjektiivne, kuid eks seda ole terve humanitaarvaldkond. Samas ei ole kirjeldatud pelgalt assotsiatsiooniahelate alguseid ning stiimuleid, vaid jäädvustatud ka emotsioone, mis ahelad käivitavad. Relatsioonide taipamine on luule loomiseks esmatähtis, kuid vaid nende kirjeldamine ei selgitaks inspiratsiooni olemust.

Magistriprojekt koosneb kolmest osast: esimeseks praktiline album „50/50“, mis sündis inspiratsiooni stiimulite tekstilise jäädvustamise eesmärgil, teist, magistriprojekti raames kaalukaimat osa evib inspiratsioonipäevik, ning kolmandaks osaks on tekstide „saamislood“. Projekti eesmärgiks ei ole loodud tekstidele kvaliteedihinnangu andmine, vaid jälgimine ja dokumenteerimine, kuidas tekst üldse teadvusesse ilmub, samuti ilmnevad

päevikusissekannetes ja vastavalt ka „saamislugudes“ viisid, kuidas tekstid teineteist mõjutavad. Album ja inspiratsioonipäevik on leitavad Lisadest (vastavalt Lisa 1 ja 2).

Magistriprojekt koosneb viiest peatükist. Esimene peatükk tutvustab projekti ideed ning inspiratsioonipäeviku ja „saamislugude“ eesmärki ja valmimist. Teine peatükk keskendub teoreetilis-metodoloogilisele taustale. Alapeatükis 2.1 tutvustatakse inspiratsiooni kui kontseptsiooni mõistmise ajalugu. Alapeatükk 2.2 tutvustab teaduslikke lähenemisi ning mudeleid alates 20. sajandist, mille abil inspiratsiooni selgitatakse. Alapeatükis 2.3 vaadeldakse eri viise, kuidas inspiratsiooni teket kogetakse. Alapeatükis 2.4 on välja toodud erinevaid inspiratsiooni allikaid. Samuti on välja toodud nõuanded inspiratsiooni „tekitamiseks“. Alapeatükis 2.5 keskendutakse luuletamise ja töö vahekorrale ning alapeatükis 2.6 tutvustatakse magistriprojekti metodoloogilist tausta. Kolmandas peatükis on kirjeldatud lähemalt albumisiseste tekstide olemust. Alapeatükk 3.1 keskendub „luuletaja“ tekstidele ning alapeatükk 3.2 „kriitiku“ kommentaartekstidele. Neljandas peatükis on toodud inspiratsioonipäeviku põhjal valminud „saamislood“, neid ka lühidalt enamasti Wallase mudelist lähtuvalt analüüsitud. Viiendas peatükis keskendutakse inspiratsioonipäeviku statistilisele analüüsile. Alapeatükis 5.1 analüüsitakse päevikut statistiliselt tekstide-kommentaari lõikes ning alapeatükis 5.2 keskendutakse stiimulite statistilisele analüüsile.

1. Luulealbum „50/50“ ja inspiratsioonipäevik

1.1 Luulealbum „50/50“ ja selle idee

Luulealbumi „50/50“ idee sündis peale mitmeaastast võõras keeleruumis viibimist soovist hakata end jälle eesti keeleruumis mugavalt tundma. Mitmeid eestikeelseid originaalteoseid lugedes sattus kätte Toomas Liivi luulekogu „Luuletused“, milles autor, olles ise luuletaja ja kriitik, arvustab teose lõpus üht enda luulekogu, tehes seda välisvaateliselt endast kolmandas isikus rääkides. Idee tundus põnev ning potentsiaalikas, sest koos enesekriitiliste kommentaaridega grammatika osas saanuks praktiseerida ka keeleloomet. Sellest areneski idee kirjutada kogum luuletusi ning neid seejärel objektiivseks jääda püüdes analüüsida. Analüüsil oleks juba saanud võtta abiks teoreetilisi teadmisi. Hüpotetiliselt pidanuks taoline metaanalüüs ühtlasi markeerima nõrku kohti grammatikas ning motiveerima aktiivselt keeleloomeprotsessis osalema.

Seejärel läbis idee mitmed faasid, mille käigus muutus otstarbekamaks teha iga luuletuse analüüs. See aidanuks ka jälgida arengut või vastupidi, taandarengut. Selleks pidid tekstid kogus asetsema kronoloogilises järjestuses, alustades varaseimast ja lõpetades hiliseimaga. Ajaline järjekindlus meenutas olemuselt fotoalbumit, kus on samuti jäädvustatud hetked ning tihti neid ka kommenteeritud. Luulekogust sai luulealbum. Kronoloogilist järgnevust sai aga ära kasutada ka sisulises mõttes: see võinuks meenutada algaja luuletaja katsetusi. Nõnda tekkis idee astuda dialoogi iseenda kui algaja tekstiloojaga.

Vahetult enne albumiga algust tegemist vestlesin põgusalt Kristiina Ehiniga ning mainisin, et kavatsen kirjutada luulealbumi, milles arvustan iseenda tekste. Tema tuli ideele kirjutada mängulisuse sisse toomiseks ja enda kritiseerimise pehmendamiseks kriitikat kellegi kolmanda vaatepunktist, nagu seda oli algselt olnud ka Liivi kogu. Seega tekkis kolmnurk projekti autor – algav luuletaja – kriitik, mis kujunes ka albumi lõplikuks vormiks. Kriitiku roll muutus aga protsessi käigus veel, juba peale esimest kriitiku sõnavõttu oli selge, et varieeruvuse mõttes võiks aeg-ajalt tuua sisse ka kriitiku inimlikku poolt. Selle käigus minetas kriitik aga võime jääda objektiivseks ning nagu nähtub ka albumi sisust, muutus aina enam oma proosateksti viljelevaks. Tuleb tõdeda, et analüüsimisele lisaks sai tema ülesandeks luuletaja inspireerimine. Seda tendentsi oli märgata ka päevikusissekandeid uurides.

Selleks, et protsessi jälgida, oli mõistlik lisaks albumisisesele kriitikale pidada päevikut, kuhu saanuks üles täheldada märkusi ja üleüldisi soovitusi. Algne nõuandepäeviku idee muutus inspiratsioonipäevikuks, kui vastavasisulised märkmed tekitasid küsimusi, kuidas mõned

mõtted olid tekkinud. Inspiratsiooniteooriaid uurides sai selgeks, et üldjuhul teevad tekstide autorid teksti sünni analüüsi tagasivaateliselt, tihti jääb teksti ja tagasivaate vahele pikk periood (Fehrman 1980: 4). Olin albumiga alustamas ning sain hakata inspiratsiooni algusest peale jälitama, seetõttu sai inspiratsioonipäevik projektis kaaluka osa. Siit tuleneb ka projekti praktiline eesmärk: dokumenteerida isikliku kogemuse kaudu inspiratsiooni stiimuleid, kasutades motiveerivaks asjaoluks kohustust luua nende põhjal tekst.

Kuigi algne albumi plaan nägi ette luuletuste ajas järgnevuse jälgimist ning nende analüüsimist kommentaarides vastavalt nähtavale arengule või taandarengule, muutusid projekti käigus siiski mõnede tekstide paigutused albumis. Enamasti tingis muudatuse sisuline kokkusobivus või kokkusobimatus, kuid rolli mängisid ka vormilised muudatused: et säilitada vormingut tekst – kommentaar, oli vajalik mõne teksti ette- või tahapoole nihutamine. Samuti said kriitilise pilgu läbi vaadates algelised tekstid esialgsest mustandist välja heidetud ning teised juurde lisatud; mitmeid tekste sai ka aja jooksul mitmel korral muudetud, seega oleks nende ajaline konkreetne dateerimine ja ritta ladumine muutunud keerukaks ülesandeks. Kuna aga tekstid säilitavad albumisiselt tekst-kommentaari vormingu ning on näiliselt kronoloogilises järjestuses, kutsutakse lõpp-produkti siiski albumiks. Ajalised täpsustused kajastuvad projektis pigem „saamislugudes“, stiimulid on dokumenteeritud konkreetsete kuupäevadega inspiratsioonipäevikus.

Albumi pealkiri tuleneb esialgsest plaanist, mille järgi pidi tekste olema piisavas progressi jälgimiseks, ümmarguse arvuna sobis selleks 100 ehk umbes 50 luulelaadset teksti ja 50 kommentaari. Hilisema ülevaatus käigus, nagu mainitud, said mõned tekstid välja visatud, seega jäi ka tekste vähemaks. Samas kandis 50/50 ka teisi tähendusi: pooleldi loodetavasti inspiratsiooni, pooleldi jõupingutuse tulem, pooleldi sobilik magistriprojektiks ja pooleldi mitte. Tekstid albumis on pealkirjadeta. Nagu selgub teemadest, võiks tekste albumis kutsuda juhuluuletusteks, need pole aga teadupärast kõrge kirjandusliku väärtusega (Anvelt 1976: 38), seega ei vaja pealkirjastamist.

1.2 Inspiratsioonipäevik

Lisaks albumi koostamisele pidasin samaaegselt päevikut (Lisa 2), kuhu tegin kuupäevaliselt sissekandeid inspiratsiooni algete kohta. Päeviku eesmärgiks oli lisaks stiimulite jäädvustamisele püüda mõista ja kirjeldada, millised võivad olla stiimulid inspiratsiooni esile kutsumises ning tekkes. Sissekanded jagunesid kaheks: stiimulid ning muud märkmed. Stiimulite all pidasin silmas mõtteid, fraase, ideid, mis tundusid olevat heaks lähtepunktiks

teksti sünniks ning millest tõukusid järgnevad mõtted, fraasid või ideed. Näiteks leidis aset järgnev olukord:

Arst: „Hmmm... huvitav.“

Mina (mõttes): „Hmmm... huvitav, mida ei tahaks veel kunagi oma arsti suust kuulda?“

„Las ma kogun end hetke?“

„See käis vist siia otsa?“

Sel juhul läkski päevikusse kirja arsti tekitatud esimene verbaalne impulss ehk „Hmmm... huvitav“. Muud sissekanded võisid olla näiteks korralduslikud või käia albumi kontseptsiooni kui terviku kohta. Kuna päevik sisaldas endas inspiratsiooni stiimulitele lisaks ka muid albumiga seotud märkmeid, nimetatakse käesolevas projektis päevikut mitte stiimulite päevikuks, vaid inspiratsioonipäevikuks.

Inspiratsioonipäevikut pidasin 2018. aasta oktoobrist kuni 2020. aasta aprillini, tehes seda seega pea terve projekti koostamise aja. Päevikusissekannete abil kirjutasin ka tekstide „saamislood“.

1.3 „Saamislood“

Päevikusissekannete abil kirjutasin ka veidi peale teksti valmimist selle „saamisloo“. „Saamislugudes“ on kokku võetud ühe teksti kohta käivad stiimulid ning nende põhjal kirjutatud lühike sidus tutvustus: kuidas tekst alge sai. „Saamislood“ said kirjutatud, sest nõnda tekkis lisaks stiimulipõhisele ajajoonele (päevikule) ka tekstipõhine stiimulikaardistik, samuti on seal mitmedki stiimulid lahti kirjutatud, sest päevikusissekanded olid olemuselt võimalikult kompaktsed ja lühidad.

Albumis sisaldub nii luule- kui proosalisi tekste. Proosalist teksti viljelev „kriitik“ käitub albumisiselt omamoodi kriitilise pilgu faasina, seetõttu on nendel tekstidel inspiratsiooni allikate jälgimisel vähem väärtust. Nii mitmedki luuletekstid aga tõukuvad kas suuremal või vähemal määral proosatekstilisest kommentaarist, seetõttu on ka kommentaarid „saamislugudes“ siiski üles märgitud. Samuti muutus kriitiline hääl ajapikku rohkem jutustavaks kui kommenteerivaks või analüüsivaks, mõned kommentaarid ongi proosalised jutustused, mis sisu poolest küll haakuvad kas eelneva või järgneva luuletekstiga, kuid eemalduvad aina enam kommenteerivast rollist. Ka nende puhul võib täheldada inspiratsioonilist alget, seetõttu on „saamislugudes“ jälgitud ka kommentaartekstide sünni.

2. Teoreetilis-metodoloogiline taust

2.1 Alustades algusest

2009. aasta eesti keele sõnaraamat defineerib inspiratsiooni järgnevalt:

1. (*loominguline, vaimne*) *innustus, äkiline mõttesälvatus, loomingu algtooge* (Eesti keele seletav sõnaraamat 2009). Minnes tagasi sõna juurte juurde, avaldub inspiratsiooni seotus jumaliku valgustusega: *inspirare* tähendab ladina keeles „peale hingama“, kujundlikult ka „inspireerima, entusiasmi esile kutsuma, lõkkele puhuma“ (etymonline). Inspireeritud saama on seega võrdeline inspiratsiooni, jumaliku vaimu sisse hingamisega ning sisemise vaimustusega. Inspiratsiooni „peale hingajateks“ on tihti muusad, kes valivad välja inspiratsiooni väärivad avatud hingega inimesed.

Juba Platoni „Ionis“ on kirjeldatud, kuidas muusa inspireerib inimesi. Sokrates räägib Ioniga ning selgitab, et kõik head poeedid loovad oma ilusaid poeme seetõttu, et nad on väliste jõudude poolt *inspireeritud*, kunstiga polevat loomeprotsessil mingit seost: poeedid langevad muusika ja meetrumi võludesse ning *saavad inspireeritud*. Poeetidel tuleb vaid inspiratsioon vastu võtta. 16. sajandil kinnitas muusade olulisust inspiratsiooni tekkeks Elizabethi ajastu poeet Sir Philip Sidney, öeldes, et muusad inspireerivad inimest ja toovad temani kõik head leiud. Luule taga seisvat jumalikud jõud, kes on inimese mõistusest kordi tugevamad (Sidney 1962: 50-56).

Enne romantismi ei tundudki väga huvi kirjaniku kui isiksuse inspiratsioonipuhangute tekkimise vastu, esimesena pani oma töö protsessi kirja Rousseau, tema „Pihtimused“ (1782) sai pikaks ajaks inspiratsiooni käigu jälgimise eeskujuks. Alates 18. sajandist sai levinud arusaamaks müüt poeetist kui loojast, sellega nähti analoogiat kirjaniku ja kosmiliste jõudude vahel (Fehrman 1980: 7). Nõnda sai kirjanikust omamoodi jumal, „teine looja“. 1844. aastal võrdsustas kirjanik R. W. Emerson kirjanikku loojaga ning kirjaniku malbet meelt maailma vaimuga (Emerson 1962: 264).

2.2 Teaduslikud lähenemised inspiratsioonile, erinevad mudelid alates 20. sajandist

1912. aastal märkis saksa psühholoog ja filosoof Richard Müller-Freienfels, et loominguliste inimeste põhjal võib täheldada kolme inspiratsiooni fenomeni: see toimub äkitselt, inimene on

siis „erilises“ olekus, ning luuletaja tunneb, nagu kõneleks ta kellegi teise eest (Fehrman 1980 kaudu: 162). Müller-Freienfels keskendus seega inspiratsiooni jälil inimkogemusele ning -tunnetusele, kirjeldades peamiselt tundmuslikke aistinguid, mis järgnevad millegi „selle“ tekkele. Sellele, miks või kuidas inspiratsioon tekib, ei paistnud ta erilist tähelepanu pööravat.

Lünga täitis praktilise kogemuse põhjal 1917. aastal Ameerika Ühendriikide luuletaja Conrad Aiken, kes väitis, et (luulelisel) inspiratsioonil on kaks põhjust: üheks neist luuletaja tundelisus või tundlikkus, teiseks kätte õpitud mehhanismid, mille abil realiseerida verbaalseid reaktsioone (Aiken 1917: 921). Teisisõnu, inspiratsiooni tekkeks peab inspireeritav olema tundeline isiksus ja omama eelnevalt õpitud teadmisi, mille abil tundelisust verbaliseerida. Samuti manitses Aiken, et inspiratsiooni ennast ei tohiks segi ajada emotsiooniga, mis on inspiratsiooni tekke põhjuseks. Selgub, et Aiken järgi peab inspiratsioonile peab eelnema emotsioon, mis kokkupuutel tundelise ja oskusliku indiviidiga muundub inspiratsiooniks.

Teaduslikult püüdis inspiratsiooni kui protsessi seletada juba 1926. aastal inglise sotsiaalpsühholoog Graham Wallas, kelle neljaastmelist inspiratsioonimudelit on eeskujuks võtnud mitmedki järgnevad psühholoogid (Patrick; Thrash; Elliot). Tema järgi on inspiratsioonil neli faasi: ettevalmistus, inkubatsioon, valgustus ja kriitiline pilk, kusjuures ettevalmistus- ning kriitilise lähenemise faasis on domineeriv tahe, kuid inkubatsiooni ja valgustuse eest vastutab alateadvus (Thrash, Elliot 2003: 872 kaudu). Sellega jagas Wallas inspiratsiooni etappideks, tuues sisse ka uudse ettevalmistusfaasi, mille käigus toimub teadlik või alateadlik informatsiooni kogumine ja talletamine, ning kriitilise pilgu faasi, mille eesmärgiks on loodu analüüsimine.

Inspiratsiooni lahti mõtestades keskenduti vastavalt vajadusele kui meeelseisundile, oskusele või kui protsessile. Inspiratsiooni kui kontseptsiooni hägusust on välja toonud ka selle regulaarsed kogejad: 1962. aastal nentis näiteks inglise luuletaja Stephen Spender, et sõnal „inspiratsioon“ on kaks erinevat tähendust: ühelt poolt võib inspiratsioon tähendada *ideed*, mis turgatab pähe, teisalt *tegevust*, mille tulemuseks on inspiratsiooni vastuvõtjale mõtte või rea „andmine“, endast rääkides seega mõtte või rea „saamine“ (Spender 1962: 54). Teisisõnu, inspiratsiooniks võis tema sõnul nimetada nii ideed ennast kui uue idee saamist. Spenderi kaasaegne, juudi päritolu kirjanik ja loomingulisuse anatoomiat lahkava teose „The Act of Creation“ autor Arthur Koestler (1964) nimetab inspiratsiooni tekkeks heureka-momenti, kui kaks erinevat, eelnevalt lahutatud maatriksit satuvad kokku. Kaks mõtet, mis seni on teineteisest lahus olnud kas eri katalogiseerimise sildi või assotsiatsiooniliste erinevuste tõttu, põrkuvad ning moodustavad uue stabiilse ühenduse – nii tekib plahvatuslikust kontaktist uus süntees. (Koestler 1964: 203-212)

2004. aasta artiklis kirjeldasid psühholoogiadoktorid Todd M. Thrash ja Andrew J. Elliot inspiratsiooni vastuvõtjaid ning nimetasid kolm omadust, mis paistavad vastuvõtlikke ja seetõttu inspiratsioonile avatud meeli iseloomustavat. Esteetiline avatus on lähedalt seotud kogemustele avatusega; vastuvõtlikkus näitab, et inimene on võimeline süüvima ning kognitiivselt kogutud materjali sorteerima; ennastunustavus näitab, et inimene on suuteline ühele asjale keskenduma. (Thrash; Elliot 2004: 959) Nende varasematest katsetest võib tuua välja ka tõsiasi, mis seob kõiki eelmainitud omadusi luulevallas tegutsejatega: kõrge inspireerituse tasemega inimesed olid katsetes valdavalt humanitaarkallakuga õppurid (Thrash; Elliot 2003: 876). Samuti ühendasid Thrash ja Elliot inspiratsiooni loomingulisusega, märkides, et loomingulisus on pigem seotud inspiratsiooni kui eneseinitsiatiiviga (2003: 878).

2004. aasta artiklis pakkusid Thrash ja Elliot välja ka inspiratsiooni seletamisel enim kanda kinnitanud kaheharulise hübriidmodeli, mille kohaselt hõlmab inspiratsioon kaht erinevat protsessi: millegi *poolt* inspireeritud olema (*inspired by*) ja olla inspireeritud midagi *tegema* (*inspired to*), viimasele järgneb ka tööprotsess. Millegi poolt inspireeritud olemine tähendab nende kohaselt, et stiimulobjekt pakub naudingut, millegi tegemisele tõukab aga motiveeritus kanda väärtustatud omadused üle teisele objektile, luule puhul tähendab see luuleindu ja- kihku. (Thrash, Elliot 2004: 957-958) Samas on võimalik olla ka inspireeritud millegi poolt ilma, et ollakse inspireeritud midagi tegema. Thrashi ja Ellioti hübriidmodel oli ka eeskujuks käesoleva magistriprojekti tarbeks inspiratsioonipäeviku pidamisel ja analüüsil. Projektis on inspiratsiooni stiimulid ja *inspired by* sünonüümid. *Poolt*-komponendid ehk stiimulid on dokumenteeritud inspiratsioonipäeviku sissekannetes, sisaldades ka kuupäevi. *Tegema*-protsessi jäädvustuse rolli kannab magistriprojekti raames albumiosa, milles sisalduvad tekstid on tunnetatud inspireeritud oleku tulemid.

2.3 Inspiratsiooni tekke kogemine

Inspiratsioonihetke iseloomustatakse tihti sõnadega „valgustuse osaliseks saamine“. 2004. aasta katses uurisid Thrash ja Elliot, mida katsealused inspiratsiooniks peavad ning kuidas sellele reageerivad. Selgus, et läbivaks oli positiivse emotsiooni kogemine pärast tähendusrikast kontakti inimese, objekti või ideega, ja see motiveeris neid oma uut visiooni väljendama ja realiseerima. (Thrash, Elliot 2004) Inspiratsiooni kirjeldati kui silmade avanemist, mille tekkega seostatakse ka valgustatust, „lambikese põlema löömist“. Luuletaja Aapo Ilves ühineb valgustatutega, kirjeldades, et luuletus põhineb vahetul emotsioonil, valgustaval kogemusel (Ilves 2011: 49).

Ajus toimuvad protsessid vallandavad „valgustudes“ assotsiatsioonide puhangu. Kostyleffi järgi näitab luuletajate enese dokumenteerimine ning tihe materjali talletamine, et ühel hetkel saab erinevat informatsiooni piisavalt hulga assotsiatsioonide tekkeks, mis omakorda päädivad verbaalsete refleksidega. Kuna puhang on niivõrd intensiivne, olevatki seetõttu tihtilugu luuletajate esimesed märkmed segastes seostes. (Downey 1929: 166 kaudu) Uute assotsiatsioonide, uute kombinatsioonide teket võib põhjendada ka sellega, et sõnad talletuvad mälus ahelassotsiatsioonides, mitte eraldi. Need püsivad alateadvuses ning tunduvad olevat unustatud, kuid piisaval stimuleerimisel hakkavad ahelad lahti hargnema ning saavutavad taas teadvustatud taseme. (Aiken 1917: 920) Doris Kareva iseloomustab uue assotsiatsiooni tekke hetke sõnadega „kahe sõna kohtumine mu teadvuses“ (Kareva 2013: 38) ning Jaan Kaplinskigi kirjeldab loomeprotsessi: „Virgena kogun pilte, hääli, liikumisi ja sõnu, unes tiirlevad ja seostuvad need maailmaelemendid omavahel aina uutes kombinatsioonides“ (Kaplinski 1976: 115).

Elu iseloomustab rütm. Koestler seob keha automaatsete süsteemide (südame tuksumine, hingamine, ajulained) toimimise loomeprotsessiga, öeldes, et vaim on eriti vastuvõtlik nendele sõnumitele, mis on esitatud rütmiliselt, millega kaasneb rütm. Kuna meie närvisüsteem tunneb end rütmilises keskkonnas mugavalt, reageerime me ka rütmilisele stiimulile. Näiteks toob ta Yeatsi väite, et luule rütmilisuse eesmärgiks on suigutada vaim kõndivasse transsi. (Koestler 1964: 311-312) Kehalist rütmi luuletamisel on tunnetanud Jaan Kaplinski, sõnades:

See kõik on otsekui aeglane sisemine lainetamine, õieti mitu lainetamist, mis vahel üksteisega liituvad, vahel üksteist summutavad. See lainetus on perioodiline, küllap seoses inglite biorütmidega ja peale nende või nende kaudu loodusrütmidega, mis on kasvõi kuu faasid, aastaegade vaheldumine“ (Kaplinski 1976: 115)

Ka inspiratsiooni teke on rütmiline: Shelley väidab näiteks, et inspiratsioon saabub intervallidega, mis võivad olla sagedased, kuid mitte püsivad (Shelley 1840: 209-210). Rütmilisus kajastub lisaks inspiratsiooni tekkimise protsessile luuletajate tagasivaates inspiratsioonile. Valéry kirjeldab poeetilise loomingu sünniprotsessi rütmina, mis ihkab sõnade kaudu materiaalist vormi (Fehrman 1980: 78 kaudu).

Wallase mudelit järgides saabub just valgustuse faasis õige idee. Fehrman kutsub valgustuseks sisemist valgust, *illuminatio interna*, mida iseloomustab äkiline ilmutamine (Fehrman 1980: 159). Ka Wallas leidis, et valgustus toimub järsku, selle tulemusel leitakse lahendus probleemile, mille üle on kaua juureldud, toimub spontaanne hetkeline reaktsioon (Thrash; Elliot 2003: 872 kaudu). Inglise poeet A. E. Housman kinnitab inspiratsiooni jooksul kogetud hetkelisust, kirjutades 1933. aasta essees „The Name and Nature of Poetry“, et „järsku ilmuvad mu mõtteisse seletamatul moel rida või paar, mõnikord ka terve stroof,“ ning jätkab,

et „kirjutan need üles, jättes tühje auke, lootes, et ka järgmisel päeval tuleb inspiratsioonipuhang“. Mõnikord see tuleb, teinekord aga peab ta luuletuse lõpetama maha istudes ja selle kallal töötades. Housmani inspiratsioon on seletamatu nähtus, mille tagajärjel „ilmuvad“ äkitselt mõttesse sõnad või read, tihti suvalises järjekorras. (Housman 1933) Paari keskkoolipäevil kirjutatud luuletuse kohta sõnab ka Kaplinski, et nad „lihtsalt tulid“ (Kaplinski 1976: 112-113).

2.4 Inspiratsiooni allikad

Aikeni järgi on inspiratsiooni tekkeks esmalt vaja tundelist isiksust ning oskusi, mille abil tundelisust väljendada. Wallase mudeli kohaselt algab aga inspiratsioon ettevalmistusfaasiga, mis võib olla nii teadlik kui alateadlik. Selles faasis kogutakse ideid, tehakse märkmeid, mis võivad või võivad ka mitte olla konkreetse eesmärgiga. Raamatu „Le mécanisme cérébral de la pensée“ autor Nicolai Kostylev täheldas 1914. aastal luuletajaid intervjuuerides, et nad dokumenteerivad end hoolikalt, pannes kirja märkmeid teemade kohta, mis neile huvi pakuvad (Downey 1929: 166 kaudu). Spender kirjutas märkmikusse üles nii palju ideid kui suutis, Coleridge oli agar lugeja, kes ühendas lugusid Kaug-Idast ning keskaja ebausust. Seejuures ei kogunud ta materjali konkreetse plaanitava luuletuse jaoks. Ka projekti raames peetava inspiratsioonipäeviku eesmärk tulenes suuresti vajadusest jäädvustada sõnu või mõtteid ehk stiimuleid, millest võrsusid tekstid. Nii seabki inspiratsioonipäevik kui projekti kese ka projekti fookuse: inspiratsiooni stiimulid.

Kostylev kinnitas ettevalmistusfaasi olulisust, märkides, et luule kirjutamine olevat puhtalt peaaeguline töö, mille käivitajaks on peaaegu reaktsioon välisele stiimulile (Aiken 1917: 918 kaudu). Ka Thrashi ja Ellioti katsetest selgus, et inspiratsiooni tekkeks on esmalt vaja stiimulit, mis käivitaks ahelreaktsiooni, mis omakorda viiks inspiratsioonini. (Thrash, Elliot 2003: 873; 2004: 959). Stiimulid võivad loomingulises valdkonnas tegutsevate inimeste jaoks olla väga eriilmelised: tuntud on Balzaci musta kohvi lembus, Schiller leidis aga inspiratsiooni käärivatest õuntest ja klaverimuusikast (Connolly 2009). Triin Soomets toob oma kogemuse põhjal näiteks mõningaid mõtteerguteid, mis teda inspireerivad: hea kirjanduse lugemine, halva kirjanduse lugemine, lakke vaatamine, muusika kuulamine. Seejärel kogeb ta „mingisugust seisundit“, mille pinnalt saab hakata looma. (Soomets 2015: 169)

Mitmed autorid on kirjeldanud ka inspiratsiooni teket unenägudes, sellesse kategooriasse kuulub täie õigusega „uneluuletaja“ Bernard Kangro. Nagu selgub päeviku analüüsist, koges käesoleva magistriprojekti autor pigem une-eelset kui unenäo-inspiratsiooni, seetõttu ei esine

uni autori puhul eraldi stiimulina. Heinsaar hüpoteesib, et luuletaja suudab ilmsiks tuua „unenäomaastike geograafia“ (Heinsaar 2011: 37). Enim tuntum unenäoluuletaja on aga vast Coleridge, kelle „Kubla Khan“ olevat täies ulatuses ilmunud magades (Coleridge 1816). Tegemist on aga üsnagi romantilise jutustusega teose sünnist.

Coleridge'i näitel on paslik mainida ka mõnede autorite ettevalmistusfaasi eitust. Unenäos jumaliku inspiratsiooni osaliseks saamine lisab luuletajale müstilisust, mõned autorid eelistavad ettevalmistusfaasi kas lausa mitte mäletada või sellest mitte rääkida. Taolisel käitumisel võib olla mitu põhjendust. Wallas näiteks pakub välja seletuse, mille järgi toimub illuminatsioonifaasis nõnda tugev meelteülendus, et selleni viinud ja ebameeldivad ettevalmistus- ja inkubatsioonifaas ununevad – nii seletataksegi inspiratsiooni, mis toob positiivse emotsiooni, mingi välise jõu kogemisena. (Patrick 1955: 83 kaudu) Poeedi kui looja müüdi elushoidmise soovile võib aga Catharine Patricku järgi olla ka väga ratsionaalne põhjendus: kui „looja“ saab müstilise „inspiratsiooni“ osaliseks, tõstab see tema prestiiži sotsiaalses grupis. Poet kogeb inspiratsiooni, mida tavainimesed ei koge, seeläbi avanevad inspiratsiooni tundva inimese jaoks teatud privileegid ja erandid, mida tavaliste reeglite järgi elajad nautida ei saa. (Patrick 1995: 84-86) Seega võib selgitada näiteks Coleridge'i meenutust Kubla Khani loomisest (Coleridge 1816) kavatsusega säilitada poeetide ümber soosivat aurat.

Neville Rogers, kes on uurinud Shelley luulet üksikasjalikult, märkas tema kirjutisi uurides, et neis leidis mitu viidet sõnadele eelnevale rütmilisele impulsile (Fehrman 1980: 78-93 kaudu), justkui eelneks sõnadele taotletav rütm. Keele-eelsest rütmist ja muusikalisusest räägib ka Julia Kristeva, kasutades selleks *chora* mõistet. *Chora* on lähedalt seotud Platoni ideega *khôra*'st, Kristeva jaoks sümboliseerib see keelele eelnevat perioodi, mil suhtlusel on kasutusel lapsele omased hääliisused, mis meenutavad muusikalist, rütmilist heli. Luule kui rütmiline kõne on seega lähedal keele-eelsele algele, rütmile, see omakorda seletab luuletaja kalduvust tunnetada keelele eelnevalt heli või rütmi. (Schippers 2011: 26) Helist sündinud spontaanset inspiratsiooni kirjeldavad nii mõnedki luuletajad: Jaan Kaplinski kirjeldab, et tema unenägu hakkas „võnkuma ja helisema omas taktis“ (Kaplinski 1976: 111), Valéry olevat saanud idee „Merekalmistu“ jaoks esmalt rütmilise skeemina, mis jäi teda mõneks ajaks kummitama (Fehrman 1980: 78-79).

Inspiratsiooni otsingul on mitmedki luuletajad olnud avatud ka erinevatele meelemürkidele. Teada on Poe madal alkoholitaluvus ning Coleridge'i sage oopiumitarvitamine. „Kubla Khani“ eessõnaski mainib ta, et oli uinumise hetkel valuvaigisti mõju all. On vaieldav, mil määral võib unenäolised romantilised poeemid kirjutada oopiumi arvele, kuid Fehrman on välja toonud, et seos loomingu ja joobeseisundi vahel on teada-tuntud müüt (Fehrman 1980: 176).

Meelemürkidele avatust laidab ning alkoholi või oopiumi mõju inspiratsioonile eitab Emerson, öeldes, et ülim nägemus tabab puhast ja lihtsat hinge puhtas kehas. Joobes kogetud inspiratsiooni nimetab ta võltsiks elevuseks ja raevuks. (Emerson 1962: 262)

2.5 Luuletamine: inspiratsioon ja (või) töö

Wallase järgi vaadatakse inspiratsiooni viimases faasis varasemalt leitud lahendus kriitilise pilguga üle ning kinnitatakse, et lahendus on tõepoolest õige. Inspiratsiooni saabumisel pole kunstiteos veel täielik, sellele peab järgnema kriitiline ülevaade. Neville Rogers toob välja, et Shelley käsikirjades on jäädvustatud varases arengustaadiumis impulsid, mis on tihti närvilised, segased ja õrnalt seotud. Sarnaselt Poele paneb temagi tihti esimesena kirja read, mis lõppversioonis leiavad koha luuletuse keskel. (Fehrman 1980: 11-13 kaudu).

Luuletajad võivad toimida dominandi-põhise inspiratsiooni ajal, töötades ümber selle: 1914. aastal kirjeldas Kostylev, kuidas tema intervjueeritavatest (kaasaegsed Prantsuse luuletajad) alustasid mõned luuletuse kirjutamist viimasest reast või enim rõhutatud reast (Aiken 1917: 919 kaudu). Kui uskuda Poe'd, alustas ka tema „Kaarna“ kirjutamist lõpust, sest nõnda sai ta silmas pidada rütmi ja meetrumit ning luuletuse kulminatsiooni ega kaldunud liialt kõrvale – Poe väitis lausa, et kõik tõelised kunstiteosed peaksid algama lõpust (Poe 1846). Poe'st said inspiratsiooni mõnedki luuletajad, Mallarmé kirjeldas näiteks detailselt, kuidas ta järgis oma luuletust kirjutades Poe juhiseid (Fehrman 1980 kaudu: 86). Ka Betti Alver on meenutanud, et tema ballaad „Kaks saarlast“ pidi algusest peale lõppema sõnadega *pani jala ette* (Alver 1976: 15).

Kuigi inspiratsiooni ajal võidakse kirja panna üksikud read, peab inspiratsioonile järgnema jõupingutus, et formuleeruks terviklik luuletus. Ilma jõupingutusega võib toote tehniline kvaliteet langeda (Oleynick et al. 2014). Mõnikord on tulemuseks valik variante. Fehrman toob näiteid luuletajatest, kes on esitanud oma teoste mitmeid vorme: näiteks soovitas Valéry luuletajatel avaldada luuletustest eri versioone, seda soovitus järgis Robert Lowell, kes aastatel 1967-1973 avaldas ühest kogumikust kolm versiooni. (Fehrman 1980: 195) Ka Rogers avastas Shelley käsikirju uurides, et luuletusest „Lõoke“ on olemas kaks eri versiooni (Fehrman 1980: 11-13 kaudu). On ka luuletajaid, kes enne luuletuse komponeerimist kirjutasid valmis proosaversiooni, Vigny näiteks, olles küll loomingulisuse kui spontaanse tegevuse eestkõneleja, kirjutas enne valmis proosaversiooni, mille ta siis luuleks „tõlkis“ (Fehrman 1980: 5).

Luuletamise tööle orienteeritust varasemateski faasides rõhutavad ka teised autorid, vaid inspiratsioonile lootma jäämise tuline vastane on Valéry, kelle seisukoht on, et ideaalne poeet ei jäta end iialgi pelgalt inspiratsiooni hoolde ning ei kirjutaks iialgi luuletust üheainsa öö jooksul (Fehrman 1980: 78 kaudu). Ka Shelley töötas oma luuletuste kallal usinalt ning otsis ja proovis erinevaid sõnu, kuigi ütles, et oleks vale eeldada, et parimad stroofid on ränga töö ja analüüsi viljad (Shelley 1840: 206-207). Yeatsi käekirja ning käsikirju uurides selgub, et kuigi kohati tundub mõte olevat liikunud lennult, leidub seal selgeid märke kõhklustest, ka on mõned osad tervelt maha tõmmatud (Fehrman 1980: 9).

Luuletamise ja inspiratsiooni vahekorrast kõneles inglise luuletaja ja kirjanik William Morris, kui sõnas, et inspiratsioonist kõnelemine on puhas jama, seda polevat olemaski. Loovust seletas ta töömeisterlikkusega (Fehrman 1980: 161 kaudu). Ka Valéry oli vastu „naiivsele käsitlusele, mille kohaselt kõikvõimas vaim vahetub aegajalt luuletaja oma vastu“ ning eitas spontaanselt sündinud kirjandusliku loomingu ideed (Fehrman 1980: 189 kaudu). Tema järgi oli poeetiline loomingulisus mõtiskluse ja kalkuleerimise tulemus. Nii Mallarmé kui Valéry jagasid usku, et luuletaja ideaalseks meeleseisundiks ei ole entusiasmi (Fehrman: 1980: 88-96). Psühholoog Richard Keith Sawyer lausa eitas kunstniku kui inspireeritud erinimese ideed ning tuletas näitena meelde, et kuigi „Ahermaa“ autoriks peetakse T. S. Elioti, parandas ja muutis seda suurel määral Ezra Pound (Sawyer 2006: 205-206). Niivõrd radikaalsel seisukohal on aga vähesed loomeinimesed, üldjuhul peetakse luuletamist siiski inspiratsiooni ja töö koostööks. Sellesse kategooriasse kuulub Yeats, kelle märkmikutes leidub fraase, millele ta õiget ümbrust otsis, Shelley, kes küll töötas luuletuste kallal, kuid keeldus neid nimetamast töö viljadeks, Housman, kes mõnikord inspiratsiooni mitte kogedes lõpetas poolikud luuletused nende kallal töötades, ning paljud teised luuletajad.

Nagu inspiratsioonile järgnev, võib ka inspiratsioon ise olla töö tulemus. Lisaks ettevalmistusfaasile ning informatsiooni kogumisele ja talletamisele soovivad loomingulisuse uurijad kaht meetodit loomeprotsessi esile kutsumiseks: ajurünnakut (nagu tegi ka Spender, kui kirjutas üles nii palju märkmeid kui jaksas) ja sünektilist (*synectic*) meetodit. Sünektilise meetodiga muudetakse tundmatu tavaliseks ning see, mis on seni tavaline, muutub võõraks. Sünektiline meetod sarnaneb alateadlikule assotsiatsioonide otsimisele ja relatsioonide taipamisele, kuid on sel juhul teadvustatud töö. Meetodiga soovitatakse tuua perspektiivi nihe, mille abil oleks võimalik jõuda uuele lahendusele (Fehrman 1980). Ka magistriprojekti raames kasutasin antud nõuandeid, sünektilise meetodi kasutamine tähendas reeglina küll absurdistumist, kuid mõtte käigu edendamiseks sobis see suurepäraselt.

Nagu varem mainitud, ei pruugi aga millegi *poolt* inspireerumine tähendada automaatselt, et ollakse ka inspireeritud midagi *tegema*. Ka projekti käigus selgus, et nii mõnedki tekstid oleksid jäänud kohustuse puudumisel (üles) kirjutamata. Seega on päevikusissekanded küll *inspired by* jäädvustused, kuid valmis tekstid kombinatsioon tööst ja tahtest.

2.6 Metodoloogia

Tööprotsessi ja *inspired by*-osiste ehk käesolevas projektis stiimulite täpseks dokumenteerimiseks pidasin inspiratsioonipäevikut. Päeviku pidamisel märkisin üles esimesed impulsid – tunnetatavad stiimulid ning nende kuupäevad, ka sisulised märkmed või mõtted nii tekstide endi kui kriitiku kohta. Selguse huvides on Lisades leiduvast päevikust (Lisa 2) eemaldatud märkmed, mis hiljem tekstides kajastust ei leidnud. Ülesmärkimise vääriliseks pidasin stiimuleid, mis kaalutlemise tulemusel võinuks mõnes tekstis endale koha leida. Kuna projekti raames oli tegemist teadvustatud pävikupidamise ja pea kohustuslikus korras tekstide kirjutamisega, oli täpselt teada, mida oleks vajalik ja mittevajalik päevikusse kanda. Seetõttu ei kajastu päevikus tekstide sõnalised muutmised, ka tekstide endi tekkimise protsessile pole tähelepanu pööratud.

Tööprotsess magistriprojekti kirjutamisel algas pävikusissekandega, see toimus kohe peale impulsi tekkimist. Pävikut pidasin võimalikult täpselt: märkmed koos kuupäevadega. Märkmed näitasid ka, millised tingimused ja situatsioonid olid sobivad inspiratsiooni tekkeks. Protsessi teise vooru moodustas tekstide kirjutamine (nii tekstid kui kommentaarid), mis, nagu mainitud, tõukus suuresti pävikumaterjalist, ning kolmandas voorus kirutasin pärast tekstide valmimist iga teksti kohta päeviku abil koherentse „saamisloo“, mis keskendus tekstide sünni eelsele perioodile, samuti kirjeldasin nendes nii teksti kui kommentaari üldist konteksti. Kolmanda vooru lõpuks oli olemas komplekt tekste koos „saamislugudega“, mis moodustavad koos pävikuga magistriprojekti praktilise tuuma.

Lineaarselt nägi tööprotsess ühe teksti puhul stiimuli ülesmärkimisest päeviku analüüsini välja järgmine: päeviku sissekanne – teksti kirjutamine – „saamisloo“ kirjutamine – kollektiivne analüüs. Kuna tekste on aga mitu, toimusid mitu protsessi paralleelselt, näiteks võis ühe teksti kirjutamine eelneda järgmise teksti jaoks vajalikule pävikusissekandele või olla samaaegselt töös ühe teksti „saamislugu“ ja teise teksti kirjutamine.

Pävikusissekannete statistilises lühianalüüsis keskendusin pävikusissekannete ja stiimulite arvulistele ja kuupäevalistele eripäradele; see päeviku pidamisele, tekstide

koostamisele ja „saamislugudele“ järgnenud etapp jagunes töö käigus kaheks: tekstide põhiseks ja stiimulite põhiseks. Statistiline analüüs näitas näiteks, kuidas erinesid märkmete arvu poolest tekstid kommentaaridest, ning milliseid stiimuleid olin enim üles märkinud. Stiimulite all pidasin silmas inspiratsiooni „tekitajaid“, mis on välja toodud ka töö teoreetilises peatükis, ning mis kajastusid isikliku kogemuse põhjal valminud päevikus. Stiimulitele lisandusid muud märkmed.

Tekstide lõikes päeviku analüüsiks lõin tabeli (Lisa 3), millesse kogusin iga teksti märkmed koos kuupäevadega. Nii tekkis ka iga teksti jaoks oma ajajoon. Kuna inspiratsioonipäevikus on sissekanded kuupäevalised, illustreerib tabel ka praktilisel viisil, et tekstid ei sünni lineaarselt, vaid on põimunud ning üksteisega seotud. Stiimulite statistilise analüüsi tarbeks jagasin stiimulid kuude rühma ning märkisin iga sissekande rühmalise kuuluvuse (Lisa 4). Rühmad kujunesid järgmisteks: verbaalsed stiimulid, visuaalsed stiimulid, rütm/heli, kohv, fakt, tugev negatiivne emotsioon. Kohvi ning rütmi või heli on stiimulitena mainitud ka projekti teoreetilises osas, visuaalseteks stiimuliteks olid enamasti kujuteldavad stseenid ning verbaalseteks stiimuliteks kuuldud või „kummitama“ jäänud sõnad või laused. Fakt esines eraldi rühmana, sest kirjapaneku ajal ei teadnud ma veel, kuidas see kasulikuks võib osutuda. Tugevad negatiivsed emotsioonid oli päevikus eraldi välja toodud.

3. Albumitekstid

3.1 Luuletekstid

Albumis (Lisa 1) esinevaid luuletekste iseloomustab olmelisus ning argipäevased teemad: laps nutab lasteaias, sõidetakse erakorralise meditsiini osakonda. Nii mitmeski luuletuses figureerivad loomad, ka siis, kui neid temaatiliselt sinna vaja poleks. Samuti on nii luule- kui kommentaartekstid albumis lühikesed. Ühelt poolt tingis lühiduse leheküljesuurus, kuid teisalt on põhjus väga praktiline: tegemist oli kavatsatud sooviga luua tekst. Protsessi käigus valminud tekstid sisaldavad küll *inspired by* komponente ehk stiimuleid, kuid nad ei pruugi olla *inspired to*, vaid töö viljad. Kuna ka lühike tekst täitis oma stiimuli tekstilise jäädvustamise eesmärgi, oligi optimaalne lahendus otsustada lühikeste tekstide kasuks.

Luuletekstid on kirjutatud ka küllaltki traditsioonilistes vormides: enamasti on värsid jagatud stroofidesse, leidub nii distihhone, tertsette kui katrääne, riimidest nii rist- kui paarisriime, nii mees- kui naisriime, enamasti lõppriime. Tugeva tõuke traditsionaalsuse poole andis nõudlus: töötasin lastega ning nendega arutluse tulemusel selgus, mida nemad ehk tulevased potentsiaalsed tarbijad luulelt ootavad. Arutlused kajastuvad ka päevikusissekannetes.

Albumit alustasin 2018. aasta lõpus, kuid mõnikord jäid tekstide valmimise vahele kuudepikkused pausid. Stiimuleid märkisin siiski üles. Paradoksaalselt tõid pikad tekstide kirjutamise vahed kaasa tekstide omavahelise seotuse, sest selleks, et tuletada meelde, millest eelmine tekst rääkis või milline järgmine olema peaks, vaatasin üle, kuhu planeeritav tekst peaks sobituma. Nii ongi mitmedki kommentaarid ja luuletused algse inspiratsiooni saanud eelnevast tekstist. Viimane tekst, mis albumisse mahtus, sai kirjutatud 2020. aasta aprilli alguses, seega pea 1,5 aastat pärast esimest luuletust. Samas, nagu tuleb välja ka päevikust, oli esimeseks kirja pandud luuletuseks tegelikult see, mis albumis viimasel kohal on.

Nii luule- kui kriitiku tekste kirjutasin alguses käsitsi, luuletekste ladusin visuaalselt ka tahvlile (Lisa 5). Visuaalses maailmas orienteerumine osutus töö käigus lihtsamaks, samuti sai sel viisil paremini aimu, kui kaugel projekt on. Enne kirjutamist kogutud märkmed ja stiimulid paiknesid suuremas osas mobiiltelefonis, sest see oli nagunii alati käeulatuses, seejärel trükkisin need võimalusel arvutisse ümber.

3.2 Kommentaarid, „objektiivne“ kriitik

Luulealbumi teiseks, vastaspooleks on „kriitiku“ esitatud kommentaartekstid. Nende eesmärgiks on olla vastukaaluks luuletekstidele neid mõnikord kriitilise pilguga vaadates, kuid enamasti muutub konstruktiivne kriitika üldiseks kriitikaks, minnes ka isiklikule tasandile. Areng on mõistetav, sest aina enam väljus „kriitik“ töö käigus objektiivse teoreetiku rollist ning astus sellesse rolli, mida ta ka tegelikult täitis: enesekriitika. Sujuva arengu käigus muutusid ka „kriitiku“ tekstid dialoogiliseks, sellest johtuvalt tuli nii mõnigi algne kommentaar ümber teha või sootuks elimineerida, et vältida „luuletaja“ ja „kriitiku“ lähedast kontakti.

Samuti peab tunnistama, et ajapikku muutus „kriitiku“ eraeluliste detailide loomine vaat et nauditavamaks kui luuletekstide kirjutamine. Sünektilise meetodi ning ajurünnakute käigus leitud seosed leidsid tihemini väljendust visuaalsel moel ning seetõttu muutus kriitiku proosalisus oluliseks erinevuseks teiste tekstide rangest vormist, sest visuaali oli lihtsam anda edasi, kui ei pidanud mõtlema riimiskeemile. „Kriitiku“ kommentaaridel oli seega vormiliselt rohkem vabadust, mis omakorda tõi kaasa suurema väljendusnaudingulisuse. Sellest hoolimata on mõned kommentaaridki luulevormis, seda kas nähvamise või dialoogilise mängu eesmärgil. Kui tundus sobilik ja asjakohane, püüdsin ka „kriitikut“ ja „luuletajat“ panna rolle vahetama. Albumis esineb vaid üks proosatekst luuletaja poolt, kuid „kriitik“ esitab arvamust luulevormis mitmel korral.

„Kriitiku“ karakteri arengut ja kujuteldavaid motivatsioone on kirjeldatud ka päevikuissekkannetes, kuid lisaks oli tal ka kujuteldav välimus ja kujuteldav eluase. Ta pidi elama „ülakorrusel“, seega pööningul või kambris. Algsest „vesti kandvast tagasihoidlikust professorist“ (esimene välimus Ehiniga vestlemisel)¹, kes kandnuks ninal prille ja väljunuks välisusest vaid ajalehe toomiseks, sai protsessi käigus villast vesti kandev kireva minevikuga „kriitik“, lõpuks kadus seegi visuaal ning „kriitik“ kadus sootuks silmapiirilt, taandudes albumis pelgalt hääleks, kelle signaale on võimatu üheselt mõista. Tema pajatusi oli nauditav kirja panna, kuid vestluse arendamise ja tagasisidestamise asemel muutusid need pigem luuletekste täiendavateks. Samuti toimisid nad omamoodi inspiratsiooniliste stiimulitena, kuid seda on juba lähemalt kirjutatud päevikuissekkannetes.

---

¹ Lisa 2: 22. jaan 2019; 17. det 2019

4. „Saamislood“

„Saamislugu“ kirjutades pidasin lisaks selle teksti tutvustavale funktsioonile silmas ka sotsiaalsühholoog Graham Wallase neljaastmelist mudelit, sest olemuselt meenutab see tekstiloomeprotsessi (mida silmas pidades Wallas mudeli ka välja töötas): alustades ettevalmistusfaasist kuni kriitilise pilgu ehk töö üle vaatamiseni. Päevikuissekannete abil „saamislugude“ kirjutamisel keskendusingi seetõttu peamiselt neljale tegurile: eeltöö (mis laadi, olemasolu/mitteolemasolu), stiimul (visuaalne, verbaalne jm), emotsioon (positiivne või negatiivne, millega seotud) ning töö. Töö puhul ühendasin tihti ka ettevalmistus- ja kriitilise pilgu faasi, sest nagu mainivad psühholoogiadoktorid Thrash ja Elliot, on neis domineeriv tahe (Thrash, Elliot 2003: 872).

Albumis ei kanna luuletekstid pealkirju, ka „saamislugudes“ järgitakse numbrilist jaotamist: „saamislood“ paigutuvad sünkroonselt albumitekstidega.

1. tekst

Esimese luuletuse luulealbumis panin kirja 2018. aasta novembrikuus pärast telefonivestlust emaga, seega kõrge emotsionaalse laetuse tasemel. Olin just otsustanud hakata magistriprojekti raames tegelema luule temaga ning õhtusel tunnil tundus olevat õige aeg projekti albumiosaga alustamiseks. Esimese luuletuse puhul on seetõttu tegemist hetkeemotsiooni jäädvustusega, luulest otsitavat kõrget esteetilist taset selles ei leidu. Teksti sisu on aga ekslik: telefoni teel ei lausunud sõnagi sellel teemal, millest luuletus jutustab. Stimuleerivaks momendiks oli pigem hetk, kui mitu eelnevat jututeemat langesid kokku, tekitades ühtlasi sisulise idee ning motiveerituse leida viis selle väljendamiseks. Samas peab tõdema, et motiveerituse tingis ka alateadlik kohusetunne, sest album ise end valmis ei kirjuta. Olin päev varem naljatlenud tõusvate kinnisvarahindade teemal, öelnud, et kõige säästlikum oleks soetada merekonteiner, mida saaks vastavalt vajadusele mujale transportida, ning loetlenud boonuseid, mis konteineriga kaasneksid: elektriarved jääksid tänu puuduvale elektrile ära, sisedisaini poleks vaja teha, sest konteineri sisemust nagunii kunagi ei näeks, ja nii edasi. Kindlasti oli tegu üle reageerimisega, kuid kui kokku põrkusid vestlused emaga finantsi, eluaseme ja teiste pereliikmete teemal, tunduski emotsioonide palett kaleidoskoobiks muutuvat. Nõnda on tekst reaalsuse ja üledramatiseerituse teadlik põiming.

Seejärel oli esmakordselt aeg hakata mõtlema selle peale, milline peaks olema „kriitiku“ tutvustus. Teadsin, et põnevam oleks kirjutada ekstravagantse, hallist massist erineva, kuid tülpinud ja kohati mandumist teiste peal välja elava karakteri perspektiivist. Taolise mõtte andis

algul Kristiina Ehin, kui mainisin, et plaanin magistriprojekti raames albumi kirjutada. Sellise kriitiku vaatenurgast oleks põnev näha, kuidas tema kohalolek ka järgnevaid luuletusi mõjutama hakkab. Seeläbi peaks kriitik meenutama inspiratsioonifaasiliselt neljandat faasi, kriitilist pilku, tema kaalutletus ja analüüsivõime peaksid täitma teatud tsensuuri rolli.

Kriitiku perekonnast sai noorem vend endale iseloomustuse pärast seda, kui avastasin end laest ämblikuvõrku alla võtmas ja mõtlemas, kui põnev võib ämblikul olla enda kognitiivsete võimete ergastamiseks iga päev samu vaibatriipe loendada. Ämblikule inimlike omaduste üle kandmine võiks tähistada sünektilist meetodit, mis toimis teatava ettevalmistusena. Esmalt mõtlesin ämbliku perspektiivist luuletuse kirjutada, siis aga halastasin neile vähestele, kes lõpuks seda teksti peavad lugema, ning andsin vaibatriibud kriitiku vennale lühikeses lauses. Stseeni oleks olnud ka üsna keeruline kirjalikult kirjeldada, visuaalne stiimul mängis selles peamist rolli. Omamoodi võiks seega öelda, et triipe loendav ämblik istus seni inkubatsioonifaasis kuni leidis endale väljenduse.

2. tekst

Teine luuletus on, nagu esimenegi, mitme erineval ajal mõeldud mõtte kombinatsioon, assotsiatsioonide ja relatsioonide kooslusel tekkinud stiimulite vili. Esimene neist „välगतas“ autoroolis punases laines istudes (aga kas kollases tules istumine oleks parem?). Sellega haakusid mõttes mitmed teemad, mis samuti oleks sobinud edasiarendusteks: karjääriredelil toppamine, ummikusse kiirustamine, kollase käepidemega toidukorvi sentimeetrihaaval edasilükkamine toidupoe järjekorras. Algselt paningi ettevalmistuse korras mentaalsesse faili kirja kõik, mis kollase tulega seostusid, seda võiks nimetada ka ajurünnakuks autoroolis, kuid ükski neist ei tundunud kõnetavat. Alles mitu kuud hiljem, kui kõndisin Toomemäest üles ja jälgisin samal ajal kollaste vahtralehtede viimset lendu, tuli meelde kollase laine mõte. Seega sulasid nad kokku. Nende ühinemise tekitas füüsiline viibimine „kollase“ keskel.

Seejärel oli kriitikul aeg demonstreerida oma kirjandusteaduslikku tausta. Tema teadmised teooriast pidid hüpoteetiliselt aitama kaasa luuletuste taseme tõusule. Fakt, et tegelikult on kriitik ja luuletuste kirjutaja üks isik, ei tohtinuks siinkohal rolli mängida, sest kahekõne tekkimise eesmärgil tuli nad nagunii lahus hoida. Kuna albumi eesmärgiks polnud luulešedöövrite loomine, ei tohtinud kriitik langeda ka liigselt üksikasjadesse ning hakata monoloogi pidama, pigem pidi ta aitama kaasa uute seoste loomisele, motiveerima inspiratsiooni sõnadeks tõlgendama. Seetõttu nendib ta küll, et vormiliselt on luuletus mingi ähmane kogum, kuid samas rõhutab seda, mis peaks kaasa aitama inspiratsiooni tekkele: emotsionaalsed kogemused.

3. tekst

on tõeselt lausutud võrdlus, mis küll on töö käigus veidi teisiti sõnastatud, kuid mõtte poolest väga originaalilähedane, seega argipäevase situatsiooni kirjeldus, mille tingis mõnesõnaline dominantstiimul. Kuna lausutu oli varem läbi mõtlemata, võib ka öelda, et lausumise hetkel nautis see äkkinspiratsiooni staatust. Algselt oli võrdlus suunatud isiku pihta, kuid järelanalüüsi tulemusena sobis ka enesekriitika iseloomustamiseks. Sisuliselt on tekst seotud hilisema Liisi-tekstiga.

4. tekst

„Anna andeks“ luuletus sai esmalt vormi, stiimuliks rütm. Kuulsin 2018. aasta viimastel päevadel Ameerika sketšisaate „Saturday Night Live“i paroodialaulu ning kuigi sellel polnud erilist viisi, mis võinuks kummitama jääda, jäi värsirõhkude- ja riimirütm meelde. Mõned päevad hiljem tekkis kodus probleem majutuskohadega ning hea tahte märgiks otsustasin vabatahtlikult veeta öö diivanil, kus tavaliselt ööbib koer. Kõrvus kajas vestlus perekonnaliikmega ja pidevalt meenus tole öö magamiskohtade vähesus, sellele lisandus sotsiaalne surve ning arvasin end kuulvat kedagi lausumas „kui kõik on koos, siis sobib ka tool“. Arvatavasti oli selleks enesekriitiline sisemine hääl, mis sobivalt pakkus välja ka stiimuli. Lause sobis kuulnud rütmiga ning motiveeris proovima, mis kombinatsioonist välja tuleks. Mõte liikus hetkeolukorrale diivanil, kus koer arvatavasti magas, ning kujutasin ette, mis oleks siis, kui oleksin hoopis toas ja tingiksin koeraga. Ühelt asemelt teisele liikumine viis mõtted eskortteenuse pakkujate igapäevaelule, sealt ka seos „kundepassiooniga“. Teksti kirjelduslikkus annab mõista, et pigem oli tegu nii tekstiliselt kui situatsiooniliselt pigem proosaversiooniga, mis rütmiga seondus ning rütmiliseks tõlgiti. Inspiratsiooni mõttes väärib esile tõstmist ka tõsiasi, et assotsiatsioonid tekkisid une-eelses seisundis, kuigi mitte veel unes.

Kuna teadsin, et rütmi hoidmise nimel ohverdasin õigekirja, tõin kriitiku sõnade läbi selle välja. Otsisin erinevaid väljendusviise kriitiku rahulolematuse kirjeldamiseks, kasutasin isegi sünonüümisõnastikku, seega töötasin ette valmistudes süstemaatiliselt, kogusin informatsiooni, tegin märkmeid. Kriitiku „rabav esitus“ andsid tõuke ka järgmise luuletuse kirjutamiseks, sest une-eelses seisundis lugesin sõna pooleldi ning alateadlikult mõtlesin teise poole sinna juurde. Stiimuliks oli seega sõna, mis omandas paralleelselt teise tõlgenduse.

5. tekst

5. teksti kirjutasin 2019. aasta veebruaris. Tegemist on algusest lõpuni konstrueeritud luuletusega: aluseks võtsin sõnalise stiimuli ning otsustasin, et viimasel real peab olema „vaba rabavärss“ (sest nii kõlas hästi). Kuna olin hiljuti lugenud Andrus Rõugu luuletust „Silmades taevas ja meri“, tekkis selle pinnalt idee panna harjutuse mõttes algustähtedeks „Rabavärss“. Kuigi olin jõudnud ideeni, ei saaks öelda, et tekst oleks inspiratsiooni vili – luuletus meenutab konstruktsioonilt pigem mosaiiki, koosnedes etteantud tähtedele leitud vastetest, olles küll *inspired by*, kuid mitte *inspired to*.

„Vabadust ei saa kuulata ära“ oli fraas, mida kuulsin bussis sõites bussijuhi raadiost ning kuna tegemist tundus olevat uuema looga, pani see mõtlema Eesti ja vabadusvõitluse, samuti noorte Eesti ajalugu puudutavate teadmiste peale. Kuuldud sõnum tekitas emotsiooni. Vabadust saab keelata, näiteid ja paralleele leiab ajaloost rohkem kui küll, üheks neist praegugi toimiv Põhja-Korea, kus jagatakse salaja mälupulki Läänest pärit informatsiooniga. Ordoviitsiumikiht oli mulle meelde jäänud kunagi Aura pudeli etiketti lugedes ning kuna see seostus sõnaga „kiht“, tuli infokild meelde.

6. tekst

Vaadates seni kirjutatud luuletusi, oli selge, et suureks probleemiks kujuneb liigne analüüsimine ja konstrueerimine, mis suure tõenäosusega saavad nii sisuliselt kui vormiliselt paljudele luuletustele saatuslikuks. Eneseanalüüsi mõttes polnuks sellest hullu, inspiratsiooni allikate talletamiseks oleks see vast tervitatavgi olnud, seda enam, et projekti tarbeks oli nagunii vaja paralleelselt luuletustega üles kirjutada märkmeid. Protsessikirjeldus võis aga tõenäoliselt muutuda albumi sisust tähtsamaks, seetõttu oli paslik endale teadvustada, et analüütiline lähenemine avaldub arvatavasti ka albumi sisus.

Kohustuslik tekstiloomine pärssis kindlasti „luulemeeleolu“ teket. Kuna aga kvaliteetluule loomine polnudki projekti eesmärk, võis kriitiku ja teise poole karvupidi kokku lasta ja vaadata, kuidas nad omavahel suhtleksid. Dialoogi on minu jaoks alati põnevam välja mõelda kui monoloogi, sest selles põrkuvad erinevad iseloomud ja erinevad maailmad, vaatepunkte saavad dialoogis osalejad esitada ilma filtrita ja otse, vahendajavabalt, reageerides vahetult ka teineteise emotsioonidele. Kriitiku karakter oli traditsiooniliste arusaamadega, sestap pidi ta pidevalt mainima, et tema jaoks on luuletus hea, kui ta esineb stroofides ja parimal juhul ka silbilisrõhulisena, igal juhul riimudes.

7. tekst

Luuletuses on koos erinevad impulsid eri ajahetkedel, mis sobisid kokku, iseloomustamaks kriitiku ja teise poole nägemist. Impulsside kogumisel ja sõnadesse panekul toimus teadlik ettevalmistus. Tegemist on kujutletud dialoogiga, mis kahe karakteri vahel kõlada võiks. Samuti leidub selles paar päriselulist kõnelust, näiteks avaldas üks tuttav arvamust, et kõigist võib soodsate olude kokku langemisel saada sotsiaalne liblikas (*social butterfly*), millele ma vastasin naljatledes, et mõne puhul pigem koi; tsüaniid on vastus tuttava küsimusele parima valuvaigisti kohta. Pärast eelmise luuletuse kommentaari pidi kriitiku karakter sisenema luuletuste ruumi, kuid mitte vastuvõitlust kohtamata. Kujutlusvõimele oli see hea harjutus, sest ettevalmistusfaas oli läbitud, materjal oli olemas, kuid see tuli nüüd assotsiatsioonide otsimise abil tööga kokku panna.

Luuletusele järgnev pildiline kommentaar oli valmis enne luuletust, järjekorras valmis see kolmandana pärast pealkirja ja viimast luuletust. Esimeste märkmetena ongi kirjas, et kriitik saavutab jõuga lõpuks võidu ja et kusagil peab olema kommentaar, mis võrdleb algajat kunstnikku eesliga, kes üritab kannelt mängida. Harfi mängida püüdev eesel kunsti ja võhiklikkuse vastasseisuna on üsna vana kujutis, ulatudes vähemalt keskaegsesse kultuuri. Kuigi pilt on visandatud peast, oli stiimuliks mälopilt (arvatavasti pärineb see mõne Prantsusmaa romaani stiilis ehitatud kiriku seinalt, kuid kiriku nimi enam ei meenu). Harfi mängiv eesel on terve albumi ainus visuaal, seega oli sobilik kasutada seda ka „kaanel“, seda enam, et kogu albumisisene kontseptsioon seisneski tahte ja ande konfliktil, seda oli mõistlik kajastada kahes plaanis: mitteluuletaja (käesoleva projekti autor) kirjutab albumit, et mõista inspiratsiooni algeid, albumis kirjutab mitteluuletaja albumit ja samas püüab mõista luule olemust.

8. tekst

Eesli teema tulenes eelmise luuletuse kommentaarist, ühel õhtul veidi enne magama jäämist jooksis silme eest läbi visuaal pikkade kõrvadega eeslist, kes pikutas varjus ja lausus mõtte teel: „Kodutee on alati lühike, kui kodu on lähima põõsa all“. Seejärel keeras eesel kõrvad pea alla ja jäi suikuma. Visuaalne stiimul koos auditoorse lisandiga oli ühtlasi ka visuaalne stiimul. Et eemalduda veidi kirjeldavast kirjutamislaadist (sest viimast on lihtne teha), arenes stseenist idee võrrelda ebatäiust eesli füüsiliste iseärasustega, töö tulemusel ning kriitiku tahtel vormus pigem luulelaadne tekst.

Kommentaari on edasiarendus „täiuslikust ebatäiusest“ – sõnapaar, mis käis läbi seltskonna ideaalsuse-teema hilisõhtusest arutlusest. Kõlas küsimus selle kohta, kuidas saaks täiuslikku

ebatäiust väljendada või kujutada, samas piisavalt lihtsalt, et see kõigile mõistetav oleks. Isegi Kristiine keskusel on pidevalt tellitud ümber, seega oleme ümbritsetud ebatäiusest. Arutlus tekitas motivatsiooni teha ajurünnakut, mis laienes sünektiliseks ajurünnakuks, mille tulemusel sündis sidus tekst. Albumi käigus muutus kriitiku avamine tema ümbruse ja kõneviisi kaudu põnevaks kujutlusvõime turgutamise meetodiks. Lehekülje suurus määras ka tema juttude lühikese vormi, andes selge signaali kompaktsusele panustamiseks.

9. tekst

2019. aasta august-oktoober. Jutustav tekst, mis pidi vormiliselt eirama eelmises kommentaaris antud nõuandeid ja riimuma nii palju kui võimalik. Seega oli ettevalmistusfaas põhjalik, enne ideed oli teada hulk kriteeriume. Esimene lause käitus stiimulina, tekitades tahte valmistada kriteeriumidele vastav ehk tehniliselt kvaliteetne tekst. Lause ise on seotud ka hilisema Haribo – assotsiatsiooniga: poes nähtu pani mõtlema, et liigne klammerdumine sarnaneb turvavööga autoistme külge kinnitumisele, sest olin vahetult enne poodi sisenemist jännanud vigase turvavööga; liigselt agarat tutvumissoovi olen lugematutel kordadel pealt näinud. Esimese lause lõpp pidi olema kergesti riimitav, -ööga andis piisavalt palju valikuvариante ülejäänud loo kokku panemiseks. Tekst on seega teadlik, tahtlik töö, justnagu nagu tüübigi puhul.

10. tekst

Tekstile eelnes unenäopilt vaikivast inimkujutisest, kes koduteel astus meelega kõikidesse lompidesse, et sundida neid hajuma. Omamoodi kõnekas oli aga tõsiasi, et koju kujutis ei jõudnudki – teel olija ainus eesmärk oli olla teel, astuda lompi lombi järel. See, kas tegu oli mehe või naisega, ei selgunud, samuti ei pidanud unenägu nähtavasti vajalikuks täpsustada inimese vanust. Unenäos kogetud emotsioon kandus üle ka unenäojärgsesse etappi, kannustades ärkvel olles korraldama ajurünnakut, et leida viisi sarnase emotsiooni edastamiseks. Hilisemal edasiarendusel muutus pilt asfaldi ja teeperve vastasseisuks, arvatavasti seetõttu, et üldiselt kõnnib jalakäija mööda teeperve, eriti juhul, kui tahab tervena koju jõuda. Sügisega seostusid langevad lehed, mis võivad naabrite vahel tülisid põhjustada, vihaselt keev sügis tuli vihasest vahutavast Nõmme vanahärrast, kes ähvardas tänaval naabrile vahtralehtede pärast politseid kutsuda. Dominandiks oli algusest peale sügis ja selle kujutamine.

Kriitiku roll oli teist poolt alandada, pidades siiski meeles, et vulgaarsetesse väljenditesse langemine oleks allpool tema taset. Seetõttu peaks ta kasutama võõrsõnu, mis pehmendaksid robustsust, ning ehk lisama ka mingi positiivse märke, mille siis saaks kohe uuesti maha teha.

Nõnda oli teada taotletav toon. „Kontseptsioonipuudulik hing, mis istub maigutava ahvina maitselagedas puuris“, oli sõnade jada, mis, võimalik, et mikroinspiratsiooni tulemusel, lihtsalt pähe kargas.

11. tekst

Inspiratsiooni stiimuliks oli kohv. Tean omast käest, et tavaliselt madala vererõhuga inimesel tuleb kohvi harval tarbimisel sisse värin, tõuseb pulss, kiireneb ka mõtete vaheldumine. Tihti võivad mõtted siis rööbastelt maha joosta – pealetung toimub liiga kiiresti, nende registreerimine on mõttetu üritus – ja tekitada peataoleku tunde. Kujutlusvõime hakkab elavamalt tööle, pildudes stseene ja helisid, paisates fantaasia kokku reaalsusega, käitudes ettearvamatult, tekitades seoseid nagu lühtril kõlkuv karvane elukas, kes võiks, miks mitte, olla *déjà-vu* kehasus, sest iga kord on kohvi mõju ka sama. Samuti võib kujutluses esineda abstraktne emotsioon, mida tegelikult küll ei tunne, kuid oleks vaid tahte küsimus panna end tõsiselt nõnda tundma. Paranoiline-mina teaks ikkagi, et emotsiooni on esile kutsunud erguti, võib aga ka juhtuda, et kohvi-mina ei suudaks otsustada, kas uurida lähemalt paranoilist-mina või mõnd muud varianti. Kui kuuleksin üksinda kodus olles võõraid samme, teaksin, et järelikut otsustas kohvi-mina ikkagi paranoilisust uurida, jäädes ise siiski lähedale, et vajadusel sekkuda. Vähemalt nõnda võib arutluskäik minna, kohvi mõju neutraliseerimiseks sobib aga hästi tee. Seega oli teksti inspireerivaks stiimuliks kehaväline abiaine ehk kohv, mis põhjustas vaimse ülestimuleerituse teel närvilisi, segaseid impulsse, mis kandusid üle ka tekstiloomefaasi.

Kommentaar võtab kohvi mõju kokku – kognitiivne dissonants.

12. tekst

Mõni päev pärast *déjà-vu*'d oli mul põgus kokkupuude inimesega, kes, usutavasti, lööb hommikul silmad lahti ning hakkab kohe skeemitama. Tegemist on koeraomanikuga, seetõttu peab ta kassi asemel koera silitama, kuid piisavalt halvaendeline võiks tema hommikune rutiin välja näha sellest hoolimata: muudkui haub plaane ja silitab koera. Reaalne visuaal haakus kujuteldava visuaaliga. Lapsepõlves loetust meenus, et Tove Janssoni „Muumides“ kõõlus sarnaselt eelmisele tekstile ka lambi küljes mingi olend, kes tekitas paksu pahandust, nagu kõnealune skeemitajagi. „Muumides“ olid kõige mõistatuslikemateks tegelasteks hatifnatid, kes alati järgnesid tormile, miks mitte neid teksti lisada. Koer muutub hundiks, kui mõistad, et tal võivad sülle ronimisel olla omad sünged tagamõtted – ehk selgub hoopis, et tegemist polnudki koeraga. Samas võib albumi raames ka enesekriitika hambaid paljastada, kui lasta tal liigselt sõna võtta. Koera silitamine seostus küll plaanide haudumisega, kuid midagi positiivset

võiks aegajalt ka mainida, olgu selleks kasvõi rõõmupoeg. Taas tekitas motiveeritud oleku algselt negatiivne emotsioon.

Kommentaaris sobis mainida, et kolm viimast teksti on kirjutatud lühikese vahega ning et neid siduvaks lüliks on küll kuivana tuppä pääsemine, kuid siiski mitte „pääsemine“. Seosed on loomulikult sellised vaid minu jaoks. Boreaalse metsa pühalikkus ja sünkroonujumise graatsilisus olid parajaks kontrastiks sihitult hulpivale rondile, vastandus turgatas pähe õhtusel ajal Tartu-Tallinn bussis, kui otsisin teadlikult kriitikule sõnu.

13. tekst

2019. aasta aprillis-mais olid koeral tõsised terviseprobleemid (probleemid on tal siiani, kuid toona ei teadnud ma, et ta on andekas liialdaja ja simuleerija), seetõttu figureerib ta arvatavasti nii mitmelgi sellel perioodil kirjutatud tekstis. Üritasin end mentaalse treeningu mõttes panna põdura isiku asemele, kes ei ole ümbruses toimuvast täiesti teadlik, elades nagu loori taga, reageerides vaid intensiivsetele aistingutele. Looma puhul on raskendavaks asjaoluks veel kõnevõime puudus. Aga kui järsku oleks võimalik liikidevaheline suhtlemine telepaatia teel? Kui ümberhäälestus toimuks äkitselt, oleks uus võimalus arvatavasti üle jõu käiv ja suur stressiallikas, millega kohanemine võtaks aega parimatelgi psühholoogidel. Luuletuse puhul piirdus eeltöö kujuteldavate variantide läbi mängimisega, stiimuliks võib pidada lauset „Mina hüüdsin, ära muretse“.

Kommentaari muretsemise kohta oli valmis enne luuletust: boksib hobust saduldades kukkus sõbral mobiiltelefon maha ning kadus saepurusse. Selle otsimisega läks tal üksjagu aega, mille jooksul jõudsime juba mõlemad kergelt ähmi sattuda – kuigi me ei otsinud nõela heinakuhjast, osutus eseme leidmine oodatust keerukamaks. Mõni aeg hiljem nägin Haabersti Rimi lillepoes uinuvat roosi, mis seostus okastega Okasroosikesega, mis seostus igavese unega, mis võinuks teoreetiliselt ka fataalselt lõppeda. Mälus talletunud kogemused erinevatel ajajärgudel leidsid võimaluse koos eksisteerimiseks, stiimuliks võib pidada visuaali heintel Okasroosikesest, sest see ühendas kogemused ning tekitas äratundmisrõõmu.

14. tekst

Loomade abil inimkonna kirjeldamine, allegooria kasutamine on kirjanduses teada-tuntud nähtus; kui järgmine vastus kriitikule pidi olema „mää“, siis järelikult võiksid eelmises tekstis figureerida loomad. Eeltööna oli teada, mis teemal teksti vaja on, stiimuliks oli sõna „mää“ kuna see eksisteeris enne ülejäänud teksti. Otsingute teema võinuks olla sobilik, sest ka albumisisest üritas hää lida võimalust kriitiku seljatamiseks. Teades taotletavat suunda,

ilmus silme ette rebane Tõnu Aava loetud „Onu Remuse juttudest“, rebane keerutas saba ja andis õpetussõnu. Seega viis stiimulsõna visuaalse stiimulini, millest tekkis ka idee tekitada loomadevaheline kontrast. Töö tulemusel tuli leida sõnapaare, mis riimuksid, mõne sõna puhul toimus teistpidine protsess: sõna tekitas omakorda assotsiatsioonide kaudu idee.

Kommentaari esimeseks komponendiks oli Alzheimeri-osa, sest olin suhelnud haigust põdeva inimesega ja jõudnud tõdemusele, et huumori kaudu on siiski võimalik pidada vestlust, mis kestab pikemalt kui kümme sekundit. Stiimuliks võib pidada kurbnaljakat vestlust, mis tekitab tahte kanda vestluse emotsiooni ka väljaspool konkreetset vestlust asuvasse kõneruumi.

15. tekst

Ühesõnalise teksti mõte sündis, nagu mainitud, enne sellele eelnevat luuletust, olles ühtlasi võimalikult jabur viis luuletaja poole tõrkuva seisukoha ilmestamiseks ning samas meeldetuletuseks (ka endale), et tegemist pole professionaalse luuletaja kogumikuga, milles sisalduvad luulepärlid võiksid liigutada meeli ja pakkuda lugemisnaudingut – vähemalt on vägagi kaheldav, et „mää“ kelleski selliseid emotsioone esile kutsuda võiks. Mis oleks vastand hingestatud loodusluulele? „Mää.“ Stiimuliks oligi ühesilbiline sõna, eeltööna oli paigas kontekst, kus „mää“ asuma peaks. Kriitilist pilku ja tööd „maale“ rakendada ei saanud, sest tegu oli niivõrd lühikese impulsiga, mis samas albumi kontekstis omas üpris kaalukat tähendust.

Pärast „mää“-d oli paar kuud vaikust olnud, ei ühtki teksti, tundus nagu olekski lõpp-punkt käes olnud, mõtteviljatu tühermaa. Mõnd aega kaalusin, kas tasub üldse edasi tekste kokku panna, siis otsustasin olukorra endale lahti mõtestamiseks seda siiski teha. Paradoksaalselt tekitas tegevusetus olukorra, millest tekkis tekst – olin inspireeritud tegevusetuse poolt, et midagi teha.

16. tekst

Probleemid unega olid kestnud juba pikemat aega, kui ühel õhtul kujutasin ette, kuidas reageeriksid mesilased, kui selguks, et allkorruse töölisel on vaimsed (ülakorruse?) probleemid. Arvatavasti oleks hukkamiskäsk kiire tulema; kui tagantjärele selguks, et käsk oli ennatlik, ei muudaks see tõenäoliselt midagi. Loomulikult on tegemist instinktide põhjal tegutsevate ja puuduliku ajakontseptsiooniga mesilastega, aga mõtteharjutuse mõttes võis siiski hüpoteesierida. Stiimuliks oli unepuudusesaju relatsioonikakofoonia, eeltöö käigus heitsin kõrvale paralleelselt võrsuvaid stsenaariume.

Kommentaar: ma ei ole Pablo, pean mõnikord siiski panga uksest sisse astuma, küll mitte telefoniarve tasumiseks, kuid kui öösiti on liigselt vaba aega, hüppab mõte ka muudele

pangatoimingutele, mida võiks õrnalt argielus toimuvaga siduda. Kriitik võinuks kritiseerida nõu andes, et pakkuda kontrast-sadistlikult teisele poolele võimalust asjale teise nurga alt lähenemiseks, inspireeritud saamiseks. Järgmine tekst valmis tegelikult enne kommentaari, seega sätestas järgnev eelneva sisulise suuna.

17. tekst

Töötasin 2018–2019 koolis õpetajana, lastega sai arutatud ka luule teemal ja huvi pärast küsisin, mida nemad luuletuselt ootaksid. Vastused olid üsna ootuspärased, mainiti nii rütmi, riime, stroofe kui ka mõistetavust. Seetõttu otsustasin teha tellimustöö, mis vastaks kõigile ette antud kriteeriumidele. Eeltööna oli seega teada, mis vormis tekst olema peaks. Lastele meeldivad loomad, ühes ülikooli loengus mainiti Mats Traati, sõna riimus hästi: paks, vats, praks, ja nii edasi - matsist sai stiimulsõna. Loengusse teel olles olin möödunud maanteel lõmastatud siilist, järelehüüdena sai ta looma rolli. Võib isegi öelda, et olin inspireeritud lõmastatud siili poolt, sest olin otsustanud temast pajatava luuletuse kirjutada. Teine salm marineerus paar nädalat, mõttetöö tegevus toimus alateadlikult, kuni meenus, et lastele meeldib ka, kui luuletuses on muinasjutule sarnaselt õpetlikkus.

Kommentaar: 2019. aasta september. Tegelesin arvutis koolitööga, kuni silmad ei suutnud enam sõnu eristada ja ekraan muutus uduseks. Üritasin sundida end välja lülituma, mõeldes võimalikult abstraktsetele ideedele, kasutades sünektilist meetodit, luues võimalikult meelevaldseid seoseid. Üheks seoseks kujunes „Monty Pythonist“ pärit tapjajänes ja lennunduskool. Kujutluspilti kerkis selle kaudu puu otsas ahastavalt kiljuv orav (arvatavasti muutus jänes orvaks seetõttu, et parasjagu mainiti „Pealtnägijas“ Reformierakonda). Edasine on juba seoste jada: oravad kriiskavad, sest lennukite müras pole neid kuulda, endast märku andmiseks peavad seega kasutama abivahendeid, lennunduses kasutatakse lennukite juhendamiseks oranže signaalpulki. Stiimuliks oli absurdne kujutluspilt, mis tekitas hasarti: kuhu edasi? Entusiasm emotsioonina aitas kaasa järgnevate visuaalide tekkele, absurdi senise läve ületamine tähistas inspiratsiooni teket ning töö käigus sai nähtu kirja pandud.

18. tekst

Album tundus eikuhugi suubuvat, „Aktuaalses kaameras“ oli lühiuudis Prantsusmaa presidendist Macronist, olin üsna kindel, et projekti lõpuks pole ma see sõber, kes peab põrumise eelistusi küsima. Assotsiatsioonide ahel motiveeris otsima sõnu, mis riimuksid stiimulsõnaga. Negatiivne emotsioon tekitas positiivse teotungi, poleks album pooleli olnud, polnuks ka midagi kirja pandud.

Kommentaar ei tundunud vajalik, sest põrumise teema oli ka albumisisesele relevantne.

19. tekst

Nina Simone'i poolt tuntuks lauldud loo „Sinnerman“ sõnadest. Kuigi loos on kivilt abi palujal meeletud hingepiinad, võiks päriselus taolise stseeni tunnistajal tekkida hulk küsimusi. Kui hull peab olukord olema, et kivilt abi palutakse? Samas on ka teisi, kes vigade tunnistamise ja eneseparanduse asemel otsivad lohutust mujalt. Eeltöö vormis olid minevikus mällu hangitud „Sinnermani“ sõnad, negatiivne kogemus pörkus seni positiivse emotsiooniga seostunud lauluga, sõnapaar sina-tina moodustas teksti vundamendi.

20. tekst

Stiimuliks oli lõhn, mis verbaalsel teel leidis koha ka sisudominandina.

Kommentaar: Kui muud meetodid enam ei päde, siis lõpuks tuleb leppida retooriliste võtetega. Eeltöoks võib pidada üleüldisi teadmisi matemaatikast, mis on hangitud alateadlikult, nägemata ette, et neid võiks kunagi tekstiloomeprotsessis vaja minna. Abstraktse matemaatika ja reaalse sõna vahekord väljendab ka kriitiku-luuletaja suhet; sõnaline üks võrdluses matemaatilise ühega tekitab positiivse leiureaktsiooni.

21. tekst

Tõukeks oli visuaal lume alla mattuvatest jalajälgedest, seega oli stiimuliks pilt, kuid verbaalse vormi sai tekst hiljem, kui autosõidu ajal oli ummikus istudes aega mõelda ka muule kui liiklusele. Visuaal meenus, kui mõte liikus tänaval sulavale lumele, eelmisele tekstile (vahepeal oli taas olnud pikem paus ja surve oli tuntav), sõna „pakkima“ sidus mõlemat mõtet. Eeltöoks oli alateadlikult kogemuste kogumine ning visuaali meelde jätmine, haakudes teise see teise visuaaliga sai nende ühisosast, lumest, dominant.

22. tekst

Oktoober 2019. Luuletuse puhul oli inspiratsiooni tekkimise stiimuliks kohv kell kolm öösel, eeltöoks üles märgitud karantiinid-liidrid-torusiilid. Kirjutades oli eesmärgiks kirjutada segane tekst, mis samas oleks veidral moel jälgitav – taolised nõuded tingis soov eemalduda jutustav-kirjeldavat laadi tekstidest, kuid irooniliselt liikus kirjutatu just selles suunas. Sisu on teisejärguline, peamine oli kaootilise energia edastamine. Nähtavalt on mõttekäik olnud hüplik, närviline, assotsiatsioonid segased, kuid vormiliselt edastab see ka kirjutamise ajal kogetut. Rütm põhineb arvatavasti mõnel kuulnud Ladina-Ameerika viisil, kuid mitte konkreetset lool,

seega võib seda pidada ka teisejärguliseks stiimuliks. Teksti viimane lause on versioon mõtteterast juhul, kui tekstis toimuva nägijaks on koaala.

Kommentaari otsides sattusin õhtusel jalutuskäigul mööduma sõnnikulõhnasest põllust, millelt paistis hästi kätte Tallinna tuledesära. Seisin põlluveerel ja nautisin kontrasti, kui maha vaadates ja lohku märgates nägin, kuidas eelnevate generatsioonide sammud on pinnast vorminud, samuti hobuse tagakapju, mille all pinnas mööda galopeerides lohku vajus. Seoses lähedal asetseva ämblikuvõrguga meenus, et pidin kodus ämbliku purgi alt vabastama, kuna sellest ei töotanud aga tulla meelistegevus, ajas see õlgu väristama. Tekstile eelnes visuaal, mis tekkis spontaanselt, muutudes ise verbaalse teksti stiimuliks. Eeltööna olin kirja pannud märkuse ämbliku vabastamise kohta, teist võrku nähes seostus kodus olev väljas nähtuga, sidudes ka koduse sfääri välisega.

23. tekst

Õhtul hambaid pestes meenus Mefistofelese „Olen osa jõust...” tsitaat, peeglis muutus Mefistofeles makrapulgaks, sest tegelikult võiks ju keskenda maailmavalu peegeldamisele, ühiskonnakriitilise hoiaku võtmisele, sotsiaalse ebavõrdsuse kajastamisele, kuid isegi kogemata hea tegemise asemel näen koalat, kes päevitustoolis istudes, Margaritat rüübates ja hoopis „Colat“ kuulates vaatab teatava õhinaga, kuidas torusiil letil kaubaks läheb. Koaala või makrapulk, vahet pole. Eeltööna olin teadlik „Faustist“ ning teinud eneseanalüüsi, stiimuliks tsitaat teisest teosest, makrapulgaga põrkudes moodustasid nad püsiva ühenduse teksti näol, mis omakorda sai vormi seda kirja pannes.

Malgorzata on poolakeelne versioon nimest Margaret, mis sai valitud kaitseingli nimeks, sest Poola riimub Cola'ga, mida koaala ei joonud. Lõhetätoveeringu võiks ju jätta kriitik, kui teine pool üritab teda taltsutamiseks vangistada. Seega on kommentaar juhuslike seoste rada, mida mööda minnes jõuab allika ehk eelmise tekstini. Ühtlasi toimis eelnev tekst ka käesoleva teksti alge ehk inspiratsiooni stiimulina, tagasivaateliselt toimis tekst ettevalmistusena. Kriitilise pilguga vaadates sai välja vahetatud mõnedki inglise iseloomujooned, ka jutustuse lõpp muutus protsessi käigus.

24. tekst

Teine versioon esimesest „makrapulgast“ sündis, kui mõistsin, et olen mõningad inspiratsioonikirjeldused liiga pikalt kirja pannud ning sealjuures kaldunud ka teemast kõrvale. Lühendasin protsessikirjeldusi ja nentisin, et lisaks makrapulgaks muutumisele olen leidnud võimaluse „lõugade lõksutamiseks“. Samas sobis nukker toon ka albumiluuletajale, sest

viimased luuletused olid tõepoolest kvaliteedimärgita – isegi kriitik ei püüdnud enam teravaid märkusi tehes konstruktiivset kriitikat anda, seega võinuks ta olla käega löönud. Inspireeritud olek tekkis peale eelneva kriitilise pilguga üle vaatamist, väljendamaks üheaegselt nii albumivälist kui ka sisest frustratsiooni. Ka selle luuletuse puhul võib eelnevat teksti vaadelda kui ettevalmistust järgmisele, makrapulga ja „Olen osa jõust“ kooslus oli juba varemgi läbi proovitud, seega kandus stiimulparalleel ühest tekstist teise.

25. tekst

Tegemist on üsna tõetruu kirjeldusega noore inimese reede õhtust, kirjeldus põhineb mälestuste kogumikul. Kõndisin hilisel ajal koduteel mööda kirikust, mille uksele seisis silt „SULETUD“. Kui irooniline – kirik on suletud, kuid kainestusmajad on avatud. Neist viis mõte edasi tuledele, suurlinnatuledele, mis pahatihti jäävadki Dionysostel laiemalt avastamata, piirdudes pelgalt haigla- või kainestusmajade tuledega. Inspireerivaks osutus argieluline tähelepanek, mis tekitas emotsiooni ning arenes võrdluseks suurlinna tulede ja kainestusmajade kohustusliku valmisoleku vahel. Võrdlus käivitas ka ülejäänud assotsiatsioonide jada, millest mõned pärinesid ettevalmistusfaasi korras kirja pandud märkustest. Stiimuliks võibki pidada visuaalset eraelulist kogemust, mis tekitas emotsiooni leida võrdlusele kontekst.

Kommentaariks on pilt, mida algselt kujutasin ette, kui Ehin soovitas enda analüüsimisel võtta teine perspektiiv ning vaadelda tekste kellegi teise silme läbi. Kuna aga algne kriitik oli veidi muutunud, võis talle vastastänavale suruda neoonsildiga klubi. Teisalt ei olnud tal otsest kontakti välismaailmaga, seega sai ta muljeid vaid kirjeldada, vaadeldes neid läbi akna. Passiivne tänavaelul osalemine võiks tekitada omamoodi kibestust, mis võiks väljenduda ka agressiivsusega.

26. tekst

2019. detsember. Unenäo-eelne stseenikirjeldus, millesse sekkub võõras hääl. Kohati võib tunduda, et vähemalt unenäos on kriitikust pääsu, kuid ka sinna võib ta kehatu häälena sisse murda. Nähtud stseeni ehk stiimulisse tungis võõras element, mille tõttu muutus eneseväljendus võimatuks, see omakorda tõstis ärevustaset ja sundis vaikima. Verbaalsesse vormi valatult oleks pidevalt külje all hääl, mis seab kõike kahtluse alla ning proovib provotseerides kutsuda esile reaktsiooni, mille tagajärjel rääkija astuks häälega kontakti, tunnistades sellega hääle olemasolu.

27. tekst

Sõitsin 2020. aasta 23. märtsil kaske lüpsma, kui kaasreisijatega kunagistest tuttavatest rääkides meenus, et ühel neist oli Kuldne retriiver nimega Omen. Oomen tundus mõnusalt pehme sõnana, seda sai edasi-tagasi veeretada. Oomeniga riimus „koorem“, need sõnad sobisid teatud oludes ka semantiliselt kokku. Stiimulsõna käivitas edasise ahela. Lause jäi tükiks ajaks soiku ning ununes, meenudes uuesti, kui sõnapaariga riid-siid toimus sarnane protsess. Ettevalmistusfaasis hangitud sarnane sõnapaar tekitas teise sõnapaariga kokku sattudes sarnase emotsiooni. Algselt pidi kangakuduja asemel olema kirjakandja, et sõna oleks võimalikult sakiline, kuid see muutus ülevaatamisfaasis koos siidiga kangakudujaks.

28. tekst

Nagu „mää“gi, on tegemist kriitikule vastu hakkamisega reeglite eiramise kaudu. Tekst on seotud hilisema ristsõnade tekstiga, mistõttu stiimuliks võibki pidada sõna „poolik“, mis võib väljenduda mitmel moel. Ülevaatuse käigus selgus, et „poolikut virsikut“ saaks taaskasutada, võttes sellest välja vaid kontsentraadi. Albumisiselt tekitas emotsiooni tekst, mis asetseb järjekorras kaugemal, kuid mõjutab ka eelnevat.

Kommentaaris sisalduv „luuletus“ tekkis sõpradevahelise tõgamise käigus, kui üks sõpradest ärples oma tekstitootmisandega ning meie pakkusime välja variante, milline võiks olla tema intelligentsusele vastav tase. Argieluline situatsioon pani tegema ajurünnakut, leidmaks parimat varianti.

29. tekst

Õhtusel ajal lennukis istudes mõtlesin, et vaid hädaolukorras lennukis on valgusele järgnemine „okei“. Samas lennukis kõlas vahetult enne õhikutõusmist ka laul sõnadega „*If this is to end in fire, then we should all burn together / Watch the flames climb high into the night*“ ja „*And if we should die tonight, we should all die together*“, olles seega võibolla mitte kõige sobilikum valik. Groteskne muusikavalik tekitas emotsiooni, hambusse võetud valguse-varju teema viis visuaalini kogust, kes võibolla on kardina taga, võibolla mitte. Inspireeritus väljendus kontrasti nägemises ning tahtes albumit jätkata.

Kommentaar: seisin 2020. aasta jaanuari alguses Rahvusraamatukogu juures bussipeatuses, kui kirjeldatud stseen hakkas mõttes ringiratast väntama, nägin selgelt sussides mehe jalgu, nende omanik oli osavõtmatult julm ning kostis kaadriväliselt: „Seega võin mina edasi suitsetada“. On võimatu öelda, kust stseen tuli või millega seostus, sest ümbrus ei toetanud ühegi stseenis kirjeldatud elemendi sündi, pigem on tõenäoline, et toimus tahtele allumatu

sünaps, töö tagajärjel muutis sõnum vormi ning edastus verbaalselt. Siiski võib öelda, et visuaalina (mis sisaldas ka lauset) käitunud stiimul käivitas protsessi, mille käigus nähtu tõlgiti ümber verbaalseks kirjelduseks.

30. tekst

2019 november. Olles koolis inglise keele õpetaja, rääkisime õpilastega ka ingliskeelsetest autoritest. Selgus, et mõned klassid polnud Shakespeare'ist kuulnudki, seega võtsime lühidalt läbi tema tuntumad teosed ja kuulasime ka Hamleti „*To be or not to be*“ monoloogi. Mõned nädalad hiljem reede õhtul muutus see järgneviks: „*To jump or not to jump... into conclusions*“, eesti keeles seostus hüppamisega alt ära hüppamine. See omakorda põhjustas erinevate võimaluste tulva, kuidas alt ära hüppamist võiks verbaalselt kujutada. Stiimuliks kujunes ettevalmistuse käigus kogutud lause, mis veidi muutus ning keelevahetusprotsessis muutis ka tähendust. Töö käigus muutusid sõnad, kuid kohustuste ja tähtaegade rangusele sarnaselt säilis ka range skeem.

31. tekst

Sõitsin ühistranspordis, kui pilk peatus selgelt kolme triibu entusiastist meeskodanikul, kelle käitumine lubas arvata, et minevikku on jäänud nii mõnedki illegaalsed teod. Võibolla tulevikkugi, siis võiksid triibud hüpata silme ette. Tema kõrval istus bussisõidust *live*-ülekannet teinud preili, kes kommenteeris kõike enda ümber nähtut, eriti aga iseennast, ja ripsmed olid tal ka väga pikad. Silmanähtavalt ei olnud meeskodanik preili toimingust vaimustuses. Enda lõbustamiseks jõudsin mõttele, et kui preili veel kaua meeskodaniku kõrval istudes ülekannet jätkab, osutuvad ta ripsmed pikemaks kui eluiga. Nähtu tõlgendus ka verbaalsesse vormi. Tegin märkmed, kuid ei arendanud neid edasi. 2020. aasta märtsi algul käisin kinos ning filmile järgnenud arutluses käisin välja mõtte, et ehk ei elagi me loomade farmis, vaid kitsamalt paabulinnufarmis. Siis meenusid ka ripsmed ja triibud, mis leidsid temaatilise ühisosa. Lindude ja sulgedega seoses seostus ka albumi viimane luuletus, mis samuti mainis sulgi, seega leidsid nad õrnalt seostatud ühisosa.

Kommentaari oli valmis enne teksti, fragment „kuulsus tuli külla...“ oli välja arendamata tekstist, mis ülevaatusel muutus uue idee stiimuliks. Olin vahetult enne kirjutamist näinud mitmeid psühholoogiaalaseid intervjuusid, nendes sisalduv teave talletus mälus ja tuli hiljem uue informatsiooniga seostudes esile. Töö käigus kaalusin, kuivõrd rõhutada kuulsuse ja psühhopaatia suhet, algne idee muutus protsessi jooksul märksa tasakaalustatumaks.

32. tekst

Kui olin sõidutanud patsiendi lähimasse EMOSse, kõlas raadiost horoskoop – patsiendi tähtkuju puhul öeldi, et neid ootavad ees uued seiklused. Kuna ei mina ega patsient polnud Lääne-Tallinna keskhaigla EMOs enne käinud, kuigi kogemusi teiste EMODEga oli olnud küll, omandas ennustus tol päeval enda teadmata iroonilise alatoon. Esimene rida vastandub eelmise kommentaari lõpule, kuid inspiratsioon pärineb siiski iroonilisest märkusest, mis tavaolukorras oleks jäänud mõtteliseks, kuid kuna meenus ükseline seos albumiga, lisasin märke päevikusse. Albumitekstiks vormimisel tuli talle muidugi esmalt leida sobilik sõnade kombinatsioon.

Kommentaari põhjustas emotsionaalne reaktsioon: ka erakorralise meditsiini osakonda kiirustades tuleb meeles pidada tõsiasja, et parkimine haigla juures on tasuline.

33. tekst

Sõitsin 2019. aasta 8. novembri hommikul rongiga Tartust Tallinnasse ning minu kõrval istus noor naine, kes otsis telefonist kinnisvarakuulutusi. Tundus, et ta tegeles intensiivse mõttetööga, kui keris pilte üles ja alla. Samal ajal kuulas ta ka muusikat. Kuna naine ei kuulnud peatuseteateid, küsis ta aeg-ajalt minult sellekohast infot. Ühel korral küsisin viisakusest vastu, mida ta kuulab, vastuse asemel näitas ta telefoni, looks oli „Titanicu uppumine“. Kujutasin ette, et kinnisvaraprobleemide lahendamine võib tihtilugu tõesti tunduda uppuva Titanicu jälgimisena, samuti tundus morbiidse loo ja kinnisvarakalkulatsioonide tegemise kooslus üsna koomiline olevat.

Lisaks oli naisel kaasas spordikott. Kogu teadaolev informatsioon rongis kohatud võõra kohta pani kujutlusvõime tööle: miks Titanic? Üür või ost? Või turu-uuring? Mis spordialaga naine tegeleda võiks? Otsustasin, et selleks võiks olla jooga, see mõjuvat vaimsele tervisele lõõgastavalt. Naise kurnatud näoilme järgi otsustades oleks tal sellest abi olnud. Võtsin appi kunagise joogakogemuse ja tuletasin meelde, mis mul sellest meelde oli jäänud, mõnede sõnadena kõlasid „sõdalane“, „allavaatav koer“ ja „lõdvestus“.

Samal ajal tiksus meeles õpilastega arutatu, mistõttu pidi luuletus tulema stroofides. Panin end poolenisti kõrvalistuja olukorda ja kujutasin ette, milline võiks olla tema joogaseanss. Tahtnuks ta stressist vabaneda, kuulanuks ta mõnd lõbusamat melodiat kui „Titanicu uppumine“. Järelikult ei oleks ka joogas lõdvestumine tema jaoks arvatavasti lihtne, ta võiks isegi piinlikkust tunda ja arvata, et ei olegi määratud joogagruppi sulanduma. Võibolla oleks ta aga kade nende peale, kes tunduvad pinget kergesti unustavat? Arvatavasti lõpeks üritus krahhiga, sest üleminek „Titanicu“-meeleolult joogale oleks liialt järsk. Tegin vaimseid märkmeid ja üritasin leida moodust, kuidas kõike kokku panna, kuni jõudsin naise

analüüsimisega tema käitumismustrini. Ta uuris kuulutusi ning tegi sealjuures märkmeid, seega lähenes ta ülesandele süstemaatiliselt. Joogasse tõlgitult võinuks ta sealgi tegutseda korrapärastatult, üks harjutus korraga. Nõnda ongi luuletus mõttemängu tulemus, seetõttu on ka tekst pigem kirjeldav-jutustavat laadi. Nähtud naine ja tema toimingud olid stiimuliteks, ettevalmistusena olin teadlik üksikutest joogaterminitest ning õpilaste ootustest.

34. tekst

2020. aasta 16. märts. Öhtune pime aeg. Koeraga mööda valgustamata teed jalutades mõtlesin omi mõtteid, kui kujutluspilti ilmus järgmine stseen: kaks tikku tantsivad ümber lõkke, tants meenutab liigutustelt vihmatantsu. Tants läheb üle tagaajamiseks, mille käigus üks tikkudest komistab ja kukub lõkkele ning põleb ära. Tiku kadudes kustub ka lõke ning teisele tikule jõuab kohale tõdemus, et ta on ise end määranud igaveseks üksinda pimedusse. Olles tikk, ei saa ta emotsioone väljendada, kuigi ise tunneb ta neid intensiivselt. Tema meeleheide avaldub kõikehõlmava ümbritseva vaakumi kaudu, mis püsib igavesti paigal, mässides tikku endasse, kuid mitte teda uputades. Samas pole keegi teine peale tiku olukorrast teadlik, sest ainuke kaaslane kadus. Visuaal kandis emotsiooni, millest tõukus sellele järgnev protsess, mille resultaadiks oli kirjalik tekst.

Sama jalutuskäigu ajal mõtlesin, milline võiks välja näha nihilismitablett. Seega oli ka proosalise teksti puhul stiimuliks sama visuaal, mis käivitas ka luuletuse. Hüpooteetiliselt võiks tablett olla paljude jaoks ajutine lahendus. Mis aga oleksid võõrutusnähud? Või kõrvalmõjud? Kas tarvitamine paistaks ka füüsiliselt välja? Silmad on hinge peegel, nende kaudu ehk. Järgnesid seosed: silmad on peegel, järve pind on peegelsile, järvel käiakse kala püüdmis ja mõtisklemas, järelikult ka mõtteid püüdmis. Tegelikult oleks see arvatavasti vabastav kogemus – mõistmine, et ollakse kõndiv lihakänakas suurel kivil ja et tegelikult pole millelgi mingit tähtsust. Töö käigus mängisin läbi eri stsenaariume ning lükkasin kõrvale vähem tähtsaid detaile, samuti kaalusin, ega tekst liiga morbiidsena ei tundu.

35. tekst

on une-eelses seisundis läbi mängitud stsenaarium, milles eredaimateks mälestusteks on karges lumehanges istuv A, Kusti-nimeline hobune (ehk seetõttu, et kodune praeahi on ristitud sama nimega), B, kes küsib küsimusi ja peab iga vastuse järel olukorda ümber hindama, ning mööda sätendavat lund liikuv vantamustas keebis kogu. Nagu mitmel eelnevalgi korral, ärgitas seega kirjutama aisting, mis intensiivsemalt keskendus visuaalile. Stiimuliks võis olla une-eelses seisundis mängitud stsenaarium ise, kuid töö käigus muutus see lühemaks, samuti

muutusid dialoogilise vestluse lauseehituslikud eripärasused võrdluseks teiste albumis sisalduvate tekstidega, mida võiks nimetada luuletusteks.

Kommentaaris on koos seosed, mis albumisiselt tundusid tol hetkel võimalikud: lõmastatud siil, summutipauk Tartus Riia tänaval, tiigriga varas. Märkmed olid tehtud ka kirjalikult, et vajadusel sünektilise meetodi abil kujutlusvõimet ergastada. Valel pool vikerkaart sündinud päkapikk ning valge roosipõõsas olid samuti une-eelse seisundi verbaalsed seosed, kuid esinesid teisel ajal stsenaariumist.

36. tekst

2019. aasta novembri alguses kõndisin mööda Tähe tänavat ja möödusin ühest kohvikust. Kohviku nimi enam ei meenu, kuid ukse juures seisnud reklaam tekitas tõlgenduste tulva. Kohvikut reklaamiti lausega „Hea kohv on nagu soe karukalli“. (Lisa 6)

Kontrastide fännina genereerisin ajurünnaku korras kohe nii mõnegi kontrastse tõlgenduse: tekitavad hallutsinatsioonid? Mõlemad ajavad pupillid suureks? Tõstavad vererõhku? Kuigi ka sealt oleks võinud midagi areneda, hüppas mõte kohvilt kohvikule, sealt koogile, mida tihti kohvi kõrvale pakutakse, siis maiustustele üleüldiselt ja siis tagasi karule, kes soojalt kallistas ja selle teekonna lõpuks jõudsin Hariboni. Hariboga seoses meenus paari nädala tagune seik poes, kus noorpaar ei suutnud maiustusteletit ees teineteisest käsi eemal hoida. Üks neiu üritas neist võimalikult diskreetselt mööduda, et paari mitte segada, selleks pidi ta aga hoogu maha võtma ja kuna tal oli selgelt tegelikult väga kiire, mõjus paari lembelus tema teel üsna frustreerivalt. Mööda Tähe tänavat kõndides ja kõiki elamusi peas kedrates põrkusid ja põkkusid nad ning moodustasid kolmerealise teksti. Stiimuliks oli sel korral nähtud reklaam, ajurünnak tekitas hasarti, mille tulemusel muutusid küsimused tekstiks. Teksti võinuks kriitilise pilguga üle vaadata, kuid teksti sünni hetkel kogetud emotsioon oli ka niivõrd impulsiivne, et tekstiline täpsus ei tundunud siis esmatähtis.

Kommentaaris meenus kunagine „Pealtnägija“ lugu, milles intervjuueeritav väitis, et suutis panna UFO vilkuma samas taktis oma „tikutopsi raputustega“. Raputustega seostusid teisedki salajaste sõnumite saatmise viisid. Ettevalmistus oli olnud alateadlik, omavahel ühinesid „Pealtnägija“ ja MI6 sõnumisaatmisjuhised, mis teksti näol väljenduvad ka otseste seostena.

37. tekst

Lapseas kogetud südantlõhestav pilvelosside lõhkumine lasteaias. Ema tuli õhtul lasteaiakaaslasele järele, tundmata absoluutselt huvi tema esinemise ja käekäigu vastu, samuti ei soostunud ta osalema etendusejärgses mängus nagu kõik ülejäänud lapsevanemad. Mäletan

lapse lahinal nuttu ning enda empaatiat lapse suhtes. Vahejuhtum meenub aeg-ajalt isegi üle 20 aasta hiljem, kinnitades, et emotsionaalsed impulsid võivad pärineda palju varasemast ajast kui tekst. Stiimuliks oli ka sõbra lausutud „Minu Naksitrall...“, mis käivitas mõtteahela ning seostus ka reaalselt kogetud mälestusega. Meenusid lapsepõlves loetud raamatud ning nende põhjal tehtud etendused lasteaias, meenus ka emotsioon, mis, arvestades, et luulealbum ootas sisustamist, motiveeris lapsepõlves kogetut kirjeldama.

Kommentaari on üritus muuta mälupilti mängulisemaks, nagu seda oleks tegelikult pidanud olema situatsioon, mis mälupildina jäädvustus.

38. tekst

Võtteplatsil lahendas taustanäitleja lõunasöögipausil ristsõnu ja ühe ristsõna juures tema kimbatus märgates pakkusin oma abi, kaks pead olevat ikka kaks pead. Lahenduse saime kätte, kuid mõned ruudud jäid siiski tühjaks – see tekitas paralleeli eluliste probleemidega. Vestlesime taustanäitlejaga ka muudel teemadel ja vestlus, mis algas poolikust virsikust, lõppes tõdemusega, et mõnikord on teistel õigus, kui nad ütlevad, et sul pole õigus. Stiimuliks sai küsimus pooliku virsiku kohta, mille esmane eesmärk oli küll vihjata ristsõna vastusele, kuid hiljem sai seda taaskasutada teises kontekstis. Küsimus tekitas ka tahtliku mälukataloogis sorteerimise, leidmaks õiget vastust. Puuduv ettevalmistus mõjus inspireerivalt, sest suunas tähelepanu küsimuse vastuse asemel küsimuse püstitusele. Impulsid segunesid ning motiveerisid pead raputava ristsõna lahendaja asemel kirjeldama pead raputavat ristsõna.

Kommentaariks uurisin hiljem välja, mis sõna olime ristsõnas otsinud. Märkmetes oli kirjas ka „poole kohaga pohhuist“, mis pärines juba 2018. aasta lõpust. See seostus ühtmoodi kahe erineva eelneva tekstiga, seega sai tänu ettevalmistusele ka teise tähenduse.

39. tekst

Viimasena kirja pandud tekst võrsus sõnadest teerist-peekris, mis haakusid autosõidu ajal taaskord valgusfoori taga istudes – stiimulsõnad käivitasid järgneva reaktsiooni. Ajurünnaku tulemusel ilmnisid mitmed sõnad, mis kõlasid sarnaselt. Jätsin need meelde, teadvustades, et ehk kujuneb neist millalgi ettevalmistus mõne teksti jaoks. Mitmeid kuid hiljem, kui otsisin kriitikule sobivat võrdlust, meenus sõnapaar, sest karikas seostus mürgiga. Saepuru kõlvanuks nii hobusele allapanuks kui enesekriitiliselt ka albumi pealkirjaks („pea on saepuru täis“), seega eesli alla kirjutamiseks.

2020. aasta märtsis-aprillis üritasid kaks sõpruskonna liiget nädalase vahega sooritada enesetappu, tekitades ühist lainetust ja vastakaid emotsioone terves sotsiaalses ringis. Olime

vist maha maganud koosoleku, kus pandi kirja järjekord. Viha – kas nüüd peaksime iga kord, kui keegi läheb kuurist puid tooma, pooleldi leppima, et sealt nad tagasi ei tule? Ühtlasi, kaevus hulpimiseks kujunes ka terve magistriprojekti kirjutamine. Tugev emotsionaalne impulss tekkis vajadusest proovida mõista, panna end teise olukorda. Seda võib samas pidada ka stiimuliks, sest kui kaevus olemist kirjeldavad paljud depressiooni põdejad, küllap domineeris kaev alateadlikult tagaplaanil. Nagu varemgi mainitud, mõjub huumor ühise keele leidmiseks hästi, samuti on see vaimse stressi alandaja, isegi kui kasutada seda endale teadvustamata. Jalanõutüübile keskendumine mõjus korra pinget maandavalt.

40. tekst

Viimane tekst valmis järjekorras teisena pärast pealkirja paika panemist, kui oli kindel, et kriitiline hääل osutub tugevamaks kui teine pool, sundides viimast alistuma. Rütm toimis emotsionaalse erguti ja stiimulina ning tingis teksti – bussis kuulas kõrvalistuja sõidu ajal muusikat, millest valjemad helid kandusid ka minuni. Kuulatud muusika oli monotoonne ning selle rütm taguv, vähemalt nii tundus summutatud heli põhjal. Teksti kirjutasin järgmisel päeval Tartu-Tallinna bussis, kui oli teada luuletuse suund ning lõpp. Alustasin sõnadest „Kaotust tunnistama pean, põrmuks pihustama read“, mis viimases versioonis liikusid teksti keskele.

41. tekst

Tänudes on kirjas kohatud inimesed, külastatud kohad, samuti absoluutselt asjasse puutumatud nimed, mida sai sünektilise meetodi puhul ühena paljudest kasutatud.

Projekti jooksul sai stiimulite tehnikuks ja teadlikuks leidmiseks kasutatud nii ajurünnakut kui sünektilist meetodit. Ajurünnaku eesmärgiks oli enamasti paralleeltähenduste, teiste tõlgendusviiside leidmine, sünektiline meetod toimis samadel eesmärkidel, kuid teistel alustel. Sünektilise ajurünnaku käigus toodi tahtlikult võimalikult võimatud seosed, üheks selliseks näiteks on 1. teksti kommentaari tagamaad. Tihti oli sel juhul tulemiks loomadele inimvõimete andmine: 1. tekstile kommentaari otsides hakkas ämblik vaibatriipe lugema, 17. teksti kommentaari jõudiski kriiskav orav, 16. tekstis muutus mesilane Rootsi lauas istujaks. Omamoodi absurdsust väljendavad aga kõik sünektilise meetodi tulemusel saadud tekstid.

5. Inspiratsioonipäeviku statistiline lühianalüüs

5.1 Inspiratsioonipäevik tekstide-kommentaaride lõikes

Inspiratsioonipäeviku analüüsiks tekstide-kommentaaride lõikes lõin tabeli (Lisa 3). Vaatlesin, mil määral mõjutab päevikusissekannete hulk ja ajavahemik tekste ning kommentaare. Stiimulite tüüpide võrdlemiseks kasutasin ka stiimulite lõikelist tabelit (Lisa 4).

Ühe luuleteksti kohta on päevikus keskmiselt 2 sissekannet. Enim märkmeid on tekstide 17, 22, 27 ning 40 kohta (4 sissekannet). Märkmete hulk ei mõjuta teksti pikkust: näiteks on nimetatud rohke hulga sissekannetega tekstidest 22. tekst kaheleheküljeline, 17. tekstil on aga vaid 2 stroofi. Ka vormilt pole suurema sissekannete arvuga tekstid teineteisega sarnased: 27. tekst pole näiteks erinevalt 17. tekstist stroofides ega ühtlase rütmiga. Samuti ei tähenda suurem sissekannete arv, et need tehti ka pikema ajavahemiku jooksul: 17. teksti 4 märget on kirja pandud ühe kuu jooksul ning 22. teksti 4 märget ühel päeval, kuid näiteks 31. teksti märkmed, mida on vaid 2, on kirja pandud 11-kuuse vahega. Viimase puhul on mõlemad kokku sattunud stiimulid verbaalsed – see tuleneb asjaolust, et lugesin pidevalt juba üles kirjutatud märkmeid üle.

Suurem sissekannete arv tähendab üldjuhul, et osad märkmetest pole stiimulid, vaid muud märkmed. Näiteks on 2. teksti märkmeteks „Haikud, minimalism, et mitte liigselt lobiseda“ ja „Võimalikult vähe sõnu“, 9. teksti puhul „Võimalikult vähe varieeruvust. -ööga?“ ning 17. teksti puhul rõhutatud „õpetlikkust“.

Ajaliselt pika vahega kirja pandud märkmed ja pikad tekstid pole seotud. Kuigi 31. tekst, mis sai alged 11 kuu jooksul ning on kahele lehele ulatuv, on nii mitmedki ainsal kuupäeval tehtud märkmetega tekstid seda samuti: 33. tekst on kaheleheküljeline, samuti on seda tekst number 25. Peale 25., 31. ning 33. teksti on kaheleheküljeline veel tekst number 22. Stiimulid pika teksti tekkeks võivad olla erinevad: kohv (22), liikumisel tekkinud assotsiatsioonid ning verbaalsed seosed (31), sotsiaalne situatsioon ning sellest arenenud visuaalne mõttekäik (33). Kui 22. teksti kohta leidub päevikus 4 sissekannet, siis näiteks 33. teksti kohta on neid vaid 1. Seega võib öelda, et teksti pikkus ei sõltu käesoleva magistriprojekti lõikes päevikusissekannete hulgast ega ole seekaudu seotud ka stiimulite rohkusega ning et pelgalt ühe stiimuli alusel võib sündida tekst, mis lõpuks kujuneb mitme lehekülje pikkuseks.

Kolme teksti puhul on teksti ja kommentaari ainus sissekanne tehtud ühel päeval: nendeks on tekstid 15, 32 ja 34. 15. tekst on ise vaid üks sõna ning kommentaari pole juttukommentaari,

seega on lühike teostusvahemik mõisteta. Juttukommentaari all mõeldakse projektis kommentaari, milles „kriitik“ räägib iseendast või tuttavatest, pakkudes seeläbi uut fiktsionaalset informatsiooni. 32. teksti puhul torkab päevikust silma tugev negatiivne emotsioon ning 34. teksti puhul samuti visuaalne stiimul, mis viib negatiivse emotsioonini. Negatiivset emotsiooni kannavad veel tekstide 12 ja 19 märkmed. Nimetatud neljast negatiivse stiimuliga tekstist (12., 19., 32., 34.) on kolmel (19., 32. ja 34.) päevikus märges vaid ühel kuupäeval, viidates, et negatiivne emotsioon on võimas potentsiaalne stiimul teksti sünniks vaid ühe stiimuli põhjal.

Albumis on kommentaarideta tekste 10, mis moodustab 24% kogu tekstide summast. Ühe kommentaari kohta on päevikus keskmiselt 1,2 sissekanne, mis, võrreldes luuletekstide keskmise 2 sissekandega teksti kohta, on vähem. Põhjus, miks tekstide kohta on rohkem sissekandeid, peitub ülesande loomuses: projekti eesmärgiks oli dokumenteerida stiimuleid ning nende põhjal koostada tekstid. Kommentaarid evivad albumis teist positsiooni ega pidanud olema loomingulised. Seega võib öelda, et tekstid eeldasid stiimulite olemasolu, kuid kommentaarid rangelt võttes mitte. Kommentaarid, mis on küll olemas, kuid mille kohta pole päevikus sissekandeid, kannavad tekstipõhiseid numbreid 3, 4, 9 ja 11. Ükski neist pole juttukommentaar ega ole tiivustatud erilisest fantaasialennust. Teisisõnu, märkmeteta kommentaarid on pelgalt töö tulemused.

Kommentaariideta ja seetõttu ka kommentaarimärkmeteta tekstid on 18, 19, 21, 24, 26, 27, 30, 33, 40, 41. Kõrvutades 21. ja 41. teksti märkmeid inspiratsioonipäevikuga, selgub, et algselt olid nende puhul märked mõeldud kommentaaride jaoks, kuid hiljem jõudsid ikkagi tekstide endini: 21. tekst võttis üle homonüümi ning 41. tekst kujunes lõpuks kommentaari asemel ise tekstiks. Leidub ka teistpidist märkmete rändu: näiteks 5., 13. ning 29. teksti kohta oli algselt kirjas märges, mis lõpuks mõjutas hoopis kommentaari või algatas selle. Kuna lugesin aegajalt sissekandeid üle, on mõisteta, et stiimul, mis algselt oli mõeldud näiteks kommentaari jaoks, haalus sobival ajal lugedes hoopis mõne teise tekstiga.

Mittejuttukommentaariid on tekstidel 2, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 20, 28, 32, 36, 37, 38, kokku on päevikus 55% mittejuttukommentaare ja 45% juttukommentaare. Varasemalt sai välja toodud, et mittejuttukommentaariidest pole 3., 4., 9. ja 11. kohta tekstipõhises päevikus kommentaarilahtris märkmeid. Ülejäänud mittejuttukommentaariid kohta on peaaegu kõigil päevikus kirjas üks sissekanne (välja arvatud 7. teksti kommentaar, millel on 2 sissekanne). Keskmiselt on mittejuttukommentaariid kohta päevikus 0,8 sissekanne. 38% mittejuttukommentaariid sissekannetest tõukuvad eelmisest tekstist või tuginevad neile (2., 15., 16., 32. ja 37. kommentaari märkmed). Tõsiasi, et mittejuttukommentaariidel on enamasti vaid

üks algne impulss ning et 38% neist saavad omakorda alguse eelnevast tekstist, seletab ka, miks nad juttukommentaari ei arenenud. 54% mittejuttukommentaari sissekannete puhul on tegemist verbaalse impulsiga (10., 12., 15., 20., 28., 37. ja 38. kommentaari märkmed), viidates, et minu kui magistrip projekti autori puhul olid mittejuttukommentaari kirjutamisel stimuleerivaimateks eelnevad tekstid ning verbaalsed impulsid.

Kõikidele juttukommentaari (1, 5, 8, 13, 14, 17, 22, 23, 25, 29, 31, 34, 35, 39) eelnesid märkmed. See on ka mõistetav, sest kommentaarid ei tuginenud eelnevale tekstile ning pakkusid uut fiktsionaalset informatsiooni. Võrreldes mittejuttukommentaari eelnes juttukommentaari rohkem päevikusissekandeid: mittejuttukommentaari keskmiselt 0,8 sissekannet ning juttukommentaari keskmiselt 1,6 sissekannet kommentaari kohta. Mittejuttukommentaari märkmete puhul olid domineerivateks stiimuliteks täheldatud verbaalsed stiimulid (54%), kuid juttukommentaari märkmete puhul domineerisid visuaalsed stiimulid (1., 13., 17., 22., 25., 29., 31. ja 35. teksti kommentaari märkmed, kokku 57% juttukommentaari märkmetest). Selgub, et kommentaari puhul, mis nõudsid pikemat läbimõtlemist ning ka fantaasiat (juttukommentaari), olid minu puhul tihti eeldusteks just visuaalsete stiimulite olemasolu.

5.2 Inspiratsioonipäevik stiimulite lõikes

Stiimulite lõikes inspiratsioonipäeviku analüüsi tarbeks lõin tabeli (Lisa 4). Vaatlesin, millist laadi stiimuleid üles sai märgitud, millised olid albumi kirjutamisel olnud domineerivateks ning kas esines seoseid teatud stiimulitüüpide ja tekstide iseloomude vahel.

Inspiratsioonipäevik algab 2018. aasta oktoobril ning lõpeb 2020. aasta aprillil. Kokku on inspiratsioonipäevikus 123 erinevat relevantset sissekannet, 86 neist tekstide kohta (70%) ning 37 kommentaari kohta (30%). Sissekanded on tehtud 82 eri kuupäeval. Tekstide puhul on tehtud keskmiselt 1 sissekanne kuupäeva kohta ning kommentaari puhul 0,5 sissekannet kuupäeva kohta. Tekstide suuremat sissekannete hulka põhjendasin ka eelnevas alapeatükis. Enim on sissekandeid kuupäeva kohta tehtud 12. oktoobril 2019, kokku 5 sissekannet. Sissekannete sageduse diagramm kuude lõikes võrreldes stiimulitega on leitav lisadest (Lisa 7). Suurimad langused sissekannete sageduses leidsid aset 2019. aasta augusti-septembri vahetusel, mis on seletatav kooli alguse ja kohustuste suurenemisega ning 2020. aasta jaanuaris-veebuaris, kui suurem osa albumist oli juba valmis. Märgata on ka vastupidist sissekannete suurenemist 2019. aasta mais–juunis, mis on seletatav muude kohustuste vähenemisega.

123 päevikusissekandest on 102 stiimulid ning 21 muud sissekanded. Muude sissekannete alla loeti korralduslikud märkmed või märkmed, mis ei mõjutanud üht konkreetset teksti (näiteks „Vestlus lastega koolis luule teemal: rütm, riimid, mõistetavus“). Protsentuaalselt on päevikus seega 83% stiimuleid ning 17% muid sissekandeid, mis on ka loogiline, arvestades, et päeviku pidamise eesmärgiks oligi esmajoonel inspiratsiooni allikate ehk stiimulite üles märkimine.

Stiimulid said jaotatud kuueks: verbaalsed stiimulid, visuaalsed stiimulid, rütm/heli, kohv, fakt ning eraldi ka tugev negatiivne emotsioon, mida esines iseseisva stiimulina vaid kahe kommentaari puhul. Und eraldi stiimulina välja ei toodud, see teisendus vastavalt kas verbaalseks või visuaalseks stiimuliks. Lisaks tähendas minu puhul uni enamasti une-eelset seisundit, mitte und kui unenägu. Kohv sai eraldi stiimulina välja toodud, sest ta tekitas assotsiatsioonide tulva, mida muidu poleks tekkinud, käitudes omamoodi katalüsaatorina. Kui kohvi tagajärjel tekkisid stiimulid, on stiimulina kirjas kohv, kui stiimulite teke ei sõltunud kohvist, on nad eraldi rühmades. Verbaalseid stiimuleid oli kokku 64 ehk 62% kõikidest stiimulitest, visuaalseid stiimuleid 29 ehk 28%, rütmi 3 ehk 3%, tugevaid negatiivseid emotsioone 3 ehk 3%, kohvi 2 ehk 2%, ning fakte 2 ehk 2%. Selgub, et enim stiimuleid olid verbaalsed või visuaalsed, moodustades kokku kõikidest stiimulitest 90%.

Nii tekstide kui kommentaaride puhul on domineerivaks stiimuliliigiks verbaalne stiimul. Verbaalseid stiimuleid võis olla väga eriomelisi: näiteks lausejätked („Vabadust ei saa keelata ära“ või „Surnumatja moega hatifnatt, kes kolab ringi öösiti“) või riimuvad sõnad („Autoroolis teerist-peglist-peekris“). Verbaalseid stiimuleid võis ühe põhjusena esineda enim, sest ka ülesanne ise oli verbaalset teostuslaadi, verbaalseid stiimuleid otsisin ja dokumenteerisin teadlikult (teadliku otsingu alla käib ka päeviku sirvimine ning eelnevate sissekannete ülevõtte).

Nagu mainitud, oli visuaalseid stiimuleid kokku 29, 11 neist kommentaaridel. Visuaalseteks stiimuliteks võisid olla kujutletavad stsenaariumid (näiteks „Vaimusilmas kappas mööda maja ringi karvane olevus, kiirendas, kuni hüppas lühtri külge ja jäi sellel kõlkuma“) või ka liikumatud pildid (näiteks „Eesel mängib kannelt“). Huvitava, kuid samas loogilise fenomenina võib välja tuua korrelatsiooni visuaalsete stiimulite ja juttukommentaariumide vahel: 11st visuaalsest kommentaari stiimulist (5. nov 2018, 4. märts, 17. märts, 14. juuni, 28. sept, 12. dets, 17. dets, 31. dets 2019) viisid 8 ehk 73% lõpuks juttukommentaariumi või pildini, mis on albumis olemuselt kirjeldavat/jutustavat laadi (vastavalt tekstide 1, 7, 13, 17, 22, 25 ja 35 kommentaarid). Visuaalsele kommentaariumstiimulile järgnes seega suure tõenäosusega ka kirjeldav jutt- või piltkommentaarium. Ka visuaalne stiimul ja uni on minu kui projekti autori puhul teineteisega

seotud: 7st unega seotud stiimulist on 6 visuaalsed (5. nov 2018, 4. märts, 18. apr, 28. okt, 12. dets, 28. dets 2019). Uni või ka une-eelne seisund olid seega heaks visuaalse stiimuli tekkimise aluseks.

Rütmilist stiimulit esines kolmel korral (30. okt, 26. dets 2018 ja 12. okt 2019) ning kõik nad esinesid tekstide stiimulitena (testid 4, 22 ja 40), mis on ka oodatav, sest kommentaaride proosalaused ei eelda üldjuhul rütmi. Rütm mängis rolli ka ühe rohkeimate stiimulite arvuga teksti (22) sünnis.

Stiimulite poolest oli kohvi, fakte ning tugevat negatiivset emotsiooni vähim, kokku 7% kõigist stiimulitest. Kohvi esines vaid tekstide stiimulitena, fakte vaid kommentaaride stiimulitena ning tugevaid negatiivseid emotsioone nii tekstide kui kommentaaride stiimulitena. Samuti kaasnes negatiivne emotsioon ka mõne muu stiimuliga: näiteks visuaalse (16. märts 2020) või verbaalsega (21. aug 2019, 3. jaan 2020). Tugevate negatiivsete emotsioonide kohta on inspiratsioonipäevikus siiski üsna vähe märkeid, seega kannavad stiimulid enamasti positiivset või neutraalset emotsiooni.

Välja võib tuua ka sissekanded, mis mainivad eelnevatest tekstidest saadud stiimuleid. Tekstide puhul oli eelnevatest tekstidest stiimuli saanud sissekandeid 1 ning kommentaaride puhul 3. Eelnevatest tekstidest saadud stiimulitest oli verbaalseid 3 (75%), tähendades, et teksti tarbides tekkinud stiimulid olid ka ise verbaalsed.

Eraldi võib kokku võtta ka stiimulid, mis on seotud liikumisega: kokku on neid 14, 4 neist seotud bussiga, 4 autoga, 4 jalutamisega ning 1 lennuki ja 1 rongiga. Nende seas on nii rütmi, verbaalseid, visuaalseid kui verbaalseid stiimuleid (vastavalt 1, 7 ja 6), seega ei saa öelda, et liikumine oleks eriti soodus konkreetse stiimulitüübi tekkeks. Küll aga saab tuua välja, et kõik jalutamisega seotud stiimulid on visuaalsed (11. märts, 12. okt, 28. okt ja 13. dets 2019), viidates minu kalduvusele laskuda sotsiaalse kontakti puudumisel visuaalse domineeringuga mõttelaadi.

Kokkuvõte

Käesoleva magistriprojekti eesmärk on uurida inspiratsiooni algeid ja luuletaja loomepsühholoogiat isiklikust autorifenomenoloogilisest vaatepunktist lähtuvalt ning dokumenteerida isikliku kogemuse kaudu inspiratsiooni stiimuleid, kasutades motiveerivaks asjaoluks kohustust luua nende põhjal tekst. Üldiselt vaatlevad tekstiloojad oma loomingut tagasivaateliselt, kuid projekti raames oli mul võimalus teha seda paralleelselt tekstide tootmisega, seda nii päeviku pidamise kui veidi peale teksti valmimist koostatud „saamisloo“ vormis. Projekt kestis kokku poolteist aastat, alates 2018. aasta oktoobril ning lõppedes suuremas osas 2020. aasta aprillil, mil album valmis.

Mitmedki professionaalsed luuletajad on hoolikalt märkmikutes ideedest ülevaadet pidanud, projekti raames pidasin minagi paralleelselt tekstide kirjutamisega inspiratsioonipäevikut, kuhu tegin teadlikult sissekandeid järgnevate tekstide tarbeks. Päevikul oli konkreetne eesmärk, see aitas lisaks stiimuli talletamisele valmistuda ka teksti tootmiseks. Päevikusissekannete põhjal sündiski luulealbum, milles sisaldus nii luulelaadseid- kui proosatekste. Albumi kaudu sain ka praktilise loomekogemuse, sest luuletuste kirjutamisega polnud ma varem tegelenud. Päeviku abil sain lisaks albumile kirjutada tekstide „saamislood“, et seletada päevikus välja toodud stiimuleid pikemalt lahti ning heita valgust tekstidele eelnevale perioodile, keskendudes igale tekstile eraldi.

Töös annan ülevaate ka inspiratsiooni uurimise ajaloost,.

Projekti raames valmis kolmeosaline töö: esimese osa moodustas inspiratsioonipäevik, teise luulealbum, ning kolmanda „saamislugude“ kogumik. Päevikus sisaldasid üles märgitud stiimulid ja muud märkmed koos kuupäevadega, albumiosa moodustasid tekstipaarid luuletus-kommentaari, „saamislood“ avasid iga tekstipaari tausta. Lisaks päeviku, albumi ning „saamislugude“ koostamisele analüüsisin täiendava ülevaate saamiseks päevikut statistilisest küljest, keskendudes kas tekstidepõhisele või stiimulitepõhisele statistikale. Statistiline analüüs näitas, milliseid stiimuleid olin enim üles märkinud ning kuidas tekstide iseloomud olid seotud stiimulite tüüpidega.

Projekti väljundiks on valminud luulealbum koos „saamislugude“ ning inspiratsioonipäevikuga, pakkudes seekaudu lähivaadet tekstile eelnevasse aega, alustades kõige esmasest ehk esimesest inspiratsiooni stiimulist. Kuna inspiratsioonipäevik on subjektiivne ning selles sisalduvad märkmed sõltuvad seda pidava indiviidi kogemustest ja

oskustest, ei saa selle pinnalt teha üldistavaid järeldusi, kuid üldisesse inspiratsiooniteemalisse või miks mitte ka loomepsühholoogilisse veskustellu sobitub ta siiski. Mõõnmisi, ehk innustab käesolev projekt ka järgnevaid maailmakirjanduse magistriõppureid magistriprojekti raames lisaks kirjanduse tarbimisele kirjandusloomes osalema.

Kirjandus

- Aiken, Conrad 1917.** The Mechanism of Poetic Inspiration – The North American Review, 745, lk. 917–924.
- Alver, Betti 1976.** Laulude sünnimailt. Essee kogumikus „Teose sünd“ 1976. Priidel, Endel. Tallinn: Eesti Raamat, lk 108-117.
- Anvelt, Leo 1976.** Ühe juhuluuletuse sünnist. Essee kogumikus „Teose sünd“ 1976. Priidel, Endel. Tallinn: Eesti Raamat, lk 38-44.
- Connolly, Kate 2009.** Friedrich von Schiller: the Romantic lover – The Guardian. Saadaval aadressil <https://www.theguardian.com/stage/2009/nov/22/friedrich-schiller-anniversary-film-biography>, viimati vaadatud 15.04.2020.
- Coleridge, Samuel Taylor 1816.** Kubla Khan: or, A Vision in a Dream. Saadaval aadressil <http://knarf.english.upenn.edu/Coleridge/kubla.html>, viimati vaadatud 16.04.2020.
- Downey, June 1929.** Creative imagination: Studies in the Psychology of Literature. London: Routledge.
- Eesti keele seletav sõnaraamat 2009.** Saadaval aadressil <https://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=inspiratsioon&F=M>, viimati vaadatud 27.04.2020.
- Emerson, Ralph Waldo 1962.** The Poet. Essee kogumikus „Poets on Poetry“ 1962. Norman, Charles. New York: The Free Press, lk 250-272.
- Etymonline.com.** Saadaval aadressil <https://www.etymonline.com/search?q=inspiration>, viimati vaadatud 27.04.2020.
- Fehrman, Carl 1980.** Poetic Creation: Inspiration or Craft. Minnesota: University of Minnesota Press.
- Heinsaar, Mehis 2011.** Luuletust välja ei mõtle. Essee kogumikus „Kius olla julge“ 2011. Kotjuh, Igor. Tallinn: Kite, lk 37-47.
- Housman, Alfred Edward 1933.** The Name and Nature of Poetry. Cambridge: University Press. Saadaval aadressil <https://www.bu.edu/clarion/guides/The-Name-and-Nature-of-Poetry-by-Housman.pdf>, viimati vaadatud 15.04.2020.
- Ilves, Aapo 2011.** Luuletumus. Essee kogumikus „Kius olla julge“ 2011. Kotjuh, Igor. Tallinn: Kite, lk 49-55.
- Kaplinski, Jaan 1976.** Laulude sünnimailt. Essee kogumikus „Teose sünd“ 1976. Priidel, Endel. Tallinn: Eesti Raamat, lk 108-117.

- Kareva, Doris 2013.** Luuletuse ilmutamine. Essee kogumikus „Kius olla julge II“. Kotjuh, Igor. Tallinn: Kite, lk 37-49.
- Koestler, Arthur 1964.** The Act of Creation. New York: Dell Publishing Co.
- Norman, Charles 1962.** Poets on Poetry. New York: The Free Press.
- Oleynick, Victoria C.; Thrash, Todd M.; LeFlew, Michael C.; Moldovan, Emil G.; Kieffaber, Paul D 2014.** The scientific study of inspiration in the creative process: challenges and opportunities – Frontiers in Human Neuroscience. Saadaval aadressil <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fnhum.2014.00436/full#B61>, viimati vaadatud 14.04.2020.
- Patrick, Catharine 1955.** What is Creative Thinking? New York: Philosophical Library.
- Poe, Edgar Allan 1846.** The Philosophy of Composition. Saadaval aadressil <http://www.gutenberg.org/files/55749/55749-h/55749-h.htm>, viimati vaadatud 14.04.2020.
- Sauter, Peeter 2015.** Luulemasin. Essee kogumikus „Kius olla julge II“ 2015. Kotjuh, Igor. Tallinn: Kite, lk 147-153.
- Sawyer, R. Keith 2006.** Explaining Creativity: The Science of Human Innovation. Oxford: University Press.
- Schippers, Birgit 2011.** Julia Kristeva and Feminist Thought. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Shelley, Percy Bysshe 1840.** A Defence of Poetry. Essee kogumikus “Poets on Poetry” 1962. Norman, Charles. New York: The Free Press, lk 180-211.
- Sidney, Philip 1962.** An Apology for Poetry. Essee kogumikus “Poets on Poetry” 1962. Norman, Charles. New York: The Free Press, lk 21-68.
- Soomets, Triin 2015.** Miks üldse kirjutada luulet? Essee kogumikus „Kius olla julge II“ 2015. Kotjuh, Igor. Tallinn: Kite, lk 165-171.
- Spender, Stephen 1962.** The Making of a Poem. New York: Norton.
- Suislepp, Harald 1976.** Loominguline logiraamat ehk teekond inspiratsiooni allikale. Essee kogumikus „Teose sünd“ 1976. Priidel, Endel. Tallinn: Eesti Raamat, lk 273-288.
- Thrash, Todd M.; Elliot, Andrew J 2003.** Inspiration as a Psychological Construct – Journal of Personality and Social Psychology, 4, lk 871–889.
- Thrash, Todd M.; Elliot, Andrew J 2004.** Inspiration: Core Characteristics, Component Processes, Antecedents, and Function – Journal of Personality and Social Psychology, 6, lk 957-973.

Lisad

1. Lisa 1: Luulealbum
2. Lisa 2: Inspiratsioonipäevik
3. Lisa 3: Tabel: inspiratsioonipäevik tekstide-kommentaaride lõikes
4. Lisa 4: Tabel: inspiratsioonipäevik stiimulite lõikes
5. Lisa 5: Tahvel luuletekstidega
6. Lisa 6: Reklaam
7. Lisa 7: Päevikusissekannete sageduse diagramm

Lisad

Lisa 1. Luulealbum

50/50

1.

Ema helistas ja küsis, kas ma hommikust sõin

Sorri, emps, ma valetasin

Lõunal ta helistas ja küsis, kas ma sõin

Sorri, emps, ma valetasin

Õhtul ema ei helistanud

Ta vist teab

Ta vist teab: humanitaar elab õhust ja armastusest

Ta vist teab, et targem oleks pöörata pilk

nooremate vendade poole, kes ütleavad,

et neid huvitab äri, majandus, matemaatika

Minagi ütlesin kunagi seda

Sorri, emps, ma valetasin

Minu isa oli arhitekt ja ema keeras nii tihti selja, et unustas, milline ta peeglist välja nägi.

Mu õde teeb hommikuti putru ja vaeleavestusi, kui voodinaabrist vannimusilt palka juurde küsib.

Mu vanem vend loeb öösiti vaibatriipe üle.

Mu noorem vend käib igal õhtul väljas, kolm janu hiljem komberdab aga tagasi koju ning ehitab janudest vaibale püramiidi. Sellega vihastab ta välja vanema venna, kes peab loendamisega otsast alustama.

Tore, eks ole. Nüüd oleme siis ametlikult tuttavaks saanud.

Annan oma hinnangu, kui selleks vajadust näen. Kommenteerimises olen meister, neid ei pea minult küsimagi. Kui olen väga pettunud, on see ilmselge, kui lihtsalt pettunud, on see samuti ilmselge ja väljendub tavaliselt ikkagi ülima pettumusena. Nüüd kui reeglid on selged, võime alustada.

2.

Milline lust on veeta elu
kollase tule laines

– Sügis

Milline koperdav start. See ei ole isegi haiku ju.

Kuhu jäävad distihhonid, tertsetid, katräänid, värsisüsteemid
ja meetrumid? Ühtegi värsijalga minu pilk küll tuvastada ei
suuda.

Hullemgi veel: kuhu jääb emotsioon? Uudistel on seitse
peamist uudisväärtust (vähemalt Hennoste järgi), sinul tuleb
luule puhul meeles pidada vaid üht luuleväärtust: emotsiooni
edastamine.

3.

Sa oled nagu Lamborghini
sajaeurone kinkekaart:
algus töötab eludiili,
järgnev elevust kahandab

Ega ma ootagi erilisi šedöövleid, aga madallaulpluse
eksponeerimisega paluks siiski tegeleda mujal. Kellest üldse
jutt käib?

Provotseerimine on üks mu tugevaid külgi, reageerimine
seevastu, nagu ma näen, võtab mõnel aega.

Proovime veel: 24 ja perega koos

4.

Anna andeks, sinu saba diivanilt nüüd lükkas maha
Käes on tund, vajan und, äärel põrnitse, kui tahad
Igal öösel eri voodi, nõnda rikkus majja toodi? Ei –
24, siis on piisav öine koeravaba diivan
Asel pole ühekordne kundepassioon, vaid
asemeks on hommikune telekatsoon
24 ja perega koos
Põrnitse, kui tahad, aga siin ma täna magan

Parem, parem. Näha on isegi mõtletegevuse jälgi.
Hingestatus, originaalsus ja rabav esitus jäävad veel horisondi
taha, kuid näen, et arenguvõimalus on täitsa olemas.
Üks märkus: „asel“ peaks korrektset grammatikat järgides
olema „asemel“, aga kuna see rikuks siis rütmi, laseme tal
praegu jääda.

5.

Roomas kakerdaja
aina vabaduse suunas,
bambusvarrega laukaid ületades
aiva ebaõnne koges
Viru rabast vabanenud,
ähkis Luhasoo poole
Rabas rabapistriku,
selga sai uinutinoole
Saigi vabaks rabavärss

Jah, vabaduse teema on mulle, nagu Vana-Rooma
gladiaatoritelegi, hingelähedane. Näiteks kerkib see esile siis,
kui kuulen hõbekõri lõõritamas „vabadust ei saa keelata ära“
(või midagi sarnast) ja mõtlen, mida kostaks selle peale
Pyongyangis asuv Hyun-woo, kes tööle peab Ülima Juhi
portreest möödudes iga kord põlvili langema ja kodus piilub
närviliselt ribakardinate vahelt välja enne kui julgeb koti
salasahtlist välja õngitseda mälu pulga Wikipediaga.
Luuletuse näol on tegemist verbaalse üritusega, mille
eesmärk jääb küll selgusetuks, kuid vormiline etteaimatus
tõmbab põhjast veidi kõrgmale ja laseb settida, ütleme,
ordoviitsiumikihis, kust muide pärineb ka Aura vesi. Mõttetu
fakt? Loomulikult.
Akrosthoni pole ka ammu näinud, nüüd teame, kuidas
seda kutsutakse.
Näpunäide: ära üle mõtle, või pigem, ära mõtle nagu
tavaliselt.

6.

Kas peaks äkki tõstma käe, kui küsitakse nii
On siin keegi ülemõtlemise tšempion?
Ausalt öeldes ületunde küllalt tehtud on, kuid
kui tõstakski, siis vastus oleks: aga kui, mis siis?

7.

*Ilmun nüüd su poolel, kuulub mulle sinu hing,
rasvane on teatavasti ju...*

Tihane?

*Ole nüüd, ma poolenisti pimeduse rüütel
ja poolenisti päikseliblik küütlev...*

Et siis koi?

Teeme nii: ülesandeks sul on tuju tõsta.

Katsu lõpuks ennast kokku võtta...

Tõsta.ee pakub käärtõstukeid!

Jah, tänapäeval ehituse seiskavad rikked.

Minu ajal ehitati ikka...

Maiade impeeriumi?

Ära – suhtlen korra sinuga ja valutabki pea

Tuikab nii, tabletti võtma peaks...

Tsüaniidi

See ei lähe mitte, kähku, keegi, kus mu kittel!

Must huumor? Issand, varsti Hitler...

Kui võllanaljad on out, siis las ronin kohe rösteriga vanni

Intensiivsele ülemõtlemisele kalduvusest olen ma teadlik, preili „Kolmapäeval ma ei saa, siis olen hõivatud materdava eneseanalüüsi teostamisega“.

Riimiskeem peaks, tundub, olema abba ehk süliirim. Stig Anderson noogutaks tunnustavalt, mina aga kaalun, kas oleks ehk aeg kasutusele võtta karmimad meetmed. Tundub, et agressiivsem sekkumine on ainus viis progressi esile kutsumiseks.

Tõenäolisem on, et eesel õpib harfi mängima, kui et sina luuletama. Oled sandaalidega balliruumi astunud.

8.

Pikad kõrvad peas mul,
kuulavad pärituult,
pikad ripsmed näos mul,
varjavad väsimust,
pikk saba taga mul,
ots lõpeb koidikul,
pikk nimekiri mul
ebatäiustest ja muust

9.

Neiu küljes tüüp on nagu turvavööga,
õrnalt paitab põske, valib õiget sõõta
Tegemist on raske, kuid tänuväärse tööga,
hakkama siin tuleb saada ainult ühe õõga
Kõõgist saabub kunn, saavad segi lõõdud rõõpad,
tüüp registreerib üksnes võõrast nägu pöörest,
kaotus on kindel, tol ei ole sihik möõda,
pinget pole ka, kunni nagunii ei lõõda
Vürtsitab vaid olemist väike õhtulõõming,
juba otsib silm, kuigi segamini pööning
Ilma ei lahku, pole lõpetatud sõõming,
silma teeb tüüp ja tuhast tõuseb fõöniks

Mu täditütre esimene armastus langes seesuguse haiguse ohvriks. Ta kartis kangesti olla võlts ja kuna ta teadis, et kõik, täiuslik on võlts, tõmbas teda juba poisikesepõlves ebatäiuste poole.

Lõpuks jõudis Rulgu ebatäiusliku eksisteerimise otsinguil niikaugemale, et müüs oma hinge maha. Ainuke positiivne tulemus kogu tehingu juures oli see, et ta leidis endale uue hobi: nimelt sattus ta sõltuvusse inflatsiooni reaalses jälgimisest. Nii oli ta 27-aastaseks saades peast kõik juuksed kiskunud ja sellega ebatäiusliku olemiseni sammukese lähemale astunud.

30ndal sünnipäeval iseloomustasid Rulgu vanad sõbrad teda aga kui täiuslikku ebatäiuse kehastust. See ajas vaesel mehel juhtme nii kokku, et ta pidi järgmisel päeval astuma sisse ilukirurgia kliiniku pöördusest ja laskma endale paigaldada ajuimplantaadi.

Luuletus on seeditav, aga riimidega ei pea üle ka pingutama. Kõike pole vaja riimida, kui on ebatäiuslik, siis olgu seda ka vormiliselt.

Mis osa „mitte üle pingutamise“ jäi arusaamatuks? Mitte osa või pingutamise osa?

Trotslik käitumine on maitsetu, kuid võtan mängureeglid omaks. Anna oma halvim, ole apaadne, unusta rütm ja ära ütle midagi.

10.

Asfalt hurjutab teeperve:

Tammelehed lubasid minule

Samm on lendlevalt kerge,

põikan eemale ja astun päiksekillule

Vihm koputab õlale, küsib luba tulekuks

Kaugel on kodu? Kannata veel mõni minut

Ennäe, ja jäävadki pilved suletuks,

tõusev tuulgi põue ei kipu

Piidal teatab kild, et lahkub nüüd

Koldes kõeb tuli, tervitavalt särab

Kostub klassikaline häirehüüd –

isegi koer tunneb veel ära

Akna taga sügis vihaselt keeb, kuid

köögilaua tõmbab piparmünditee

11.

Ma kuulsin leegi praksumist

ja põrandlaua naksumist

ja võõra päka tatsumist,

ma ei olnud üksi

Ja järsku keerles kogu ruum

ja lühtril kõlkus déjà-vu

ja tee mul kruusis pruunistus

ja saigi võidu sügis

Valmistatud on lineaarselt kulgev kultiveerimatu mõttekäik, mille kontseptsioonipuudulik hing istub maigutava ahvina maitselagedas puuris.

Vähemalt on märgata isikustamist, ka ristriimi riismeid, mis, tõsi küll, saavad fanfaaride saatel sisse marssivate rütmivigade poolt maha trambitud.

Peab mõtlema, kuidas sellest mülkast välja sipelda. Mis emotsioone mina näiteks tekitan?

Ohoo. See polegi masendavalt õudne ju.

Kognitiivse dissonantsi verbaliseerumine ja veel katräänides – tuleb tunnistada, olen hullemaid näinud.

12.

Silitan koera ja
haun rõõmupoega ja
ei märkagi, et hatifnatt on surnumatja moega

Silitan koera ja
haun rõõmupoega, kui
koidab, et peo all tegemist on soega

Eelmised kolm kuuluvad ühte plokki, nagu ma aru saan, moodustades omamoodi kontinuiteedi. Viimane on küll stroofikale poolest erinev, koosnedes kahest tertsetist, kuid sündmusteline järgnevus seob kolm iseseisvat üksust üheks põimikuks.

Kokkuvõtteks võib öelda, et enam ei tee värside boreaalse metsa kaanetanud jões sünkroonujumist, vaid tundub, et nad on leidnud hulpiva rondi, mille külge nüüd kollektiivselt klammerduvad. Pöidlal pihku, et eesootava kärestiku langud oleksid väiksemad kui Valaste juga.

13.

Keegi hüüdis mu nime
Laelamp see ei olnud
Toas on ainult pime ja
vaibaalused tolmud

Ja samas, keegi hüüdis
Ehk on hallutsinatsioon?
Ehk alateadvus püüdis
öelda: proov. proov.

„See mina, sinu koer
Mina hüüdsin, ära muretse
Tahad, unejuttu loen?“
Ja nüüd ma muretsen

Mu kooliaegne sõbranna leidis maal vanaema-vanaisa juures käies heinakuhjast nõela, siis ta saigi teada, et on Okasroosike. Igavesest unest mu sõbranna aga enam ei ärkanudki, teetanus sai temast jagu.

Jah, muretsemine on õige. Peabki muretsema.

Mille pärast ma aga üllatuslikult ei muretse, on areng: ristiim, näen isegi naisriimi. Mingi rõhuline korrastatus, ja mis kõige tähtsam: puänt.

Lase edasi.

14.

Hääl mantrat raius veelkord:
„Igaühel ette tuleb võtta teekond“

Nii seadsingi sammud kõledasse metsa,
lootes, et päris kõigi käest ei saa peksa

Jalust jooksis esiti kabuhirmul jännes,
tagakäpad plaksusid: putka ohtu nähes!

Karu noomis järel: pole mõistlik plagada
Tõese õnne nipp on elu ära magada

Hunt lidus järgi: domineeri, saba hammusta!
Ohvriteta sõjas keegi edu pole saavutand

Luhal kekslev rebane meelsalt andis nõu:
Meelita ja kiida, kavaluses peitub jõud!

Nukralt siis kõmpisin öise laane rüpes
Kuidas elada? Kas kõndima peaks sütel?

Lehestikust ilmus lambatall emaga
Ütles: mää.

Selgeks sai kõik, kõlas mõistuse hääl
Elus lammas metsas? Õpetus on kulda väärt

15.

mää.

Mina jälle mõnikord hellitan lootust, et on maailm, kus karma
on tõeline, kus eksisteerib empaatia, kus ei ole küsimusi,
millele vastuseid ei taheta kuulda, kus kured ei pea kandma
riigijuhte, kus Alzheimer on sakslasest peokülaline, kes õhtu
läbi vannub, ja mitte neurodegeneratiivne haigus.

Lootus vindub vapralt edasi.

Kas leidsid oma küsimusele vastuse?

Nii on, nii on.

Kahju ainult, et paari seansiga oleme mõtteviljatule
tühermaale jõudnud.

Mis sai inspiratsiooniks unenäomaailma külastamisest? Pilet
muutus liiga kalliks?

16.

Paremal küljel ergastub meel:

Aga kui see mesilane, keda ma
kogemata võisin segada
oma aiavooliku survega,
mis siis kui ta kurvastas?

Aga kui see mesilane õhtul
Rootsi lauas täites kõhtu
valeväite viskas õhku:
„Täna sadu oli võimas!“

Aga kui siis teised töölistes
ohkasid ja jätsid söömise
„Poisid, meil on kood punane“,
Priidul jälle katus sõidab?

Vasemal küljel salvab keel:
Oled õppinud arveid klaarima?
Eelistad omas mahlas praadida?

17.

„Kindel mats,
see siil on paks,
tal küljelt külge õõtsub vats.“

Ja kostus plaks,
käis oksas praks,
sai nokanipsu ülbe hakk

Ja kas oled ikka selle kuu telefoniarve tasunud?

Proovi näiteks lapsele luuletust kirjutada, sellega võiksid ehk
isegi hakkama saada. Kui pingutad.

Neile meeldivad kordused, täisriimid, kõlamängud, kindel
rütm, samuti nunnud loomad.

Mu isa lapsepõlvesõber Kamo elas pärast vanemate surma
lapsepõlvetalus edasi. Paar aastat möödusid rahulikult, kuid
ühel päeval hakkas ta mu isale kaebama, et kuuleb pidevalt
mingisugust kriiskamist. Alguses oli seda kosta vaid
vahetevahel ning kriiskamine kandus kaugusest, seejärel
tundus talle, et see jõuab ikka lähemale ja muutub aina
valjemaks. Olukord halvenes nädalatega, metsatagusest
kriiskamisest sai üleojakriiskamine ja lõpuks lausa
krundiäärne kriiskamine.

Ühel juulihommikul, kui kell polnud veel viiski, kuid
kriiskamine juba täies hoos, sai Kamol villand ning ta otsustas
kriiskamisele lõpu teha. Ta tõmbas jalga kalossid, avas
välisukse ja... tead, kes olid kriiskajateks? Oravad. Hordides
oravad, kes oranžide pulkade välkudes kriiskasid
lageraiduritele juhiseid. Kamo sai hetkega aru, et see on
kaotatud lahing. Nädala jooksul müüs ta talu ja ostis
Pelgulinna Mulla tänavale korteri, kus nüüd naudib rahu ja
vaikust. Oravad kriiskavat metsas senini.

Mina ei ole orav, ei jõua lõpmatuseni kriisata. Tee nüüd ise ka
õppeprotsessi heaks midagi, aga ära tühja lahmi.

18.

Kas Põrumisele maitsevad makroonid?

Kas ta lemmikud on poplood või prantsuse šansoonid?

Niisutavad või keratiinivabad šampoonid?

Tapeedisein või värvitud pastelsed toonid?

Sõber küsis, igaks juhuks

Mõni teab: oleneb tujust

20.

„Mina sind ka“, kirjutab Liis

ja käes ta ongi, lõpp nr 5

See polnudki mingi nõme kapriis,

vaid keegi, kel nahal Chanel nr 5

Vastuseks ühmad: kell on viis

ja kiirustad sinna, kus nüüd Pariis

Seal on vist märksa soodsam tariif

ja uksele ilmub Chanel nr 5

Oligi liiga libe müük

Seebilõhnaline tüüp

19.

Nina jooksis kivilt abi paluma,

kuhu lähed sina?

Õige, sinu süü ju ei valuta,

Sina paned tina

Täiesti tavaline fenomen.

Kirjutame ühe ühe,

ja nüüd on neid kaks

hoopis kahtesid üks

ja nüüd on ühtesid kolm

Jääb veel ruumi ülegi

Puhas matemaatika, 2=3

21.

Me eilsed inglid läinud lumel
heljuvad täna maanteekraavis, sest
Sulalume erialaks on
segased signaalid

Eile ehitas, lubas ja sai,
valgeks lõi lae,
täna vilistab Rusted Root'i,
miskit udutab, et on aeg

Kui tulebki taas, siis viivuks ja
segadust külvab kapis
küll on heitlik see sulalumi –
eile tuli, täna pakib

Aina pudenevad hilibud,
„Siin on lõikuspäev!“ – kirbud
Virvatuluke veel vilgub
Vedelikke veeni tilgub
Necesitamos una oración en español
Loe seda, kui ei ringle veres etanool
DJ Jeti tegelikult on lehmakook
Tõeline draamakuningannast lehmakook

ununevad kombed
riisutakse koored
segunevad pooled
lendu lastud nooltel

Lõõtsuvad
brünetid, puusad õõtsumas,
lõõtsutab
DJ Jeti, süda põksumas,
lõõtsuvad
brünetid, puusad võluvad,
hõõguvad
briketid, meelalt hõõguvad

Ilu on koala silmades.

22.

DJ SPF 50
DJ Jeti
&
Lõhetätoveeringuga tüdruk

Lõõtsuvad
brünetid, puusad õõtsumas,
lõõtsutab
DJ Jeti, süda põksumas,
lõõtsuvad
brünetid, puusad võluvad,
hõõguvad
briketid, meelalt hõõguvad

Õhtu lõpuks täis on iga loom ja haigla karantiinid
Klaasist kaovad torusiidid, üks taob tamburiini
Miski pole piinlik, kujunevad liidrid,
kolpades on kiivid – klaasides torusiidid ja

Lõõtsuvad
brünetid, puusad õõtsumas,
lõõtsutab
DJ Jeti, süda põksumas,
lõõtsuvad
brünetid, puusad võluvad,
hõõguvad
briketid, meelalt hõõguvad

Mu sureliku väimehe õel oli kinnisidee ämblikega. Ta püüdis neid paberi ja kruusiga: asetab paberi maha, ootas, kuni mõni pahaaimamatu isend sinna astus, ja lahvas talle kruusi peale. Siis keeras Luusi kruusi ümber, hoides paberit ikka kruusi peal, avas välisukse ja lennutas siuh! ämbliku otse esikusse. Seejärel lõi ta ukse kinni, väristas veidi õlgu ja alustas protseduuriga uuesti. Pööras kive ümber, sorkis samblas, kuni leidis järgmise ohvri, keda koridori ümber asustada. Nii võis ta terveid päevi mööda saata.

Toona nimetasin ma tema tegevust mõttetuks. Oleneb, millega võrrelda.

Kuhu jääb kvaliteetsete eluväärtuste propageerimine ja jõuline madalate instinktide hukkamõist?

23.

Olen makrapulk,
kes tõesti üritab,
kuid ponnistuste kiuste
absurdi sünnitab

24.

Olen makrapulk,
kes ennast lõbustab
ja luba küsimata
lõugu lõksutab

Absurdist pelgupaiga otsimine on ootuspärane ning ei heasta
düsgraafilist esitust, mis sunniks viimseidki hobused tapeedilt
pagema ja ajaks inglidki nutma.

Muide, mu kaitseingel Malgorzata käis kord mu vennaga
kalal. Ta on tugev tüdruk, tõmbas kohe välja igavese puraka,
kellega hakkas rammu katsuma. Malgorzata on küll tugev,
aga kala oli libe, rapsis end Malgorzata käest lahti, jättes
viimasele pihku vaid punase vorbi. Sellest päevast hakati
Malgorzatat kutsuma ka Lõhetätoveeringuga tüdrukuks.
Absurdne, eksole.

25.

Otsib kännu alt ja pealt,
loitsib, kurja saatust neab
Kust võiks leida paarilist,
päris, mitte maagilist?
„Kolm jooki maksab huvi,
neljas teeb must turteltuvi“
Teine lauset alustab, kuid
sõnad lagunevad pudiks
„Mul on tüdruk Mona Liisa,
näed, see seal, kes tõstab kisa
Kunagi ei lase silmist
Kähku nüüd tee vene viisa“
Pilk peatub Sellel piigal –
Tüüpiline Kõrvalhüpe
Silmist põgenevad piisad,
siin ei aita enam Zyrtec
Mõnel mehel suurlinna
tuledeks on kainerid,
Raineril vimmad vinnas,

Taavil armukeseks diivan
Olukord ei ole kiita:
standardid on jalus
Tuleb lihtsalt korraldada
Teeme Ära talgud
Vana hea pipraviin
uhkuse meelest viib
Kibe neelatus ja saab
neljast joogist abikaas

26.

Ma nägin unes asju

Hakkab jälle pihta

Varbad puudutasid vahtu

Vanni-, PUR- või õllevahtu?

Raskeks muutus jalg

... mis oli sinu küljes?

Ja olingi vee all

Ja siis sai sust hüljes?

Ma nägin unes asju

Jeerum, ikka veel

Tegelikult polnud kahju

Minul on küll, ajast

Nagu lumehelves

Solvatud sa said?

Langedes sain veeks

Ja nii tulid haid

Jah, olen kursis noorsoo tegemistega – nende ilusad näod, kuid näotud teod sisustavad mu iga nädalavahetust. Kui lükkan raamaturiuli eest ja tõusen kikivarvule, näen oma kambriaknast vastastäna klubi. Suur neoonsilt vilgub epileptikute hirmuks ukse kohal.

Alles eile õhtul jälgisin, kuidas üks ablas isane õgis trepil tütarlast. Ehk oli teine ikka vaksineeritud, muidu võib varsti pandeemia lahti olla.

Märkan duaaltähenduslikkust, mis on muidugi edasimineku, kuid nongrammatilise maitseeladusega flirtiv stiil annab mõista, et taas on aeg käärida üles käised ja panna maksma oma sõna.

27.

Kangakuduja kritseldused:

Nümf, sireen või hoopis oomen. Oomen?

Oomen on keelel kerge koorem. Oo, mu oomen?

Halb oomen. Ei, ta seisab niigi seal, kodutrepi peal,

kirbul pisike täpp mu otsmikul

Pehmet, siledat, et vältida tigidat „Nõnda teed sa pidevalt“, pigem ma...

Nagunii saan riielda, kuid kuidas läheks kiiremal?

Üks pehme rida, mis murraks rutiini. Käisin butiigis?

Või minna hoopis juurte juurde? Kasutaks satiini...

Satiin, ja siis mingi riim. Või hoopis siid?

Käes! Siluv siid, ma lausun nii:

Riid on veidikene kortsus siid.

28.

Jälestan poolikuid

Ega ma enamat oodanudki.

Äädikakärbse kuivkäimlas leidub ka kvaliteetsemat kraami.

Näen juba vaimusilmas järgmist üllitist:

Jää on külm.

Meri on märg.

Mesi on magus.

Kas kosmos on hea?

29.

Seal akna taga varju sees

üks kogu, kes olevat Autoriteet

Täpselt ei tea, kardin on ees

ja kogu, see kümbleb ju varju sees

On ta veel seal?

„Äädikakärbse vets“ Jah, on

Nimetu küll, kuid küünte poolest tiiger

Halastamatult julm ja rünnakus kiire

Väsimatult rikub tuju,

vaikselt külje alla ujub

Näkku karjub: võta peegel,

oled oskamatu eesel!

Tundsin kord üht neidu, kelle nime ma ei nimeta. Kahjuks sai ta diagnoosi üsna varajases nooruses, kuigi rassis jõusaalis, toitust korralikult, elas tervislikult. Ta võttis mu kaasa moraalseks toeks, kui läks halba uudist vanematele teatavaks tegema.

Tema ema käitus oodatult, kuid tead, mida tegi tema isa? Ta tõusis püsti, lohistas end kööki, koukis kohvipurgi tagant sigareti, vajus tagasi tugitooli, viskas jalad taburetile, läitis sigareti, puuris silmad ema omadesse ja lausus: „Jumal tänatud, nüüd võin südamerahus edasi mahvida“.

Püüan edaspidi olla pehmem, aga nurrumist ära minult oota.

30.

Kell tiksub, äärel istun,
hüpata või mitte
Teha otsus on mu kohus
lõplik ja kindel
Kell tiksub, äärel istun,
hüpata või mitte
Alt ära, homme-täna
Tige nagu tikker
Viskan kulpi, naasen pulti,
täna siis ei hüppa
Vastu punnin, unetunnid
homsesse lükkan

Alternatiivina jõuab pudeliposti üldsõnaline sõim,
mida igaüks südamesse võtta võiks
Triibuline koer kõlab hoiatavana:
Tere tulemast paabulinnafarmi

31.

Väravaid avab triibuline koer,
kes küsib vanust anno-vormis
Ta liigub teatud ringkondades kuldse skeptri toel,
saatjaskonnaks kriminaalse minevikuga tuvid
Seltskond on kirju, kuid ukseid liig kitsad kõigi jaoks,
iga teine vaid sametit mööda astub:
noka avab staar, kelle teletäht lõi lõkendama Krimis,
kui ta pintsakutriibud vahetas trellide vastu
Nii mõnelgi saba on laiem kui lehvik
ja ripsmed pikemad kui eeldatav eluiga
Esimeste sammudega saavad selgeks esimesed reeglid,
kes neid ei järgi, sellel on midagi viga

- Mokaotsast lausujad määratakse automaatselt lastelauda
- Poodiumil ollakse maksimaalselt ühekaupa
- Mutt on vajadusel mõõndustega madu
- Kus viga näed laita, seal mine, anna hagu

Nood seal, nende fetiš on hüübinud veri ja selleni viinud film
neil peas kerib,
võib minna isegi nõnda segi, et minnakse uuesti kallalegi

Kas teadsid, et mu vend Rasse kirjutas psühhopaadiks
saamise käsiraamatu? Võrratu teos, detailne ja läbimõeldud
struktuuriga.

Siis aga helises tal ühel päeval uksekell. Kuulsus tuli külla.
Trügis uksest sisse, tuuseldas mööda maja, nuhkis kõigil
riiulitel ja kuses kõik nurgad täis. Rasse püüdis teda küll
takistada, kuid kasu sest polnud. Minekule asutas kuulsus
end alles õhtul, kui ema töölt saabus ja korralagedust nähes
nutma puhkes. Luua võttis kuulsus minnes endaga kaasa,
ütles, et küüdik.

See oli juba palju aastaid tagasi, kuid mu vend kaalub siiani
iga kord ust avades, kas ikka tasub.

|

32.

Kui ukse sulgeb mr X, lubab autos horoskoop:

„Jääradele tänane uusi elamusi toob“

Püha püss, seekord on täitsa täppi läinud –

LTK EMOs tõesti varem pole käinud

Proloog:

Sütiste on kaugel, parkimine peavalu

Lastehaigla enam mr X-ist ei saa jagu

ITK on kahtlane, teel võib olla ummik –

Jääb siis Paldiski ja juba vilisevad kummid

33.

Alustame päikesetervitusega

Ehk tõesti kondi-paari venitusega

valguses maandun ja lahti löön tiivad

Tahaks loota tõsiselt, päriselt, siiralt

Allavaatav koer ja algab allakäigu trepp

Kiire refleksioon ja juba koidab, et

õhtul jälle teenin ära koera põlguse

Kurgus levib kõrb, väga tahaks lonksu vett

Kõva rahu toob aga sõdalase poos

Hingame sügavalt ja teeme kõike koos

Kõike koos jah, kas teilgi haaval hõõrub sool?

Üksteist ja pool ja juba vaikselt poob

Vähemalt ei puutu sotsiaalse ringi muret

Nüüd me teeme silda – aa, ja siit see tuleb

Hulganisti sildu on hukka saanud tules

Kakskümmend neli ja keegi kõrist pureb

Lõpetuseks harjutame surnud olemist

Lõdvestame keha, kaduma peaks koletis

Ehk oleks tõesti mõistlik alustada otsast?

Kriitik võtab võimust, tundub, kõik on mokas

Looteasend nüüd ja nutt peale kipub

Peljata tuleb ka vaadet tulevikku

„Nii ja nii, kas tuleb siis meie täispakett?“

Praegu kuluks ära hoopiski signaalrakett

34.

Sädemeid küll pildub,
kuid need ei leia pirdu,
kui mängivad kaks tikku
vaimupimeduses (pime)sikku

Mu isa oli kirglik kalamees. Ta ei lasknud mul kunagi enda süles istuda, aga kalal käisime küll koos, ikka nii, et tema õngega ees, mina pangega järel. Olin hästi tasa, et mitte mõtteid eemale peletada, ja aitasin tal otsida ideaalset kohta ankrusse jäämiseks.

Mida aasta edasi, seda kärsitumaks isa muutus. Ta tammus paadis edasi-tagasi, kõigutades seda ühes ja teises suunas, ja räuskas, et ei leia niiviisi kunagi rahu. Isa otsis kuni jõudis ühel hallil päeval otsapidi nihilismi. See haaras ta hambusse ja sikutas kätest, ma sain veel vaevu jaole ja tirisin vastu jalgadest, röökides samal ajal: „ei saa isa!“

Isa jäigi minu juurde järve keskel loksuvasse paati. Tema silmad aga rändasid taeva ja kattusid kaega. Pärast seda ei eristanud ta enam suve talvest ja kalal käis ka vaid avatud tuunikalakarbis.

35.

Ta käskis mul tulla.
Kes käskis?
No see tüüp.
Mis tüüp?
No see tüüp metsas.
Sa olid metsas?
Jaa. Ja ta käskis mul tulla.
Miks?
Olevat mu viimane võimalus.
Viimane võimalus milleks?
Tulemiseks noh. Ma olevat liiga kauaks istuma jäänud.
Miks sa istusid siis liiga kaua?
No sest lumi oli paks. Ma väsisin ära.
Ja siis istusid lumes ja nägid seda tüüpi?
Umbes kolmandal päeval jah. Kusti nägi teda esimesena.
Kusti?
Jah.
Kusti ka rääkis tolle tüübiga?
Ma väga kahtlen selles.
Ja sulle ta ütles, et on aeg minna?
No ta käskis mul püsti tõusta ja ütles, et ma külastaks parimat sõpra. Et kui see on tehtud, siis olevat aeg lahkuda.
Nii.
No sinna ma teel olingi, ja siis tulid sina.
Ja kus siis Kusti on?
Ah see perutas minema. Ta kardab vikateid.
Vikateid?
Jah. Tüübil oli vikat käes ja keep üll.
Kuset talve?
Ah tead, las ta jääda. Vaikselt hakkab külm ka. Näeme!
Võibolla.

See ei ole luuletus.

Aga tuletab mulle meelde –

ma vist olen kunagi rääkinud Mardust, oma lellepojast? See, kes sai titaanjalaga hirvelt sõraga. See summuti ja siili loo Mardu? Mardu, kes kadus koos koeraga? Igatahes, tema mängis suviti suvilas peitust päkapikuga, kes oli sündinud valel pool vikerkaart. Jube peletis, aga kogenud peitja. Tal olid muidugi kahtlased sidemed teispoosusega ka, mõnikord otsis Mardu nädalaid, enne kui leidis ta valge roosipõõsa alt pikutamas. Mardu oli naiivne, ei osanud oma hinge peita ega teadnud ka, et valvekoerast pole kasu, kui vargal on tiiger. Midagi lühemat ehk?

36.

Ta suudles naist kui oleks too külmund lambipost

ja aeg peatus

Tolle jaoks, kes tahtis sealt letilt Haribot

Lugesin ühtpidi ja teistpidi ja triikisin lehte ja raputasin
rütmiliselt tikutopsi ja kruttisin raadiot ja otsisin laelistu
tagant, aga asja tuum jäigi kadunuks.

Millest selline järsk taandareng? Üheülbaliselt kompaktne
finiš on märk postintelligentse eluvormi potentsiaalsest
elujõulisusest. See on murettekitav ja pehmelt öeldes
õõvastav avastus.

37.

Oh neid kalkvel silmateri, emmed sõiduvees:

Minu Robin Hood on terve etenduse nael!

Minu Superman teeb südamega kõiki asju!

Minu Naksitrall nii nõtkelt mööda lava astub!

Üks silmapaar on teistest vesisemgi veel,

argliik-raske pisarake juba poolel teel, sest

välkus mõök ja lehvis keep ja mask oli pingul,

kuid tema emme ütles ikka: Karl, mis sa teed?!

Oh neid kalkvel silmateri, emmed sõiduvees:

Minu Robin Hood on terve etenduse nael! (kirstu?)

Minu Superman teeb südamega kõiki asju! (vingub)

Minu Naksitrall nii hurmavalt ja nõtkelt istub! (pähe)

Tundub, et jõud hakkab otsa saama.

38.

Poolikult kuivatatud aprikoosid seitsme tähega?

Ei tea. Tühjad ruudud vangutavad pead:

Tüüpiline.

Nii lahendad probleeme tihti –

poolikult.

Kuragaa.

Mulle on vastumeelne kõik, mis on poolik, aga seda sa muidugi juba tead, sa sadistlik poole kohaga šarlatan.

Eriti irriteerivalt mõjub poolik pühendumine, mis väljendub vabavärsi näol.

39.

Luban, et kui taltud, su vastu võtan avali

vastu ei võitle ja jääda luban alati

Kassipoja nurru ei hakka paluma, kuid

ehk halastad ja ütled, kuidas end taluda?

Tsüaniid

Kes oled?

Olen kolm tilka peekris

Kust tulud?

Sihiks südaõine teerist

Kes oled?

Jah, see meile meeldiks

Oled saepuru ja diivanitolm

Eks eesli alla kõlbaks seegi

Aastaid tagasi, kui olin veel noor, kukkusin ma kaevu.

Ei olnud mingit plärtsu või muud onomatopoeetilist hoiatust, lihtsalt olin end nurka mänginud ja ühel hetkel avastasin, et enam pole kusagilt kinni haarata. Käed libisesid mööda seinu, kui ma vajusin koos veega, see kleepus mu kingapaelte külge ja muutis jalad raskeks, tõmmates mind alla. Siis ei olnud veel Crocs^{TM}e.

Ma rapsisin ja võitlesin, neelasin vett kurku ja ajasin laineid vahtu, kuid tulutult. Seintelt kajasid vastu mu enda hõiked ja needki jäid üha nõrgemaks ja nõrgemaks, nagu minagi.

Mu nina alt triivis mööda punnis konn, kõht taeva poole.

Oligi kõik, lükkasin seina endast eemale ja jäin ka triivima.

Vesi vaibus ega plaksunud enam. Oli nõnda vaikne, haudvaikne. Lõpus on alati vaikne.

40.

Ma annan alla –
milleks mulle riimiskeem,
kui piisavalt ei paindu keel,
miks pursin keeles, mida

ma ei valda
Järjepidev kvaliteet?
Omamoodi rareteet?
Tead, sellist sisuväärtust

mul pole anda
Kaotust tunnistama pean,
põrmuks pihustama read,
sulg ei libise, nüüd parem

suu kinni panna
Mõnuledes vaatad troonilt:
väeti ennast paljaks koorib,
ehtis sulgedega end, mis

polnud tema kanda
Said, mis tahtsid, sina roolid,
juhtiv härra erapoolik
Vaikin nüüd ja pidurile
litsun jalga.

41.

TÄNUD

Kristiina Ehin
Juhan Peegli auditoorium
Arvo Pärdi keskus
Tilgu Hülged
Apelsin
Trussikutes niitjaonu Kolga – Jaanis
Subboteja
Nõmme sõõrikukohvik
Taevaskoja trepp
Sillamäe promenaad
Kauksi rand
Remo Hekkonens
Merepiiga
Nõmmeveski laululinnud
Piibe maantee
Alex Lepajõe
Tartu bussijaama tuvid
Tallinna bussijaama tuvid
Ardu kivi
Google translate
Aljoša
Talleggi tapamaja
Sina, kes sa ei tea, et me teame
Kakerdaja raba
Postimehe staarkommentaatorid
Mahasõidetud liiklusmärgid

Lisa 2. Inspiratsioonipäevik

Oktoober 2018		
Kuupäev	(Luule)tekst	Kommentaar
28. okt	Pealkiri: 50/50 (tekst/kommentaar, armastav/vihkav, kaitstav/mitte)	
29. okt	Viimane tekst alistuv	Kriitika võidab
30. okt	Bussis kuulas kõrvalistuja muusikat (iga 8. löök tugev)	
31. okt	Bussis: „Kaotust tunnistama pean, põrmuks pihustama read“	
November 2018		
2. nov	Telefonivestlus: kinnisvarahinnad, pereliikmed ja nende õpingud Mis siis, kui humanitaaraineid taunitaks? Passiiv-agressiivne? Sorri	Ründav kriitika
5. nov		Eesel mängib kannelt, pilt: une- eelne mõttemõlgutus Ainuke piltkommentaar? Võrdlus algaja luuletajaga
16. nov	Valu vastu aitab kõige paremini tsüaniid	
Detsember 2018		
4. dets	„Vabadust ei saa keelata ära“: gladiaatorid? NSV Liit?	
26. dets	SNL: rütm?	Poole kohaga pohhuist?
29. dets	Ja jälle reisin ühest voodist teise SORRI, emps – SORRI, koer une-eelne	
Jaanuar 2019		

8. jaanuar	Õhtul lennukis: „In an emergency follow the lights“. Ainuke olukord, kus valguse poole peab minema. Koos põlemise taustmuusika, lootusetud olukorrad	
11. jaan	Rahvusraamatukogu ees bussipeatuses röökis mees telefonitorusse. Passiivne julmus oleks veel hullem: visuaal	
22. jaan		Kirjanduslik teisip. luulelaval: Ehin, kriitik näiliselt objektiivne , omaette karakter
Veebruar 2019		
15. veebr	Rabav esitus + rabavesi + vabavärss = rabavärss	
26. veebr	Uinuv roos Rimi lillepoes, Okasroosike	
Märts 2019		
4. märts	Vestlus lastega koolis luule teemal: rütm, riimid, mõistetavus	Visuaal: eesel + „Kui kodu on lähima põõsa all, on kodutee alati lühike“ une-eelne seisund
11. märts	Mats Traat, pats, paks... Siili korjus kooliteel	
17. märts		Okasroosike heinal – igavesed otsingud – igavene uni
27. märts	Õpetlikkus: muinasjutud - loomad	
Aprill 2019		
2. apr	Koeraga arsti juures, kujutlemine koera asemel Mure heaolu pärast: „Ära muretse“	
16. apr	Triibud pükstel vs silme ees Neiul ripsmed pikemad kui oodatav eluiga: bussis	
18. apr	Une-eelses seisundis A ja B dialoog B saab pidevalt uut informatsiooni ja satub segadusse. Hobune Kusti?	
Mai 2019		

4. mai	Autos punases laines (kollases?) Kollased lained	
12. mai	Lubasin tuttavale, et sokutan ta ühte teksti	
13. mai	Unepuudus, inimeste käitumismaneerid kanduvad loomadele üle Mesilaste Püha õhtusöömaaeg	
29. mai	Üle pika aja kohvi joomine, vaimusilmas kappas mööda maja ringi karvane olevus, kiirendas, kuni hüppas lühtri külge ja jäi sellel kõlkuma Pulss kiirem nagu alati kohvi puhul – deja vu Ärevus võib viia paranoilisuseni Pruun – negatiivne värv?	
Juuni 2019		
1. juuni	Lastele luuletused? Loomatemaatika jätkamine	
2. juuni	Mesilane Priit, kelle seljal kulgeb viirg	
3. juuni	Negatiivne kogemus: mõni haub hommikust saati plaane ja silitab kassi. Ehk on ta hoopis „Muumide“ tegelane, tekitab tormi? Surnumatja moega hatifnatt, kes kolab ringi öösi	
7. juuni	Julge hundi rind on rasvane → tihane	Vabandus on hulpiv ront, mille külge saab kollektiivselt klammerduda
14. juuni		Ämblikuvõrk, triipude loendamine
21. juuni	Võtteplatsil ristsõna poolik – poolik virsik	
25. juuni	Lamborghini kinkekaart 100€	
Juuli 2019		
7. juuli	Poolik virsik: kuraaga.	Poole kohaga pohhuist
18. juuli	Vannimusi – küsi (intsident toakaaslasega Tartus)	
20. juuli		Mälupulgad Wikipediaga, infovabadus Seos albumitekstiga

27. juuli	Haikud, minimalism, et mitte liigselt lobiseda Võimalikult vähe sõnu Üheks tekstiks võiks olla lihtsalt „mää“	Peatunud areng, mõtteviljatu tühermaa
August 2019		
4. aug	Tuttava jutustus eelmise õhtu üleelamistest: „Läks löömaks“	
8. aug	Kinnitasin turvavöö, olin istme küljes. Aga kui istme asemel oleks miski muu?	
13. aug	Tartu-Narva sõidul hommikul „Pikk saba taga mul, ots lõpeb koidikul“	
14-17 aug	Lamborghini olukorra taasläbimäng Algus-lõpp	
17. aug	Võimalikult vähe varieeruvust. -ööga? Seebiga lõhna maha pesemine Seebilõhnaline tüüp-müük	
19. aug	Autoroolis teerist-peglist-peekris	
21. aug	Negatiivne kogemus, krokodillipisarad, sina-mina-tina-nina (Simmone)	
September 2019		
4. sept	Dokumendilehe täitmisel ülemõtlemeis meister	
8. sept	Rästik rinnal – hunt lambanahas – peo all on soe	
28. sept		Tahtlikult meelevaldsete seoste loomine: tapjajänes + lennunduskool + Reform + „Pealtnägija“ + orav Lend-müra-signaal
Oktoober 2019		
5. okt		Arutlus seltskonnas: täiuslik ebatäius. Kuidas väljendada?
7. okt		Seoses Sarneti kratiga: hinge müümine - inflatsioon
12. okt	Toomemägi, lehelained: sügis, elu lainetus Kohv kell 3 öösel, taustal ladinarütm	

	Kujunevad liidrid-torusiilid-karantiinis Hüplev mõte → segane tekst Kõnevääratus: lõhetätoveering	
13. okt		Vastavalt tekstile peab kriitik mainima, et tegemist pole isegi haikuga
18. okt	Hambaid pestes: olen makrapulk	
19. okt		Cola-Poola-Margarita-Malgorzata
20. okt	Vanahärja keeb vihast, vahtralehed. Vihast vahutav sügis? Selle vastand: tühi kodu	
23. okt	Päevikusissekandeid peab lühendama Minimalismi taotlemine lõugade lõksutamise asemel	
28. okt	Vennad vaidlevad tühja-tähja pärast Jalutades lükkab tuul lehed asfaldilt teepervele (uni)	
29. okt	Kuidas saaks vaikivat kriitikut ärritada? Ähmasus Poolik virsik → poolik lause	
November 2019		
1. nov	Kuulasime lastega Hamleti monoloogi: „To be...“	
4. nov	Ema kärkis lasteaialapsega, meenutus lapsepõlvest: huvipuudus Sõber: „Mul on Naksitrall“ (kõrrejook)	
7. nov	Kohvik: „Hea kohv on nagu soe karukalli“, tõlgendused Kohv – maiustused – Haribo Diskreetne neiu poes	
8. nov	Mõtteharjutus rongis: noor naine, kinnisvarakuulutused Titanic, spordiala: jooga? Kujuteldav joogaseanss, mis tüürib katastroofi poole Meeleolu tüürib lootusest ängi	Teksti ülevaatus: kirstunael?
9. nov		Kust leida mõtet? Kuidas? „Pealtnägija“, salasõnumid

15. nov	„To jump or not to jump?“ Alt ära hüppama Tähtajad sõidavad sisse	
16. nov	Mittemidagiütlev? Mää Otsinguteema – kaval rebane – rebase õpetused – „Onu Remuse jutud“	Kuku raadios sõnas riigikogu liige: ideid kultiveerima
18. nov		ABBA asutaja Anderson.
20. nov	Loomaallegooria – tuttavlik Rebane ja lammas	
29. nov		Sõpradevaheline tõgamine „Kas kosmos on hea?“
Detsember 2019		
12. dets	Koduteel möödusin kirikust: SULETUD Kustus tuled vs suurlinnatuled Alati põlevad tuled – haiglad „Üksinda kodus“ turteltuvid, kogemuste kogumik	Une-eelses seisundis kujutus päkapikust, kes sündis valel pool vikerkaart. Valge – süütu
13. dets		Jalutuskäik koeraga, kontrast sõnnikuse põllu ja Tallinna tuledesära vahel Kodus on soe, aga seal on ämblik
17. dets	Macron „Aktuaalses kaameras“ Fail-põruma	Kriitik ei välju kodust, vaid jälgib maailma kõrvalseisja pilguga Villases vestis taat kohtub plinkiva neoonsildiga (Millist elu elab Kevini osataitja?) Pakilisuus, pakkima – kohver + lumi
23. dets		Kuulsus külas käis – sodis kõigi seinad täis (bussis) Kriitik jääb lõpus tänuta
28. dets	Uppuja unenägu: kommenteeriv hääl on ükskõikne Alateadvus? Kas dialoog on võimalik?	

31. dets		Psühholoogiaalased intervjuud, kuulsusejanu
Jaanuar 2020		
2. jaan		Vestlus Alzheimerihaigega, huumori mõju Reaalsus vs lootus
3. jaan	EMO parklas horoskoop, iroonia: uued kogemused Ukse sulgemine vs avamine (kommentaar) Neg. emotsioon	Miks peab EMO parklas maksma?
7. jaan	Teerist – peekris (mürk), kriitika Saepuru täis pea – saepuru kui <u>allapanu</u>	
18. jaan		Mälestused matemaatikaõpetajast: ainult üks õige vastus Kuidas saada kahest kolm? Kontekst
Veebruar 2020		
Märts 2020		
16. märts	Jalutuskäik koeraga, kujutluspilt lõkke ümber tantsivatest tikkudest, kellest üks hukkub leekides (neg. emotsioon)	Kuidas toimiks nihilismitablett? Peegelsile vesi – hinge peegel
23. märts	Kaselüpsisõit, vestlus: Omen – oomen – oooomen Koorem, kerge koorem Loomade farm – paabulinnufarm Parimate sulgede võistlus	
28. märts		Tuttava enesetapukatse: lainetus sotsiaalses ringis
Aprill 2020		
7. apr		Tuttava enesetapukatse: Kas oli mingi koosolek? Kuidas reageerida? Kus on väljapääs: huumor?
12. apr	Kirp on pisike, kirbul Siid – riid Sakiline sõna? Kirjakandja	

Lisa 3. Tabel: inspiratsioonipäevik tekstide-kommentaari lōikes

1. tekst	
Luuletekst	Kommentaari
2. nov 2018 (2 sissek.)	2. nov 2018 22. jaan 14. juuni 18. juuli 2019
2. tekst	
4. mai 27. juuli 12. okt 2019	13. okt 2019
3. tekst	
25. juuni 14.-17. aug 2019 (2 sissek.)	
4. tekst	
26. dets 29. dets 2018 (2 sissek.)	
5. tekst	
15. veebr 2019	4. dets 2018 20. juuli 2019
6. tekst	
4. sept 2019	18. nov 2019
7. tekst	
16. nov 2018 12. mai 7. juuni 2019	5. nov 2018 (2 sissek.)
8. tekst	
4. märts 13. aug 2019	5. okt 7. okt 2019
9. tekst	
4. aug 8. aug 17. aug 2019	
10. tekst	
20. okt 28. okt 2019 (2 sissek.)	16. nov 2019
11. tekst	
29. mai 2019	
12. tekst	
3. juuni (2 sissek.) 8. sept 2019	7. juuni 2019
13. tekst	
2. apr 2019	26. veebruar 17. märts 2019
14. tekst	
16. nov 20. nov 2019	2. jaan 2020

15. tekst	
27. juuli 2019	27. juuli 2019
16. tekst	
13. mai 2. juuni 2019	1. juuni 2019
17. tekst	
4. märts 11. märts (2 sissek.) 27. märts 2019	28. sept 2019
18. tekst	
17. dets 2019	-
19. tekst	
21. aug 2019	-
20. tekst	
17. aug 2019 (2 sissek.)	18. jaan 2020
21. tekst	
17. dets 2019	-
22. tekst	
12. okt 2019 (4 sissek.)	13. dets 2019
23. tekst	
18. okt 2019	19. okt 2019
24. tekst	
23. okt 2019	-
25. tekst	
12. dets 2019 (2 sissek.)	17. dets 2019 (2 sissek.)
26. tekst	
28. dets 2019	-
27. tekst	
23. märts 12. apr 2020 (3 sissek.)	-
28. tekst	
29. okt 2019 (2 sissek.)	29. nov 2019
29. tekst	
8. jaan 2019 (2 sissek.)	11. jaan 2019
30. tekst	
1. nov 15. nov 2019	-
31. tekst	
16. apr 2019 23. märts 2020	23. detsember 31. dets 2019
32. tekst	
3. jaan 2020	3. jaan 2020
33. tekst	
8. nov 2019	-
34. tekst	
16. märts 2020	16. märts 2020
35. tekst	
18. apr 2019	12. dets 2019
36. tekst	

7. nov 2019 (2 sissek.)	9. nov 2019
37. tekst	
4. nov 2019 (2 sissek.)	8. nov 2019
38. tekst	
21. juuni 2019	7. juuli 2019
39. tekst	
19. aug 2019 7. jaan 2020 (2 sissek.)	28. märts 7. apr 2020
40. tekst	
28.-31. okt 2018 (4 sissek.)	-
41. tekst	
23. dets 2019	-

Lisa 4. Tabel: inspiratsioonipäevik stiimulite lõikes

S	stiimul
M	muu sissekanne
+	liikumine
(vis)	visuaalne stiimul
(verb)	verbaalne stiimul
(neg. em)	tugev negatiivne emotsioon

Oktoober 2018		
Kuupäev	(Luule)tekst	Kommentaar
28. okt	1. M	
29. okt	1. M	1. M
30. okt	1. S (rütm) + buss	
31. okt	1. S (verb) + buss	
November 2018		
2. nov	1. S (verb) 2. S (verb)	1. M
5. nov		1. S (vis) (uni) 2. M
16. nov	1. S (verb)	
Detsember 2019		
4. dets	1. S (verb)	
26. dets	1. S (rütm)	1. S (verb)
29. dets	1. S (verb) (uni) 2. S (verb) (eelnev tekst)	
Jaanuar 2019		
8. jaan	1. S (verb) + lennuk 2. S (verb)	
11. jaan	1. S (vis)	
22. jaan		1. M (Ehin)
Veebruar 2019		
15. veebr	1. S (verb)	

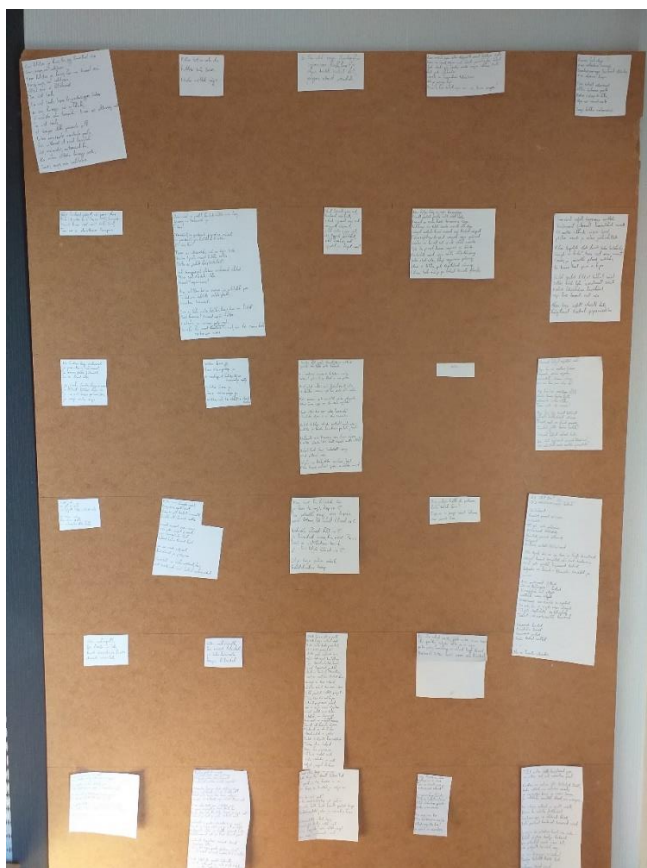

26. veebr	1. S (vis) 2. S (vis)	
Märts 2019		
4. märts	1. M	1. S (vis) (uni)
11. märts	1. S (verb) 2. S (vis) +	
17. märts		1. S (vis)
27. märts	1. M	
Aprill 2019		
2. apr	1. S (vis)	
16. apr	1. S (verb) + buss 2. S (verb) + buss	
18. apr	1. S (vis) (uni)	
Mai 2019		
4. mai	1. S (vis) + auto	
12. mai	1. M	
13. mai	1. S (vis)	
29. mai	1. S (kohv)	
Juuni 2019		
1. juuni	1. M 2. M	
2. juuni	1. S (verb)	
3. juuni	1. S (neg. em) 2. S (verb)	
7. juuni	1. S (verb)	1. S (verb)
14. juuni		1. S (vis)
21. juuni	1. S (verb)	
25. juuli	1. S (verb)	
Juuli 2019		
7. juuli	1. S (verb)	1. S (verb)
18. juuli	1. S (verb)	
20. juuli		1. S (fakt) (eelnev tekst)
27. juuli	1. M	1. S (verb) (eelnev tekst)
August 2019		
4. aug	1. S (verb)	
8. aug	1. S (vis)	
13. aug	1. S (verb) + auto	
14.-17. aug	1. S (verb) 2. M	
17. aug	1. M 2. S (verb) 3. S (verb)	
19. aug	1. S (verb) + auto	
21. aug	1. S (verb) (neg. em)	
September 2019		
4. sept	1. S (verb)	
8. sept	1. S (verb)	
28. sept		1. S (vis)
Oktoober 2019		

5. okt		1. S (verb)
7. okt		1. S (verb)
12. okt	1. S (vis) + 2. S (kohv) 3. S (rütm) 4. S (verb) 5. S (verb)	
13. okt		1. M
18. okt	1. S (verb)	
19. okt		1. S (verb)
20. okt	1. S (vis)	
23. okt	1. M	
28. okt	1. S (vis) 2. S (vis) (uni) +	
29. okt	1. M 2. M	
November 2019		
1. nov	1. S (verb)	
4. nov	1. S (vis) 2. S (verb)	
7. nov	1. S (verb) 2. S (vis)	
8. nov	1. S (vis) + rong	1. S (verb) (eelnev tekst)
9. nov		1. S (vis)
15. nov	1. S (verb)	
16. nov	1. S (verb)	1. S (verb)
18. nov		1. S (fakt)
20. nov	1. M	
29. nov		1. S (verb)
Detsember 2019		
12. dets	1. S (verb) 2. S (verb)	1. S (vis) (uni)
13. dets		1. S (vis) +
17. dets	1. S (verb)	1. M 2. S (vis) 3. S (verb)
23. dets		1. M 2. S (verb)
28. dets	1. S (vis) (uni)	
31. dets		1. S (vis)
Jaanuar 2020		
2. jaan		1. S (verb)
3. jaan	1. S (verb) (neg. em)	1. S (vis)
7. jaan	1. S (verb) 2. S (verb)	
18. jaan		1. S (verb)
Veebruar 2020		
Märts 2020		
16. märts	1. S (vis) (neg. em)	1. S (verb)

23. märts	1. S (verb) + auto 2. S (verb)	
28. märts		1. S (neg. em)
Aprill 2020		
7. apr		1. S (neg. em)
12. apr	1. S (verb) 2. S (verb) 3. S (verb)	

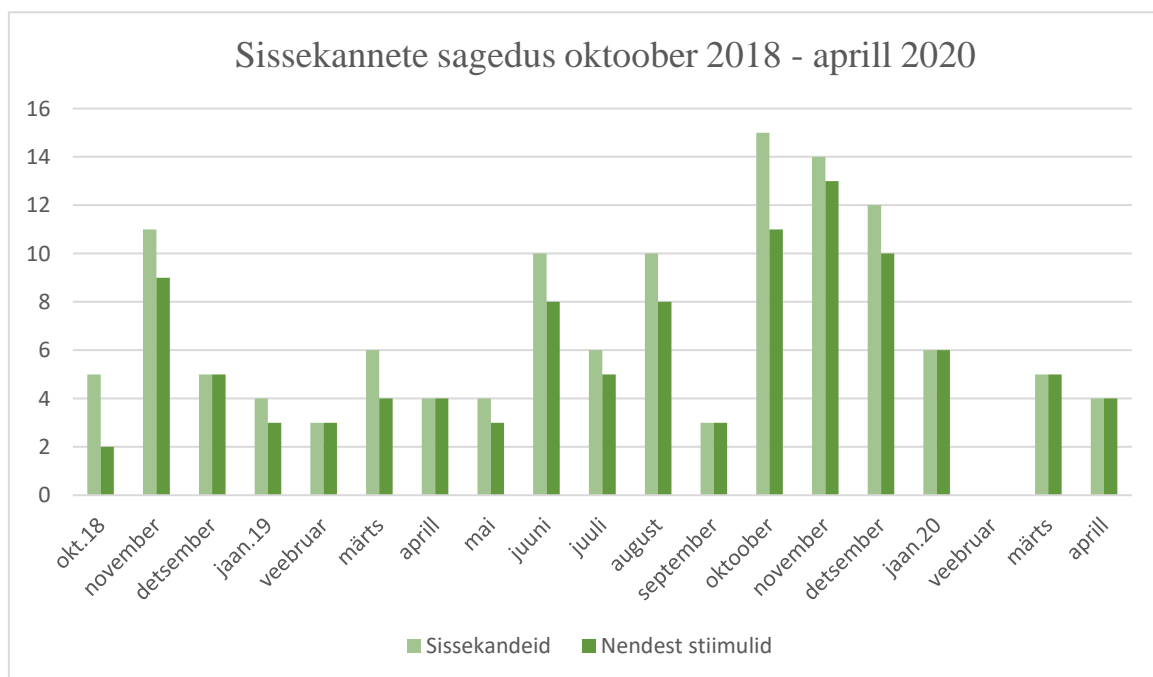
Lisa 5. Tahvel luuletekstidega

Lisa 6. Reklaam

Lisa 7. Päevikusissekannete sageduse diagramm

Stimuli for inspiration in a personal poetry album

In the present MA project, I have documented inspirational stimuli based on personal experience by using the obligation to create a text on the basis of them as motivation.

In the first chapter of the current project the background and idea for the poetry album is discussed. The characteristics and purpose of the inspiration diary is explained – it contains inspirational stimuli and other notes. Also, the concept of “background stories” within the project is provided. Using diary entries as assisting material, I wrote the “background stories” on every text shortly after the texts themselves. The “background stories” created a text-based map of stimuli in addition to the inspiration diary which in essence is a stimuli-based timeline. The “background stories” also aided in explaining some of the stimuli, as the diary entries were as short and concise as possible. Altogether, the project consists of three main parts, them being the inspiration diary, the album, and the collection of “background stories”.

In the second chapter I provide a theoretical and methodological overview of the project, beginning with Rousseau’s “Confessions” to the models of inspiration devised in the 21st century. The four-stage model by Graham Wallas and the hybrid model by Thrash and Elliot have been most influential. The former divides inspiration into phases and the latter divides inspiration into *inspired by* and *inspired to*. In the 20th century there was still much confusion about the notion of inspiration: sometimes it conveyed the idea, other times it was a motivated state. However, I decided to use the hybrid model as an example when marking down the stimuli. In addition, the process from marking down a stimulus to the creation of the “background story” is explained in this chapter. In the methodological subchapter the purpose and methodology of the short statistical analysis is provided.

In the third chapter I briefly introduce the texts within the album. There are two separate types of texts in the album, firstly, the poems, and secondly, the comments. The author of the comments is a fictional “critic” that becomes exponentially more critical instead of assisting.

The fourth chapter consists of the collection of the “background stories”. In addition to their introductory function I also took into account Wallas’s four-stage model as it is similar to the process of creating a text, starting with preparation and ending with verification. Therefore, when writing the “background stories” with the aid of the inspiration diary I mainly focussed on four factors: preparation, stimulus, emotion, and work. The “background stories” align with the album texts and are numbered.

The fifth chapter provides a statistical short analysis of the inspiration diary. It is divided into two parts: analysis on the basis of the texts and comments, and on the basis of the stimuli.

In the analysis on the basis of the texts and comments I examined whether and how the amount and interval of the diary entries affects the texts and the comments. In the analysis on the basis of the stimuli I examined what stimuli were recorded, which were the dominating stimuli and, whether certain types of stimuli were connected to certain types of texts. The result of the project is a poetry album with an accompanying collection of “background stories” and inspiration diary. All combined, they provide a view to the time preceding a text, beginning with the very first inspirational stimulus. As the inspiration diary is subjective and the notes within it highly depend on the experience and skills of the person keeping it, no general conclusions can be made. However, it still fits into the general conversation on inspiration, and, why not also on the psychology of literary creation. Admittedly, perhaps will the present MA project also inspire the following MA students of comparative literature to get involved in the creation of literature in addition to consuming it.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Karol Säär,

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

„Inspiratsiooni stiimulid isiklikus luulealbumis“,

mille juhendaja on Arne Merilai,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguste kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguste kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Karol Säär

11.08.2020